

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Vesna Prčić (predsjednica)
Slaven Bačić, Ivan Gregurić,
Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Josip Stantić, Thomas Šujić,
Tomislav Žigmanov**DIREKTOR**

Ivan Karan

ODGOVORNA UREDNICA:

Jasminka Dulić

**POMOĆNIK I ZAMJENIK
ODGOVORNE UREDNICE:**

Zvonko Sarić

REDAKCIJA: Ivan Andrašić (Podunavlje)
Davor Bačić Palković (kultura)
Dušica Dulić (politika)
Zvonimir Perušić
Dražen Prčić (sport i zabava)
Nada Sudarević (fotografije)
Željka Vukov (društvo)
Mirko Kopunović (dopisništva i korektura)
Julijana Kujundžić
Jelena Ademi (tehnički prijelom)**TEHNIČKI UREDNIK:**

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA: Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić**LEKTORICA:** Katarina Vasiljčuk**TELEFON:** ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78**ŽIRO RAČUN:** 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarijec@tippnet.rs**WEB:** www.hrvatskarijec.co.yu**TISAK:** »Rotografika« doo Subotica
List je registriran kod Tajništva za
informiranje Skupštine AP Vojvodine
pod rednim brojem 73.CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Platforme

Od 3465 učenika Hrvata koji su pohađali osnovne škole u Vojvodini u školskoj 2007/2008. godini, njih 215 pohađalo je nastavu na hrvatskom jeziku u Subotici, navodi se u informaciji koju je usvojio Odbor za međunacionalne odnose Skupštine AP Vojvodine. U postocima to iznosi oko šest posto. Od 3212 učenika Hrvata koji pohađaju nastavu na srpskom jeziku, 225 učenika, ili sedam posto, izučava hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u općinama Apatin, Sombor i Subotica. Prošle smo godine puno pisali o formiranju prvog gimnazijskog odjela s nastavom na hrvatskom jeziku u Subotici gdje je od ukupno 1885 učenika srednjih škola hrvatske nacionalnosti, nastavu na hrvatskom jeziku pohađalo njih 15. Ove godine za gimnazijsku nastavu na hrvatskom jeziku odlučilo se 27 učenika a za osnovnoškolsko obrazovanje njih tridesetak. Od ukupnog broja učenika Hrvata tako je nekim vidom nastave na hrvatskom jeziku obuhvaćeno tek nešto više od pet posto. Za šest godina postojanja nastave na hrvatskom jeziku – je li to mnogo ili malo? Namjerava li se raditi na proširenju nastave na hrvatskom jeziku i u drugim općinama, namjerava li se, i kako, proširiti obuhvat djece nastavom na materinjem jeziku, što će se učiniti da sva djeca, bez obzira gdje žive, dobiju mogućnost upisati se u hrvatske odjele ukoliko to njihovi roditelji i oni žele, postoji li mogućnost da se na sustavan način riješi prijevoz djece do škole, kako će se na sustavan način riješiti pitanje udžbenika? Na ova i slična pitanja, koja se početkom svake školske godine postavljaju, odgovore je već trebala pružiti Platforma za obrazovanje čije je prezentiranje javnosti najavio predsjednik HNV-a još koncem prošle godine. No, za sada od ove Platforme ni traga ni glasa.

Tu je i drugo područje za koje je mjerodavan HNV – informiranje na hrvatskom jeziku. Kao što znamo i ovdje ima puno problema. Ali ovdje stvari nešto brže idu, ponekad čak i prebrzo, pa je radna verzija Platforme o budućnosti informiranja – sa sjednice Izvršnog odbora vraćena »na doradu« i stavljena na uvid javnosti. Naša je redakcija organizirala okrugli stol na tu temu kako bi i novinari hrvatskih medija dali svoj doprinos izradi Platforme i skupa s članovima radne grupe i dužnosnicima HNV-a raspravljali o ponuđenom dokumentu. Razgovor se međutim vodio samo unutar profesije a članovi radne grupe i dužnosnici su izostali, pa je tako izostala i mogućnost razmjene mišljenja i dijaloga koji je svakako nužan prije, a ne poslije usvajanja nekog strateškog dokumenta. No, volja za dijalog, barem deklarativno, postoji u našoj krovnoj instituciji pa se nadamo da će vrlo brzo uslijediti novi okrugli stol – ovoga puta u organizaciji HNV-a.

J. D.

Preko 1000 djece na sv. misi u povodu početka školske godine

DSHV organizirao izlet u Senj i obilazak njegove okolice

Tragovima predaka 15

Jesenski međunarodni zagrebački velesajam

Mjesto poslovnih susreta 26,27

Uz 500. godišnjicu rođenja Marina Držića

Književnik nemirna i pustolovna duha 30,31

Aleksandar Trajer, knjižar

Dublja dimenzija 41

Nakon Sombora i u Subotici

Emisija »Kronika« na kanalu K23

Nakon što se već gotovo tri mjeseca emitira na somborskoj TV Spektar (nedjelja, 13 sati), polusatna tjedna emisija na hrvatskom jeziku »Kronika« može se odnedavno gledati i na subotičkom televizijskom kanalu K23. Premijerni termin je nedjeljom u 13 sati, a reprizni termini mogu se »uhvatiti« više puta tijekom tjedna.

Emisija »Kronika« se bavi temama iz života vojvodanskih Hrvata, govori o njihovim problemima, običajima i kulturi. Urednik »Kronike« Josip Stantić kaže kako je, nakon Subotice i Sombora, plan emisiju učiniti dostupnom i drugim krajevima pokrajine u kojima žive predstavnici hrvatske manjine. »Vidjet ćemo

Josip Stantić

kako ćemo pokriti Podunavlje. Zasad to vrlo teško ide, jer ne nailazimo na veliko razumijevanje kod emitera. Neuspješno pokušavamo

plasirati naš program i u Srijemu. Konkretno, više televizijskih postaja u Srijemu i Novom Sadu odbile su reemitirati taj program, iako se naši programski paketi ne naplaćuju, budući da se financiraju iz sredstava Republike Srbije, konkretno Ministarstva za informiranje i Ministarstva za nacionalne manjine«, kaže Stantić.

Producent emisije je »CRO media«, koja osim televizijskog proizvodi i radijski program. Tako se emisija »Kronika«, koja je ranije emitirana na Radio Spektu, od 1. rujna može slušati na valovima Radio Sombora (nedjeljom u 12 sati).

D. B. P.

U HNV-u održan sastanak u vezi rješavanja problema financiranja hrvatske emisije na Radio Bačkoj

Straćinski: O ponuđenim rješenjima ćemo razmisliti

U cilju pronalaženja rješenja u vezi neriješenog financiranja emisije »Zvuci bačke ravnice« na postaji »Radio Bačka« u Baču, vodstvo Hrvatskog nacionalnog vijeća je prošloga petka, 19. rujna, održalo sastanak s urednikom te emisije Ivicom Straćinskim i suradnicom Marijom Vuković.

Predsjednik HNV-a Branko Horvat je tom prigodom istaknuo kako se emisija ne smije ugasiti, budući da je riječ o jedinoj emisiji na hrvatskom jeziku na teritoriju u kojemu živi veliki broj pripadnika ove zajednice. U cilju rješavanja problema financiranja Horvat je ponudio dva rješenja. Jedno je privremeno rješenje do početka sljedeće godine, koje se zasniva na spremnosti »Hrvatske riječi« da honorira rad novinara emisije, a drugo je trajno rješavanje toga pitanja »putem političkog statusa hrvatske zajednice u Pokrajini i Republici«.

»Mislim da ćemo to brzo i na zadovoljstvo naših Hrvata u Podunavlju riješiti«, dodao je on.

Urednik emisije »Zvuci bačke ravnice« Ivica Straćinski nam je nakon sastanka rekao da će o ponuđenim rješenjima razmisliti. »Hoćemo li biti pridružen član nekim institucijama ili medijskim kućama koje informiraju na hrvatskom jeziku, razmislit ćemo, jer ne želimo ništa ishitreno rješavati. U svakom slučaju, bilo je korisno doći i čuti kakav je stav HNV-a, pa ćemo vidjeti što ćemo učiniti, jer smo uspjeli izdržati ove tri godine, pa mislim da ćemo moći još tri«, rekao je on.

Ivica Straćinski emisiju »Zvuci bačke ravnice« uređuje od prije devet mjeseci, kada je tu dužnost preuzeo nakon što se iz redakcije povukao dotadašnji urednik Pavle Pejčić, inače predsjednik HKUPD »Dukat« iz Vajske, koje bi, prema ugovoru s Radio Bačkom, trebalo financirati ovu emisiju. Međutim, kako smo već ranije pisali, taj se ugovor gotovo od samoga pokretanja emisije ne poštuje, te se produkcija emisije svodi na čisto volonterski rad dvojice preostalih članova tima.

D. B. P.

U potrazi za rješenjem: Branko Horvat (lijevo) i Ivica Straćinski (desno)

DZH: HNV je nadležan pružati potporu

Demokratska zajednica Hrvata uputila je u ponedjeljak priopćenje u kojem se navodi da je sastanak u HNV-u protekao »u pristranom i nekorektnom pristupu čelnih ljudi HNV-a i novinara Radio Subotice na hrvatskom jeziku Josipa Stantića«.

»Neiskrena i nedobronamjerna je lažna briga čelnih ljudi HNV-a o ovom problemu i usmjeravanje aktera emisije 'Zvuci bačke ravnice' putem slanja dopisa direktoru 'Hrvatske riječi' na podobnost njemu i njegovoj političkoj opciji, kada je sva dobro poznata nadležnost HNV-a, kao najvišeg tijela koje treba bezuvjetno pružati potporu informiranju u hrvatskoj zajednici«, kaže se u priopćenju te zahtijeva od HNV-a da za početak uputi jednokratnu financijsku pomoć dok se ovo pitanje ne riješi.

Upitan za komentar urednik emisije Ivica Straćinski kaže sljedeće: »Pritisaka je bilo u smislu da mi je poslije sastanka nuđen razgovor s predstavnicima DSHV-a u Baču. Mislim da se time gubi samostalnost u uređivanju, što mi se ne dopada. S druge strane, to što sam član DZH nema veze s emisijom. Ako stigne neka vijest koja se tiče aktivnosti DSHV-a mi je objavimo, kao što objavljujemo i informacije o aktivnostima DZH. Koliko smo o kome izvještavali može se provjeriti u našem arhivu«.

Okrugli stol o Platformi o budućnosti informiranja na hrvatskom jeziku

Budućnost informiranja temeljiti na postojećim medijima

U cilju pronalazjenja rješenja za što kvalitetniji sustav informiranja na hrvatskom jeziku u Vojvodini, redakcija tjednika »Hrvatska riječ« organizirala je 23. rujna u Subotici okrugli stol, na kojemu je razmatran prijedlog Platforme o budućnosti informiranja na hrvatskom jeziku, koji je za potrebe Hrvatskog nacionalnog vijeća izradila radna grupa u sastavu: predsjednik *Mato M. M. Groznica*, članovi: *Ljiljana Dulić*, *Jasminka Dulić*, *Dragan Jurakić*, *Josip Stantić*, *Zvonimir Sudarević*, *Andrija Anišić* i *Tomislav Žigmanov*.

U radu okruglog stola, na koji su bili pozvani svi članovi radne grupe, kao i vodstvo Hrvatskog nacionalnog vijeća, osim članova redakcije tjednika »Hrvatska riječ« sudjelovali su i urednica programa na hrvatskom jeziku Radio Subotice *Ljiljana Dulić*, urednik radio-emisije na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« *Ivica Straćinski* i dopisnici tjednika *Zlatko Gorjanac* i *Ivan Andrašić*.

Nakon rasprave o Platformi donesen je zaključak da se javno informiranje hrvatske zajednice mora temeljiti na medijima koji su od strane hrvatske zajednice određeni kao nacionalni interes (osnivačka prava), te koji su od strane države prihvaćeni kao državni interes (financiranje). Ti su mediji neka vrsta javnog servisa hrvatske manjinske zajednice i zbog toga trebaju biti neovisni o političkim, stranačkim ili bilo kojim drugim for-

malnim i neformalnim utjecajima, a pod javnim servisima hrvatske manjinske zajednice u Srbiji smatraju se: tjednik »Hrvatska riječ« (osnivačka prava ima Hrvatsko nacionalno vijeće a najvećim ga dijelom financira AP Vojvodina), hrvatski program na Radio Subotici (financira ga Grad Subotica), te Radiotelevizija Vojvodine (pokrajinski javni servis).

Interes hrvatske zajednice jest prije svega jačanje spomenutih medija i redakcija koji svojim resursima mogu biti oslonac i u daljnjem širenju mreže medija na hrvatskom jeziku.

Također je donesen zaključak da se uputi poziv Hrvatskom nacionalnom vijeću da organizira još jedan okrugli stol na kojemu bi se razmatrala ista tematika, a na kojem bi sudjelovali dužnosnici HNV-a, članovi radne grupe za izradu Platforme, kao i medijski djelatnici koji rade u hrvatskim medijima.

Z. S.

Mato Groznica, član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za informiranje

Platforma nije zakovana stvar

Kako okruglom stolu nisu prisustvovali pozvani dužnosnici iz HNV-a, člana IO HNV-a zaduženog za informiranje pitali smo za razloge nedolaska: »Žao mi je što nisam bio tamo, a žao mi je i što HNV to nije organizirao. I naša je ideja da se o Platformi, u ovakvom stanju kakva jest, organiziraju rasprave i okrugli stolovi na razne načine i na raznim razinama, kao i da pojedinci iz struke daju svoja mišljenja.«

Na naše pitanje možemo li očekivati da se uskoro organizira okrugli stol u organizaciji HNV-a o Platformi, Groznica je rekao da »ne samo da možemo nego moramo organizirati okrugli stol jer ovo je za sada radna verzija Platforme i to nije 'zakovana' stvar već se treba i dalje na njoj raditi i dograđivati je«.

Održan seminar o manjinskom informiranju

Pomoć hrvatskim manjinama u inozemstvu

ZAGREB – U organizaciji Odjela za hrvatske manjine Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija (MVPEI) i u suradnji s Hrvatskom radiotelevizijom (HRT) u Zagrebu je od 21. do 23. rujna održan seminar za hrvatske nacionalne manjine na području manjinskog informiranja.

Cilj ovog seminara primarno se odnosio na upoznavanje pripadnika hrvatskih nacionalnih manjina s aktivnostima na području manjinskog informiranja u Republici Hrvatskoj, a odazvali su mu se pripadnici hrvatskih manjina iz Austrije, Crne Gore, Italije, Mađarske, Makedonije, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Srbije (*Dragan Jurakić*, urednik programa na hrvatskom na Radio-televiziji Vojvodine i *Josip Stantić*, novinar Uredništva na hrvatskom jeziku Radio Subotice i dopisnik Hine).

Prigodom susreta sa sudionicima seminara državni tajnik za europske integracije u MVPEI dr. sc. *Davor Božinović* pozitivnim je ocijenio inicijativu za organizacijom ovakve vrste seminara napomenuvši kako je on za predstavnike manjina od iznimnog značaja u njihovom daljnjem radu, održavanju i njegovanju hrvatskog jezika i kulture. Isto tako podržao je i prijedlog kojim bi se organizirali seminari kako iz područja informiranja i medijskog djelovanja tako i iz hrvatskog jezika, a što bi uvelike pridonijelo njihovom profesionalnom i jezičnom usavršavanju.

Podsjetio je kako Republika Hrvatska u okviru skrbi za hrvatske nacionalne manjine u europskim zemljama svake godine iz državnog proračuna izdvaja financijska sredstva namijenjena potpori hrvatskim manjinskim udrugama. Naglasio je pritom kako će Ministarstvo vanjskih poslova i

europskih integracija i dalje ustrajati u iznalaženju rješenja i pružanju pomoći pripadnicima hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu.

Sudionici seminara posjetili su Hrvatsku radioteleviziju, gdje su se upoznali s programom za nacionalne manjine i dijasporu, a posjetili su i sjedište »Europa Press Holdinga«.

Za 23. rujna predviđen je bio sastanak pomoćnice ministra vanjskih poslova i europskih integracija, *Mirjane Bohanec-Vidović* i dr. sc. *Jasmine Kovačević-Čavlović*, načelnice Odjela za hrvatske manjine, sa svim sudionicima seminara.

D. B. P.

Skupština AP Vojvodine nastavila kadrovsku popunu dužnosničkih mjesta Ivana Dulić-Marković nova potpredsjednica Izvršnog vijeća

Jadranka Beljan-Balaban na čelu Pokrajinskog tajništva za lokalnu samoupravu i međunarodnu suradnju * Izabrana većina zamjenika pokrajinskih tajnika

Skupština AP Vojvodine izabrala je Ivanu Dulić-Marković za novu potpredsjednicu Izvršnog vijeća AP Vojvodine i pokrajinsku tajnicu za regionalnu i međunarodnu suradnju, dok je za pokrajinsku tajnicu za lokalnu samoupravu i međuopćinsku suradnju izabrana Jadranka Beljan-Balaban. Dosadašnji potpredsjednik pokrajinske vlade i pokrajinski tajnik za lokalnu samoupravu i međuopćinsku suradnju Jan Sabo i dosadašnja pokrajinska tajnica za regionalnu i međunarodnu suradnju Jadranka Beljan-Balaban podnijeli su ostavke na te dužnosti. Nove je dužnosnike predložio predsjednik Izvršnog vijeća Bojan Pajtić, koji je i obrazložio njihove životopise:

»Ivana Dulić-Marković rođena je u Zagrebu 1961. godine, gdje je i diplomirala na Fakultetu poljoprivrednih znanosti na odsjeku za voćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo 1985. godine«, rekao je Pajtić. »Nakon studija radila je u Institutu za voćarstvo u Čačku do 2001. godine. Magistrirala je 1991. godine u Zagrebu, a doktorirala u Beogradu 1999. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu. Bavila se dijagnostikom virusa koštičavog i jagodastog voća, kao i proučavanjem virusa voća. Od 1995. godine do 2000. godine bila je suradnica Centra za PCR na Biološkom fakultetu u Beogradu. U studenom 2000. godine postala je direktorica Zavoda za genetičke resurse, koji je bio dio Saveznog ministarstva poljoprivrede. Za ministricu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede izabrana je 2004. godine, a od lipnja do studenog 2006. godine bila je potpredsjednica Vlade Republike Srbije. Objavila je preko 40 znanstvenih radova, a usavršavala se u laboratorijima za istraživanje biljnih virusa u SAD, Italiji i Škotskoj. Od 1999. godine aktivno se uključila u akcije građanskog parlamenta, Otpora i ekspertsku mrežu G17 Plus u Čačku. Potpredsjednica je stranke G17 Plus i predsjednica pokrajinskog odbora te stranke. Majka je dvoje djece. Govori engleski jezik.

Jadranka Beljan-Balaban je rođena 1972. godine u Novom Sadu. Diplomirala je na

Ivana Dulić-Marković i Bojan Pajtić

Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Od 1998. do 1999. godine radila je kao šefica turističke službe u Turističkoj organizaciji Srijemski Karlovci, a od 1999. do 2000. godine bila je profesorica književnosti i srpskog jezika u Gimnaziji 'Isidora Sekulić' u Novom Sadu. Od 2001. do 2003. godine boravila je u Njemačkoj, a od 2003. do 2004. godine bila je stručna suradnica u Galeriji BelArt u Novom Sadu. Sudjelovala je na brojnim seminarima, konferencijama i treninzima iz područja politike ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, upravljanja u politici i lokalnoj samoupravi. Izabrana je 2004. godine za zastupnicu u Skupštini AP Vojvodine, gdje je bila predsjednica Odbora za ravnopravnost spolova i članica Odbora za obrazovanje, znanost, kulturu, mladež i sport, kao i predsjednica zastupničkog kluba G17 Plus. Za pokrajinsku je tajnicu za regionalnu i međunarodnu suradnju izabrana 2008. godine. Članica je Predsjedništva G17 Plus i potpredsjednica Ženske mreže G17 Plus. Govori engleski i ruski jezik. Udana je i majka troje djece.

Zastupnici Skupštine Vojvodine prihvatili su i prijedlog predsjednika Pajtića o izboru zamjenika starješina pokrajinskih tijela uprave. Za zamjenika pokrajinskog tajnika za gospodarstvo izabran je *Slobodan Vojinović*, a za zamjenika tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo *János Dobai*. Za zamjenicu tajnika za obrazovanje izabrana je *Svetlana Vujović*, dok je *Smilja Maksimović* zamjenica tajnika za

informacije. Zamjenica tajnika za financije bit će *Rozalija Ekraš*, a za arhitekturu, urbanizam i graditeljstvo *Sanja Čiplić*. U Pokrajinskom tajništvu za socijalnu politiku i demografiju na dužnost zamjenice starješine izabrana je Klára Tóth-Glemba, dok će tu dužnost u Pokrajinskom tajništvu za znanost i tehnološki razvoj obavljati *Rade Čirić*. *Tomislav Papić* izabran je za zamjenika pokrajinskog tajnika za energetiku i mineralne sirovine, a *Aleksandra Babić* za sport i mladež. U tajništvu za lokalnu samoupravu i međuopćinsku suradnju za zamjenika je izabran *Miodrag Jovović*, dok će tu dužnost u sekretarijatu za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj obnašati *Milan Popović*. *Vladimir Pandurov* imenovan je za zamjenika pokrajinskog tajnika za regionalnu i međunarodnu suradnju.

Zastupnici Skupštine Vojvodine prihvatili su završni račun proračuna AP Vojvodine za 2007. godinu, koji je obrazložio pokrajinski tajnik za financije *Jovica Đukić*.

U informaciji o završnom računu proračuna AP Vojvodine za 2007. godinu Jovica Đukić je iznio kako je projektirani obujam pokrajinskog proračuna za 2007. godinu iznosio 59,075 milijardi dinara. Ostvarena primanja pokrajinskog proračuna u 2007. godini veća su za 11,730 milijardi dinara (44.51 posto) u odnosu na primanja ostvarena u 2006. godini (iznosila su 27,170 milijardi). Pokrajinski je proračun prošao i eksternu reviziju završnog računa od strane neovisnog poduzeća za reviziju računovodstvenih izvještaja, a mišljenje i izvještaj su dio završnog računa za 2007. godinu. U mišljenju i izvještaju revizora navodi se kako »konsolidirani završni račun proračuna APV za 2007. godinu, sa stanjem na dan 31. prosinca 2007. godine, objektivno i istinito, po svim bitnim i materijalnim pitanjima prikazuje stanje imovine, obveza i izvora financiranja APV, tokove gotovine i izvršenje proračuna sukladno relevantnim zakonskim i računovodstvenim propisima«.

Z. P.

U tijeku javna rasprava o nacrtu Statuta AP Vojvodine Autonomije puno, malo ili taman

Prijedlog novog Statuta AP Vojvodine u potpunosti je u skladu s Ustavom Srbije, izjavio je u ponedjeljak za B92 predsjednik predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine *Bojan Pajtić*, naglasivši da će ponudeni akt Vojvodini donijeti nove ovlasti i investicije.

»Mi moramo u Statut unijeti nove ovlasti koje smo dobili po novom Ustavu«, rekao je Pajtić u emisiji »Kažiprst«. »Po novom Ustavu, pokrajina i lokalne samouprave dobivaju svoju

imovinu, to također moramo smjestiti u ono što je pokrajinski pravni okvir. Dalje, dobili smo mogućnost zajamčenih sredstava za ulaganja, to također mora biti u Statutu, imamo neke nove institucije kao što je ombudsman, to se također mora naći u Statutu«.

Predloženi najviši pokrajinski akt vladajuća je vojvođanska koalicija usvojila 15. rujna, a tekst je u medijima objavljen prošlog petka. Kritike na račun ponudjenog dokumenta uputili

su DSS i SRS, koji ga smatraju neustavnim, a prije usvajanja primjedbe su imali i LSV i LDP, koji su za Vojvodinu tražili šire ovlasti. Nakon usvajanja, vojvođanska je vladajuća koalicija tekst uputila na javnu raspravu koja će trajati dva tjedna, odnosno do kraja rujna. Skupština Vojvodine bi se o ovom aktu trebala izjasniti na sjednici 14. listopada. Nakon toga, na Statut Vojvodine suglasnost treba dati i Narodna skupština Srbije i tek onda taj dokument stupa na snagu. Međutim, ne postoji zakonski rok u kojem bi republički parlament trebao donijeti odluku o davanju suglasnosti na Statut APV.

Z. P.

Novosti iz krovnog tijela hrvatske nacionalne manjine

Aktualnosti na sajtu HNV-a

Na službenim internetskim stranicama Hrvatskog nacionalnog vijeća (www.hnv.org.yu) onedavno je »oživljena« rubrika aktualnosti na kojoj možete čitati o skorašnjim aktivnostima vodstva i članova krovnog tijela hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji. Osim toga, u »info bloku« možete naći neke od najava natječaja i manifestacija u zajednici, kao i informacije o radu HNV-a preuzete iz medija.

H. R.

Predsjednik HNV-a u posjetu Tajništvu za upravu, propise i nacionalne manjine

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Branko Horvat* 17. rujna sastao se s pokrajinskim tajnikom *Tamasom Korhecom*, s kojim je dogovoren viši nivo suradnje s hrvatskom nacionalnom manjinom u Vojvodini. Tom prigodom upriličen je i susret s pokrajiskom tajnicom za informacije *Anom Tomanovom-Makanovom*, objavljeno je na sajtu HNV-a.

Sastanak radne grupe APV i županija Vukovarsko-srijemske i Bács-Kiskun Produbljivanje regionalne suradnje

U Skupštini AP Vojvodine 22. rujna je održan prvi sastanak radne grupe koju čine predstavnici Vukovarsko-srijemske županije, županije Bács-Kiskun i predstavnici AP Vojvodine, u cilju razvijanja daljnje prekogranične i regionalne suradnje. Na sastanku su razmotreni projekti s kojima bi se moglo aplicirati u okviru europskog IPA programa za predpristupnu pomoć, projekti koji bi se radili uz pomoć nacionalnih vlada triju država, kao i samostalni međuregionalni projekti. Članovi radne grupe predložili su završetak biciklističkih staza duž Dunava, osmišljavanje zajedničke turističke ponude i jačanje suradnje u oblastima obrazovanja, vodoprivrede, zaštite životnog okoliša i kulture. Dogovoreno je i da se što hitnije konkretizira inicijativa za organiziranje regionalnih sajмова gospodarstvene, turističke, etnološke i kulturne ponude, koji bi se naizmjenično održavali u gradovima Vojvodine i županijama Vukovarsko-srijemskoj i Bács-Kiskun. Naglašena je potreba za

otvaranjem novih graničnih prijelaza i za oživljavanjem željezničkog prometa između triju regija. Predloženo je i održavanje »projektnog foruma« u kojem bi se, uz pomoć članova radne grupe, okupili predstavnici lokalnih samouprava, nevladinih organizacija i gospodarstvenih, turističkih i drugih institucija iz sve tri regije.

Sastanku su bili nazočni i zamjenik pokrajinskog tajnika za regionalnu i međunarodnu suradnju *Vladimir Pandurov*, zamjenik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo *Jovan Tabakov*, generalni konzul Republike Mađarske u Subotici *Ferenc Nagy*, generalna konzulica Republike Hrvatske u Subotici *Ljerka Alajbeg*, direktor Fonda za razvoj Vojvodine *Mihajlo Brkić*, direktor Fonda za podršku investicija u Vojvodini *Branislav Bugarski* i direktor Fonda za razvoj poljoprivrede *József Szabó*.

Z. S.

Skupština AP Vojvodine

Zasjedao Odbor za međunacionalne odnose

Odbor za međunacionalne odnose na dnevnom je redu imao izvještaj Pokrajinskog ombudsmana, kojeg su članovi Odbora, nakon sveobuhvatnog upoznavanja prosljedili Skupštini APV narazmatranje. Pokrajinski tajnik za obrazovanje prof. dr. *Zoltán Jeges* govorio je o potrebi osiguranja nastavničkog kadra za male ruralne sredine, gdje u odjelima ima manje od 15 učenika. Prema njegovim riječima, već je u Ministarstvu zatražio da se ovo pitanje riješi kroz strategiju financiranja osnovnog obrazovanja. Tajnik Jeges je objasnio kako se osnovno obrazovanje u malim sredinama znatno razlikuje od onog u gradovima. Prije svega teško je osigurati nastavnike, formirati odjele sa zakonom predviđenim brojem učenika, što se odnosi ne samo na nacionalne zajednice, već se problemi nedostatka učenika javljaju i kod djece iz većinskog srpskog stanovništva. Profesor Jeges smatra kako je jedan od načina doći do odgovarajućih nastavnika – da se oni obrazuju kako bi predavali dva srodna predmeta. Na sjednici je Odbor usvojio i nekoliko informacija Tajništva za obrazovanje za školsku 2007./2008. godinu. Radi se o informacijama o predškolskom obrazovanju i odgoju, osnovnom i srednjem obrazovanju i odgoju učenika, s posebnim osvrtom na na obrazovanje pripadnika nacionalnih

manjina.

Usvojena je i informacija o upisu studenata u visoke škole strukovnih studija, čiji je osnivač APV, i na fakultete u sastavu Sveučilišta u Novom Sadu, s posebnim osvrtom na obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina, također za razdoblje školske 2007/2008. godine.

Na sjednici je podnesen i kratak izvještaj u svezi s obrazovanjem na hrvatskom jeziku za školsku 2007/2008. godinu. U osnovnim školama Vojvodine ima 3465 učenika Hrvata, a od toga 215 pohađa nastavu na hrvatskom jeziku. Nastava na hrvatskom jeziku zastupljena je samo u Subotici s 228 učenika. Učenici su raspoređeni u 13 odjela. Od 3212 učenika Hrvata koji pohađaju nastavu na srpskom jeziku samo 255 učenika izučava hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i to u općinama, odnosno gradovima Apatin, Sombor i Subotica. Srednjoškolska nastava na hrvatskom organizirana je u Subotici, a ima 15 učenika. Ukupan broj Hrvata koji pohađaju nastavu je 1855 učenika. Nema podataka da na srednjem stupnju ima izučavanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture.

Z. S.

Pajtić: Pokrajinsko predstavništvo u Bruxellesu logično

Predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine Bojan Pajtić izjavio je 22. rujna da će približavanjem Srbije Europskoj Uniji postati logično da pokrajina ima svoje predstavništvo u Bruxellesu, ali da u ovom trenutku nema potrebe za tim.

»To bi u ovom trenutku bilo preskupo, ali u idućih nekoliko godina, kad Vojvodina bude regija u Srbiji koja će biti bliži EU, bit će logično da ako hoćemo koristiti mehanizme EU, Vojvodina ima predstavništvo u

Bruxellesu«, rekao je Pajtić i naglasio kako sve europske regije imaju takva predstavništva, jer se većina sredstava iz fondova EU plasiraju upravo preko regija. »U ovom trenutku imat ćemo jednog čovjeka čiji će posao u našem veleposlanstvu u Bruxellesu biti da vodi računa o fondovima, odnosno kad i kako treba konkurirati za njih«, rekao je Pajtić.

Z. S.

Neriješena pitanja brinu roditelje

Djeci treba siguran put do škole

Ako dijete živi na većoj udaljenosti od 4 km do najbliže škole, dobiva besplatnu kartu * Postoje dački autobusi koji voze djecu direktno do školskog dvorišta * Ima djece koja do škole moraju preći i do 22 km

Uvijek aktualni problem prijevoza djece od kuće do škole i natrag i ovoga je puta pitanje bez preciznog odgovora ili, bolje rečeno, bez konkretnog učinka. Ovo stanje bi trebalo promijeniti i pronaći najbolje rješenje za sigurnost djece na cestama.

Za roditelje je najvažnije da djeca stignu do škole na siguran način. Mnogi nemaju uvjete za siguran put do škole, jer je jedini put cesta kojom prometuju prijevozna sredstva. Imaju li ta djeca neku drugu mogućnost? Tu su bicikli ili djeca idu pješke, no, uskoro će se javiti dodatni problem – zimsko razdoblje.

ŠKOLSKI AUTOBUSI: Po zakonu Republike Srbije, koji važi za sve, roditelji imaju mogućnost upisati dijete u školu koju žele, ali onda sami snose putni trošak, jer pravilo glasi da putni trošak djeca dobivaju samo do najbliže teritorijalne škole. Ako dijete živi na većoj udaljenosti od 4 km do najbliže škole, dobiva besplatnu kartu, no ako je na manjoj udaljenosti, nema pravo na besplatan autobusni prijevoz. Djeca koja su stanovnici nekog sela i nemaju trotoar, imaju pravo na povlastice i na nadoknadu, no to se različito rješava – od škole do škole.

Postavlja se pitanje – jesu li roditelji dovoljno upoznati s pravilima i mogućnostima? Jer roditelji su ti koji stavljaju svoj potpis na popise koji se dostavljaju učiteljima ili nastavnicima, oni ravnateljima škola, a škola gradu ili općini. Svakako je roditeljima, kao i učiteljima, nastavnicima i ravnateljima, najvažnija sigurnost djece, no je li to najvažnije i onima koji su u mogućnosti nešto uraditi?

Iz Suboticatransa smo dobili informaciju kako na teritoriju Grada Subotice postoji nekoliko školskih autobusa koji prevoze djecu od kuće do škole i natrag. Postoje dački autobusi koji voze djecu direktno do školskog dvorišta i to u dvjema smjenama. OŠ »Sveti Sava« iz Aleksandrova ima četiri autobusa, koji dolaze iz četiri cestovna pravca i to iz: Klise, Malog Palića, Bikova i Mikićeva. OŠ »Miroslav Antić« s Palića ima dva autobusa, dok jedan autobus ima OŠ »Grof Szécsenyi István« iz Subotice. Ovim se autobusima mogu voziti svi daci određenih škola koji imaju besplatnu mjesečnu kartu, oni koji plaćaju mjesečnu kartu i oni koji kupuju kartu prilikom svakog putovanja u jednom smjeru. Djeca do 12 godina plaćaju pola karte, pa cijena u jednom smjeru

iznosi 21 dinar na gradskim linijama, a djeca od 12 godina plaćaju puno cijenu od 43 dinara, dok mjesečna karta za učenike osnovnih škola košta 1180 dinara.

CESTE BEZ UVJETA ZA ĐAKE: Kako kaže Slobodan Čamprag, član Gradskog vijeća zadužen za obrazovanje, svi popisi koji su dostavljeni su i odobreni, tako da sada na spisku u osnovnim školama ima 1408 učenika, koji svakodnevno putuju. Veliki je broj putnika i u srednjim školama. Njihovi roditelji plaćaju pola cijene mjesečne karte, a drugu polovicu plaćaju Grad Subotica i Suboticatrans. Za srednjoškolce važi pravilo da pola cijene karte plaćaju oni putnici koji stanuju na teritoriju Grada Subotice i školuju se izvan Subotice, jer na teritoriju grada nema svih strukovnih škola, te učenici koji stanuju u okolnim selima, a školuju se na teritoriju Subotice. U Subotici ne postoje sve srednje strukovne škole. Očit je primjer poljoprivredna škola. Najbliža je u Bačkoj Topoli i ako učenik tamo pohađa nastavu ima pravo na putni trošak. Djeci koja pohađaju nastavu na hrvatskom materinjem jeziku prva najbliža škola u kojoj postoji mogućnost pohađanja nastave na hrvatskom jeziku smatra se matičnom školom, te ta djeca imaju pravo na putni trošak.

Mnoga djeca stanuju bliže od 4 km udaljenosti do škole, ali je put do škole otežan. Nemaju stazu za pješake ili bicikliste, neki nemaju niti asfalt, dok drugi imaju problem s velikim prometnim ulicama i opasnim cestama, na kojima se svakidašnje događaju prometne nezgode i kuda idu kamioni i tegljači. Normalno je da su roditelji u strahu za svoju djecu i da se bune zbog nerazumijevanja od strane čelnih ljudi koji odlučuju o sigurnosti njihove djece.

Više djece u hrvatskim odjelima

Djeca koja pohađaju nastavu na hrvatskom materinjem jeziku prva najbliža škola u kojoj postoji mogućnost pohađanja nastave na hrvatskom jeziku smatra se matičnom školom, te ta djeca imaju pravo na putni trošak. No, kada bi bio osiguran prijevoz djece od kuće do škole vjerojatno bi bilo i više upisanih učenika u hrvatske odjele.

U OŠ »Sveti Sava« djeca svakidašnje prelaze veliku kilometražu, te tako ima djece koja, da bi došla do škole, moraju preći i do 22 km, a upravo zbog tog putovanja u ovoj školi nastava počinje već u 7 sati ujutro. Ravnateljica ove škole *Tatjana Bunčić* kaže »Djeca su najvažnija, te se mora pronaći neki način da se riješe postojeći problemi«. Ta djeca da sada putuju školskim autobusom, koji je najsigurniji, jer ih dovozi do samog dvorišta škole, no mnogi govore kako je mali broj putnika na tim linijama i kako bi trebalo ukinuti te autobuse, a ta bi djeca trebala ići prigradskim autobusima i opet silaziti na postajama koje su udaljene od škole i koje se nalaze na najvećim raskrižjima i prometnicama. Mislim kako je svima jasna briga roditelja. Ovaj problem ne obuhvaća samo djecu putnike, nego i one koji po kilometraži stanuju blizu škole, ali zbog prometa i neriješenih cesta roditelji moraju voditi djecu u školu.

Svaka škola i svaka obitelj mogla bi biti priča za sebe, jer oko sigurnog puta do škole uvijek se ima što reći, a ono što je zajedničko za sve jest apel svima koji su u mogućnosti djeci omogućiti siguran put do škole.

Ž. Vukov

Još uvijek samo na obećanju

Od samog početka mogućnosti školovanja djece na hrvatskom jeziku postojala su obećanja, kako će se za svu djecu osigurati prijevoz od kuće do škole, bez obzira na to gdje dijete stanuje. Prva generacija učenika će iduće godine završiti svoje osnovno školsko obrazovanje, a rješavanje ovoga problema još nije niti započeto.

Milica Kopilović: »Iako ne stanujemo previše daleko od škole (oko 2 km), imamo problem kao i mnogi koji dovode djecu iz Malog Bajmoka do OŠ 'Matko Vuković'. Mi imamo teritorijalno bližu školu, ali tu nemamo mogućnost slušati nastavu na hrvatskom jeziku. Glavni nam je problem nam 'Buvljak', kroz koji ne smijemo pustiti samostalno djecu do škole. Zato djeca u školu idu okolnim putem kroz neasfaltirane, blatnjave ulice, te prelaze neregulirane otpadne vode. Još je teže kad dođe zima. Sami svaki dan vodimo Martinu do škole. Trebalo bi se pronaći neko rješenje i za djecu iz okolnih mjesnih zajednica.«

opasnu cestu i još ići do škole. Sigurnije je da ga odvezemo do škole. U drugim zemljama postoje autobusi ili neka druga prijevozna sredstva kojima se djeca voze od kuće do škole i na taj način su puno sigurnija i zaštićenija od svakidašnjice na cestama.«

Jacinta Dulić: »Imamo četvero djece i praktički svi su putnici. Hrvatski odjel pohađa dvoje djece, Hrvoje i Magdalena, i oboje pohađaju nastavu u OŠ 'Matko Vuković', a mi stanujemo u Starom Žedniku. Djeca imaju besplatnu mjesečnu kartu, ali su veze izuzetno loše. Magdalena pohađa treći razred i ona ima bolju vezu, ali sama mora otići do škole, dok Hrvoje ide poslijepodne u školu i ne stiže na vrijeme, što mu nastavnici toleriraju, ali završava nastavu u 17 sati, a tada mu polazi i autobus za Stari Žednik, na koji ne stiže, te tako mora čekati sljedeći do 19 sati. Ponekad ima neke

obveze pa stiže kući tek autobusom u 20 sati, ali često ne zna što će, te se sada već smrzava ili ide kod nekog prijatelja iz škole. Besplatne karte smo dobili, ali za veze nismo krivi niti mi roditelji, a niti nastavnici.«

Grgo Tikvicki: »U prvoj godini putne troškove je plaćala Općina. Taj smo novac usmjerili onome koji je prevozio djecu. Moje je osobno mišljenje da bi sva djeca trebala dobiti putni trošak ili osiguran prijevoz bez obzira u koju školu idu, na kom jeziku pohađaju nastavu i gdje stanuju. Bitno je uložiti maksimum za našu djecu, pružiti im sve što se može i onda možemo i sami očekivati nešto zauzvrat. Ideja o prijevozu djece minibusima, autima i nekim drugim prijevoznicima jedina je moguća i potrebna, jer svi smo svjesni što se događa na ulicama svakodnevno. Ako se mi nećemo brinuti za svoju djecu, drugi sigurno neće. Nadam se da će mjerodavni imati za to sluha i podržati nas, a i mi ćemo rado pomoći da se izabere najbolje rješenje.«

Miće Skenderović: »Moram reći kako se snalazimo na razne načine. Mi roditelji se organiziramo te jedan roditelj poveže više djece, ili jednostavno svaki roditelj vozi svoje dijete do škole. Iako su djeca starija pa sada idu već i sami u školu ipak, kad je loše vrijeme, odvozimo ih. Prijašnjih smo se godina organizirali međusobno mi roditelji, no to sve košta, a nadoknade nema. Za sada sve rješavamo samostalno i na svoju ruku. Ideja o organiziranju nekih minibuseva ili da se roditelji organiziraju, te da osobnim vozilima razvoze djecu, je dobra, ali to je velika obveza i za to bi netko uvijek morao biti zadužen i dobivati neku nadoknadu, jer bi ipak morao zapustiti svoje osobne poslove.«

Nevena Gabrić: »Stanujemo u Aleksandrovu i svakodnevno vozimo dijete u OŠ 'Matko Vuković' zato što u nama najbližoj školi nema trećeg razreda na hrvatskom jeziku. Sav posao prilagođavamo odvoženju djeteta do škole i od škole. Na našoj relaciji postoji izravna autobusna linija, ali kad dijete side na postaju mora prijeći

Živan Berisavljević, dugogodišnji političar i vojvodanski autonomas

U državi ne može biti podstanara

Statut sada predložen od koalicije koja je na vlasti u Vojvodini, tragičan je pokušaj te koalicije da izvuče optimum iz pozicije Vojvodine tako omeđene ustavom, da je to nemoguće uraditi. Taj napor, da se iscijedi, zasluhuje podršku, ali iluzija da se bez promjene Ustava Srbije može ostvariti bilo kakva autonomija Vojvodine, praktički je otjelotvorena u ovom prijedlogu statuta i u tom smislu, što god od toga prođe, bit će dokaz nekakvih dobrih namjera onih koji su to predložili, ali što god od toga ostane, bit će dokaz teškog kompromisa na koji su bili prinuđeni pristati

Razgovor vodio: Zvonimir Perušić

Početkom idućeg mjeseca u Srbiji bit će obilježene dvije obljetnice koje su, svaka na svoj način, dugoročno obilježile sudbinu ove države, pa i šire regije. Jedna je osma obljetnica 5. listopada, kraha Miloševićeva režima i buđenja nade u budućnost, a druga je dvadeseta godišnjica 6. listopada, novosadske Jogurt revolucije, koja je kodač povijesti pokrenula u smjeru ratova, bijede i nesreće.

Tog je 6. listopada 1988. godine tzv. »događanjem naroda« s vlasti otpuhano kompletno državno i političko vodstvo Vojvodine. Bio je to početak ukidanja vojvodanske autonomije, ali i najava krvavog raspada jugoslavenske federacije. Voljom naroda kasnije su, od ukupno osam, čak

sedam konstitutivnih federalnih jedinica postale samostalne države.

Političar s dugogodišnjim iskustvom u državnom i partijskom vrhu Vojvodine, Srbije i SFRJ, te u jugoslavenskoj diplomaciji, Živan Berisavljević, neposrednim je sudionikom i svjedokom svih tih zbivanja i, u svjetlu rasprave o budućem pokrajinskom najvišem aktu, jedan od relevantnih sugovornika na temu: Vojvodina, njena sadašnjost, prošlost i budućnost.

HR: Kako vidite sadašnji ustavni položaj Vojvodine?

Sadašnji ustavni položaj Vojvodine je čedo uvjerenja srbijske političke elite i ne malog dijela stranaka koje imaju centrale u Beogradu, da je miloševićevskim nasrtajem na biće Vojvodine i njen ustavni položaj, koji je velika tečevina njenog ukupnog povijesnog razvoja, vojvodansko pitanje riješeno. Dakle, novi Ustav Srbije iz 2006. godine, koji je nasljednik miloševićevskog ustava iz 1990. godine, praktički je gore izdanje miloševićevskog ustava. Vojvodansko se pitanje, dakle, i dalje dramatično nameće kao veliko neriješeno državno, pravno, demokratsko, političko, unutarnje pitanje, a moguće je da bude i međunarodno, ukoliko na unutarnjem planu ne bude snage da se ono riješi. Ono je otvoreno i tek dolazi na red.

Samo ću podsjetiti, narod u Vojvodini je odbio ustav na referendumu 2006. godine, koji su raspisale snage koje o tom ustavu nisu niti dopustile raspravu, niti unutar Srbije, niti unutar stranaka koje su taj ustav donijele. Taj je ustav predložila partitokratska vrhuška koju čine Boris Tadić, kao glavni krivac za kompromis koji je napravljen, te oni koji su taj kompromis nametali: Vojislav Koštunica, kao rođonačelnik i duhovni otac tog ustava, Tomislav Nikolić, koji je tada reprezentirao Srpsku radikalnu stranku kao a priori protivnika svake autonomije Vojvodine, Mlađan Dinkić, centralist s ambicijom da raspolaže ogromnom moći, i SPS, koji je po defaultu, po Sloba jugend obezama nove generacije miloševićeva da slijede Miloševićevu koncepciju u odnosu na Vojvodinu, podržao taj ustav. Dakle, taj je ustav antivojvodanski. Taj je ustav Vojvodini dao manje prava, suštinski manje čak i od miloševićevskog. Onaj Miloševićev nije uspio toliko ukinuti koliko je ovaj sada suzio osnovne okvire za autonomiju Vojvodine.

HR: U tijeku je javna rasprava o novom Statutu AP Vojvodine. Što mislite o tom dokumentu?

Statut sada predložen od koalicije koja je na vlasti u Vojvodini, tragičan je pokušaj te koalicije da izvuče optimum iz pozicije Vojvodine tako omeđene ustavom, da je to nemoguće uraditi. Zato je ta koalicija pribjegla onome čemu se uvijek pribjegava u politici kad se fingiraju stvari. Ustav Srbije negiranje je prava na suštinsku autonomiju. Taj Ustav Srbije u preambuli, koja je vjerojatno pravno unikatno apsurdna u povijesti državnopravne znanosti, jer je napravljena zato da spasi izgubljenu stvar koja se zove Kosovo, verbalno obećava suštinsku autonomiju, ali sve ispod te preambule pokazuje kako zapravo taj ustav nudi samo nesusštinsku autonomiju, a kad je nešto nesusštinsko, onda ono i ne postoji. I zbog toga je to ustav o neautonomiji.

Taj se ustav izravno odrazio na pokušaj demokratske vojvodanske grupacije, koja sada upravlja Vojvodinom, da iz toga iscijedi koliko

je moguće više ustavnih prava. Taj napor, da se iscijedi, zaslužuje podršku, ali iluzija da se bez promjene Ustava Srbije može ostvariti bilo kakva autonomija Vojvodine, praktički je otjelotvorena u ovom prijedlogu statuta i u tom smislu, što god od toga prođe, bit će dokaz teškog kompromisa na koji su bili prinuđeni pristati, ili su pristali svojom voljom, kao primjerice Demokratska stranka.

Recimo, imamo odredbu koja je u tom statutu elementarno nedefinirana, a to je da između Statuta APV i Ustava Srbije imamo ubačen zakon, koji i ono što ustav nije ograničio, može u svakom trenutku ograničiti. Skupština Vojvodine bitne stvari ne donosi, nego samo predlaže, uključujući i statut. Skupština Vojvodine ne donosi statut, ona ga predlaže republikoj skupštini, koja ga može prihvatiti ili ne prihvatiti, i to čak neoročeno, kad god hoće. Prema tome, ako autonomija znači pravo na upravljanje sobom unutar neke cjeline čiji sam dio, onda ja to pravo ovdje nemam.

HR: Otkud taj strah beogradskih vlasti, svih do sada, od vojvodanske autonomije? Je li razlog tome povijesno sjećanje na činjenicu da je autonomija Srba u Vojvodini iz 19. stoljeća za cilj imala preuređenje, pa i raspad Austro-Ugarske Monarhije i stvaranje južnoslavenske države?

Ne, ne. Mislim, može se i tako reći, ali ima nekoliko drugih razloga za taj strah. Ti su razlozi mentalni, povijesni i aktualno-politički. Mentalni razlog: Srbija je u svom pijemontskom razvoju, pijemontskom kompleksu i sindromu, bila država koja je pretendirala okupiti oko sebe sve slavenske narode, ali sve ih i podrediti sebi. U tom je okviru stvorila politički mentalitet i elitu, i političku i nacionalnu, da ravnopravnost s drugima uvijek doživljava kao neravnopravnost. Dakle, uvjet da netko sa Srbinom bude ravnopravan, jest da bude neravnopravan, da Srbin bude superioran. Srbijanski politički mentalitet znači – ako hoćeš da budemo ravnopravni, onda ja moram biti ravnopravniji. To je mentalitet koji je zapravo izraz razapetosti Srbije između njene sudbine da bude u Europi i njene azijske povijesti.

Povijesni razlog: u Srbiji čak niti u komunističkom izdanju, u vrijeme punog idejnog i političkog jedinstva jedne revolucionarne partije kakav je bio SK, dakle čak niti tada veliki dio vodećih kadrova intimno nije prihvaćao činjenicu da Srbija ima dvije pokrajine, a da druge republike nemaju takve pokrajine. Umjesto da to razumije kao doprinos jačanju i objektivnoj supremaciji Srbije unutar zajednice ravnopravnih naroda, i to supremacije na koju drugi nisu imali primjedbu, oni su to doživjeli kao razdrobljavanje Srbije i taj je osjećaj jačao u onoj mjeri u kojoj je jačala demokracizacija i decentralizacija. Povijest je puna toga.

Politički razlog: pobjedom na posljednjim predsjedničkim i republičkim izborima u Srbiji je završena faza predominacije srbijanskog nacionalističkog bloka nad sveukupnosti države Srbije. Sada imamo ogoljen glavni problem Srbije, a to je apsolutistički centralistički koncept države. Oslonac na nacionalističku svijest sada je potisnut, jer se s nacionalističkom svijesću ne može u Europu. Ali, ostao je centralistički koncept države, koji je zapravo emanacija te svijesti. I u državno-pravnom smislu nikada ni najvećim zagovornicima nacionalističke logike Srbije nije u interesu bio nacionalizam, nego im je državni interes bio da Srbija, odnosno Beograd kao simbol središnje vlasti, raspolaže bez ostatka svim područjima naših života. To je Vojvodinu dovelo u poziciju da se sada muči između ustava protiv kojeg je bila, i statuta koji ne može ništa riješiti.

HR: I gdje je izlaz?

Korjenite ustavne reforme u ovoj zemlji nasušna su potreba. Prvo, u Europu se ne može ući s ovakvim ustavnim багажом kakav sada ima Srbija. Ne može formulator ustava države koja ulazi u Europu biti Vojislav Koštunica, jer on je na srbijanskoj političkoj sceni najveći

protivnik te iste Europe. Drugo, mi sada na teritoriju države Srbije imamo dva ustavna, konstitutivna, civilizacijska i povijesna entiteta – Vojvodinu i Srbiju.

HR: Vi dakle predviđate ustavne promjene?

To je neminovnost.

HR: I govorite o dva entiteta?

Vojvodina je jedan od osam konstitutivnih dijelova druge Jugoslavije. Od tih osam dijelova, sedam dijelova su neovisne države, računajući i državu Srbiju. A Vojvodina

ima manje autonomije nego što je imala po Ustavu iz 1974. Ali, ona ima manje nego što je imala i po miloševićevskom ustavu, a taj je miloševićevski ustav bio dva puta žestoko kri-

tiziran, i to na Londonskoj konferenciji 1992. i u Strazburu 2004. godine,

kada je bila ona velika gužva zbog manjinskih problema u Vojvodini.

HR: Zašto vojvodanske autonomijske stranke tako loše prolaze na izborima?

Prvo, ovi najnoviji izbori iz svibnja ove godine bili su referendumski. Bio je to referendum između toga hoće li Srbija u Europu, ili će se vratiti na miloševićevsko-azijske polazne osnove. Narod u Vojvodini, svi narodi, ima iznimno istančan politički sluh. On je u Srbiji prepoznavao one stranke koje treba podržati, bez obzira što njih i njihove stranačke vrhove sada opterećuje, mislim prije svega na Demokratsku stranku, a onda i na G17 Plus, da europska Srbija može pobijediti. Bez europske Srbije niti jedno demokratsko pitanje u Srbiji ne može se razrješavati, a pogotovo ne tako složeno pitanje kakvo je vojvodansko.

Prema onome kako ja razumijem volju biračkog tijela, građani Vojvodine su na ustavnom referendumu rekli ne takvom ustavu. Neodrživa je ustavna situacija, da od dva entiteta jedan kaže ne, a da se ustav i dalje smatra relevantnim.

A onda smo imali to da su republički, pokrajinski i lokalni izbori stopljeni u isti dan, pa su se ljudi praktički opredjeljivali za europsku opciju, a ne za Demokratsku stranku, kako ona sada samovlasno sebi to pripisuje. Osim toga, morate imati na umu da srbijanski nacionalistički centralizam i centralizam bez nacionalizma stalno vodi računa o tome da drobi izvorne vojvodanske snage i što su te snage više izvorno vojvodanske, on ih više marginalizira i čini ih parlamentarno nerelevantnim, a potencira one političke stranke koje prihvaćaju kompromise na štetu naroda i građana Vojvodine. To se događa i s Ligmom socijaldemokrata Vojvodine, koja stalno načelno prihvaća ono protiv čega su njeni nominalni ciljevi.

HR: Spomenuli ste da je Vojvodina bila jedna od osam konstitutivnih elemenata federacije, uz to ustavno ravnopravna s Kosovom, koje je bilo druga pokrajina u RS. Sada su tih sedam elemenata neovisne države, Kosovo je priznalo 47 država, a Vojvodina je tu gdje jest. Smatrate li da je ona žrtva?

To da je Vojvodina žrtva, o tome ne želim čak niti lamentirati. Pripadao sam onoj političkoj grupaciji koja je grubo politički satanizirana i demonizirana, jer smo se borili protiv toga da se to Vojvodini desi. Druga je vojvodanska konvencija dalekovido zaključila, principijelno, da se vojvodansko pitanje može riješiti tako, da Srbija bude vrlo snažna južноевропска i balkanska država, da bude faktor stabilnosti ovdje, a da istovremeno bude iznutra organizirana po mjeri svoga bića.

Nema jedinstvene države Srbije. Poraz miloševićevske politike Srbije od Horgoša do Dragaša povijesno je propala koncepcija. Zasad nema Dragaša, a ako bi se ta politika nastavila, bez demokratske transformacije u glavama srbijanske nacionalne i političke elite, naravno da bi stvari dalje eskalirale.

HR: Mislite da onda ne bi bilo ni Horgoša?

Može biti da ne bude ni Horgoša, u što ja ne vjerujem, jer ono što je apsurd u cijeloj argumentaciji na kojoj se ta politika vještima manipulacijama preko medija nametnula narodu i svijesti naroda, to je da nitko ne vidi kako je Vojvodina najviše postala srpskom u vrijeme

najrazvijenije autonomije i da je imala najveći prosperitet u svojoj povijesti upravo u vrijeme najrazvijenije autonomije. Prema tome, prokletstvo panonskih Srba jest u tome što srbijansko srpstvo misli da je ono mjera onoga što jest i što nije srpstvo. Da bismo mogli opstati na ovakvom nacionalnom prostoru kakva je Vojvodina, srpstvo mora razumjeti da i drugi narodi moraju osjećati tu zemlju ravnopravno kao svoju. Ne možete praviti državu u kojoj je bilo koji narod, ma i najmanji, narod drugog reda. Nema podstanara u državi.

HR: Kako vidite taj povijesni dogovor između dvaju entiteta, Vojvodine i Srbije, i kada bi se to moglo dogoditi?

Dobra strana ove rasprave o Statutu AP Vojvodine jest što pametnim i pronicljivim ljudima pokazuje kako vojvodansko pitanje nije riješeno i da se ne može riješiti u ovim okvirima. Mora se mijenjati ustav. Kada će se u zadanim realnostima i političkim procesima u državi Srbiji, s obzirom na sve druge probleme koji je opterećuju, stvoriti onaj moment koji će omogućiti razuman razgovor između dviju regionalnih reprezentacija, to ja ne znam. Ali, da Srbija mora biti federalizirana, da mora biti složena država, da mora biti zajednička država, to je bespogovorno. Ako to nije, onda se poništava politički, regionalni, povijesni i civilizacijski subjektivitet Vojvodine i nema teorije o ravnopravnom položaju naroda i građana Vojvodine.

HR: Autonomija Vojvodine ugušena je silom 1988. godine. Kompletно je pokrajinsko vodstvo proglašeno autonomaskim, foteljaškim, birokratskim. Svi ste smijenjeni ili bili prinuđeni dati ostavke, uz do tada nevidenu medijsku kampanju diskreditiranja. Kako ste to doživjeli i proživjeli?

Upravo sad ulazimo u dvadesetu godišnjicu tzv. Jogurt revolucije i to je sigurno povod za mnogo šira, temeljitija razmatranja onoga što se doista desilo. Ta su razmatranja neophodna zato što, evo kao što vidite, ogroman dio srbijanske političke elite i srpskog naroda u Srbiji, a bogami i njihovih sljedbenika ovdje u Vojvodini, misli kako je vojvodansko pitanje Milošević riješio, a nije ga riješio. Po mom mišljenju, suština tog udara na Vojvodinu jest počinak razbijanja

druge Jugoslavije. Mi smo se 1988. godine u proljeće sa Srbijom Ivana Stambolića više-manje složili oko svih pitanja. Postigli smo ustavni dogovor, ali je zato s dužnosti morao otići Stambolić i morao je doći veći bojovnik. To je slučajno bio Slobodan Milošević, nesretni Brut nesretnoga Cezara. Ali, to je mogao biti i netko drugi.

HR: Zašto su nacionalne manjine po prirodi stvari uvijek vezane za decentralizaciju i autonomiju Vojvodine?

U pitanju ste odlično iskoristili sintagmu »po prirodi stvari«. Državno se pravni oblici moraju praviti po mjeri bića. Vojvodina je najmnogonacionalniji dio države Srbije. Što više Srbije, to manje demografske dominacije Srba nad ostalima. U Vojvodini je to potpuno jasno. Vi ste Hrvat iz Vojvodine, tu su Mađari iz Vojvodine, ja sam Srbin iz Vojvodine. Uvijek će Hrvat iz Hrvatske u vama prepoznati vojvodanskog Hrvata, Mađar iz Pešte prepoznat će vojvodanskog Mađara, a onaj u Beogradu u meni vojvodanskog Srbina. Znači, mi imamo dugu povijest iza sebe, povijest koja ima i svoju pozitivnu, i svoju krvavu stranu. Krvava strana je iskustvo koje smo plaćali u kataklizmičnim situacijama povijesti, a u pozitivnim fazama najviše smo se razvijali kad smo imali najviše autonomije. Zato, praktički, osim većinskog naroda, koji je razdrobljen zbog svih ovih manipulacija kojima je bio izložen u posljednje vrijeme, sve druge manjine osjećaju kako bi daleko veći stupanj jamstava za svoju stvarnu ravnopravnost, sa svim instrumentima koji to osiguravaju, mogli imati ukoliko bi ustavno to osiguravala Republika Vojvodina, odnosno federalna jedinica Vojvodina, a zajednička država to samo garantirala svim narodima koji žive i na prostoru Srbije i na prostoru Vojvodine.

Nažalost, ova mlada generacija političara misli kako je stranačka politička scena isto što i raspoloženje i odnos snaga u narodu. Nije! Narodi dobro osjećaju, narodi u Vojvodini fantastično su reagirali i na referendumu i na izborima, svi, uključujući i ovo najnovije doblegličko stanovništvo u sve većem broju, za koje se inače misli da je u velikoj mjeri radikalsko-centralističko. Nikada Tadić ne bi imao tu većinu da Vojvodina nije tako

izrazito većinski glasovala. A to što sitni aparatčici Demokratske stranke taj izborni rezultat pripisuju sebi do mjere da misle kako imaju prava na sve nas, i to što sitni aparatčici vojvodanskih stranaka, koje su prošle cenzus zahva-

ljujući toj podršci, sada uzurpiraju pravo da govore u ime Vojvodine i pristaju na ovu blasfemiju, to je drugo pitanje. To je naravno isto zakonomjerno. Ali, to je taktički, to nema suštinski značaj.

U politici još iz mladih dana

Živan Berisavljević, nekašnji visoki pokrajinski, republički i savezni dužnosnik, rođen je u Srijemu, u Martincima. Odrastao je u partizanskom okruženju, otac mu je bio predratni ljevičar. U Novi Sad se preseljava nakon rata i, kako sam kaže, smatra se Novosađaninom i po obrazovanju i po životnoj priči. U Beograd odlazi 1958. godine kao istaknuti funkcionar omladine. Studirao je pravne i političke znanosti paralelno. Bio je prvi i najmlađi diplomirani politolog na tada otvorenoj Visokoj školi političkih znanosti. U vrijeme obračuna s Rankovićem bio je funkcionar u CK KP Srbije, pa onda ministar za prosvjetu, znanost i visokoškolsko u Srbiji i to kao 31-godišnjak. U diplomaciju je otišao pomalo sklonjen iz politike. »Imali smo teške političke sukobe i ja sam otišao u diplomaciju kao anarholiberal, a poslije su oni koji su me tamo šutnuli uvis, pali kao liberali, pa sam ja onda liberal na kub«, kaže Berisavljević. Pet je godina bio pomoćnik ministra vanjskih poslova SFRJ i tek je onda otišao u London za veleposlanika.

Nakon šest godina provedenih u Londonu vraća se u Vojvodinu.

»Sve ono što se kasnije drastično i krvavo raspletalo, sve se to zapletalo u vrijeme moje političke mladosti. Sve se to vidjelo. I čovjek je onda, naravno u mjeri u kojoj može proknuti u to, procjenjivao što je sudbinski najvažnije, i ja sam se tako ponio. Zato sam se vratio u Vojvodinu«.

Prema vlastitim riječima, slovio je za čovjeka izrazito anti-nacionalističke opcije, a za perjanicu vojvodanskog autonomstva proglasili su ga tek autonomasi pali s vlasti.

»Sotonizacija je bila stravična, ako vam kažem da je jedan od urednika informativnog programa na TV Novi Sad nakon pobjede DOS-a smijenjen samo zato što sam se ja pojavio na televiziji četiri minute, onda možete pretpostaviti kakva je sotonizacija bila i koliko je zapravo unutar DOS-a produžena miloševićevska karakteristika i politika. I to i u Demokratskoj stranci, a naročito u DSS-u. Jer, DOS je i Velja Ilić i masa tih ljudi koji su eksponirani centralisti i velikosrpski nacionalisti«.

Živan Berisavljević ima izdavačku kuću M.I.R. (Misli i riječi), koja se uglavnom bavi mecenarskim aktivnostima i objavljuje knjige koje »uopće ne bi mogle naći nakladnika u ovakvoj zemlji kakva je Srbija«.

Problemi Hrvata u Mađarskoj

Prodaje li se Bajška čitaonica?

Ovih se dana u Bačkoj pročuła vijest da se prodaje zgrada Bajške bunjevačke čitaonice. Bajski Hrvati, ali i građani, slučajni prolaznici, zapanjeni i s čuđenjem prolaze pokraj zgrade Čitaonice na kojoj je postavljen oglas da se ona prodaje. Pitaju se: tko, zašto i kako se usuđuje prodavati baštinu svojih, naših predaka, stoljetnu ustanovu i simbol opstojnosti bačkih i bajskih Hrvata-Bunjevaca, koja je utemeljena i sazidana zalaganjem, materijalnim i duhovnim doprinosom naših pradjedova. Otprije su nam poznate sve zavrzlake oko Bajške čitaonice, koja već nekoliko godina postoji(?) kao udruga pod nazivom Hrvatski kulturni centar »Bunjevačka čitaonica«. Nema dovoljno prostora, niti želim ponavljati sve ono što se zbivalo s Bajskom čitaonicom u proteklih desetak, a posebno prije nekoliko godina. Dobro nam je poznato da je vraćanjem zgrade nakon demokratskih promjena u Mađarskoj, početkom 90-ih godina, ona proradila i bila mjestom raznih događanja, poticatelj i organizatorom nekoliko priredaba bajskih i bačkih Hrvata, o kojima smo izvješćivali naše čitatelje. Nakon djelomične obnove zgrade, a posebno otkako je utemeljena udruga pod novim imenom HKC »Bunjevačka čitaonica«, i to nakon što je njezino vodstvo i članstvo izigrano, zgrada je ostala prazna, a o aktivnostima već godinama nismo čuli. Posljednji podatak o udruzi nalazimo na mjesnim manjinskim izborima, prigodom kandidiranja zastupnika na izborima za mjesnu hrvatsku manjinsku samoupravu u Bikiću. Znamo samo da je njezin predsjednik *Antun Mujić*, i ništa više. Nakon svega, sada je oglašena njezina prodaja, koja nas je potaknula na razmišljanje, ali nas na osnovi svih dosadašnjih zbivanja nije posebno iznenadila.

Stoga se opet pitamo, tko, zašto i kako se usuđuje prodavati baštinu svojih i naših predaka, ne vodeći računa o tome kako je Čitaonica početkom 1900-ih godina građena zalaganjem i materijalnim doprinosom zajednice bunjevačkih Hrvata, zalaganjem njezina članstva, vodstva i osnivača, čiji potomci Čitaonicu do danas čuvaju u srcu. Pitamo se, prodaje li se zgrada Čitaonice, ili se prodaje Čitaonica kao udruga i sve ono što je ona značila i znači za bajske i bačke Hrvate, od svog utemeljenja do danas ostavši simbolom opstojnosti.

Smognimo snage i odlučnosti da se Čitaonica vrati onima kojima pripada, svome članstvu, da se njezin rad ponovno obnovi, te da se nastavi sve ono čime su nas zadužili naši preci.

S. B.

Ključna pitanja

Još sam uvijek pod dojmom naznaka iz ovojednoga komentara kolege *Stipana Balatinca*. Komentar me potaknuo na razmišljanja koja bi moj suprug nazvao dubokim pesimizmom, a moji čitatelji ni sama ne znam kako. Prodaje se Bajška bunjevačka čitaonica? Povijesni su se vihoru poigravali sudbinom Hrvata na ovim prostorima, politički vihoru još više. I tako, dok smo se još 1948. u našim kalendarima na prvim stranicama divili liku i slici maršala Tita, 1949. ona je netragom nestala, došli su generalisimus *Staljin* i *Vuk Stefanović Karadžić*. Godine 1950. pojavljuju se karikature koje nazivaju *Tita* psom imperijalista. Bilo je to prije šezdesetak godina. Kako se onda moglo biti Hrvatom, kako se vezati i povezivati s matičnom domovinom kada se sve takvo osuđivalo kao neprijateljsko. I onda duge, duge, godine upravljanja manjinskom politikom, pa demokratske promjene, civilne udruge, velike ili male statističke brojke ovisno o kutu gledanja, manjinske samouprave, predaja i prijelazi ovlasti s jednih na druge, pa opet s drugih na prve, i tako sve u istom kolu s bezimenom osnovom, i nedefiniranom bazom koja i ne bi trebala biti odlika demokracije. A ono što je najvažnije, strateškog i vlastitog plana razvoja s dugoročnim ciljevima ni danas još nema. Tako ovih dana Hrvatska državna samouprava poziva sve da sudjeluju u njemu, svojim prijedlozima, idejama. Treba ga napokon izraditi, početi provoditi, na jednoj zajedničkoj hrvatskoj platformi. To su ona ključna pitanja koja se postavljaju i u političkom i civilnom životu Hrvata u Mađarskoj. Skloni smo kritizirati druge, a sami nad sobom teško se

zapitkujemo. Gotovo je nezamislivo, ali je činjenica kako neki od mnogobrojnih hrvatskih predsjednika, bilo samouprava, bilo KUD-ova, bilo civilnih udruga u Mađarskoj, recimo, ne zna kako su se u Judu/Đudu okupljali i okupljaju Hrvati pokraj Drave, na blagdan Svetoga Trojstva, i to stoljećima. I to treba ugraditi u strateške planove razvoja, kao mozaik prošlosti na kojem se gradi djelatna budućnost. Nije dovoljno prihvatiti izvješća sa šturim brojkama, treba se zagledati iza brojki iz kojih se krije stvarnost. »Zavirivati i zaviriti na dobrobit zajednice koju predstavljamo, znati što ta crkvena zgrada znači, i što znači brojka od 450 članova ako se njih tek 21 odazove na sjednicu. Što znači promocija kada se na njoj hrvatski jezik stavlja u drugi ili treći plan, da ne kažemo u podređen položaj, što znači seoska priredba koju organizira hrvatsko civilno društvo, ili hrvatska samouprava ako ona nije na hrvatskom jeziku, što znači multikulturalnost ako prije toga nismo jasno profilirali svoje hrvatstvo, što znači knjiga u kojoj se ponavljaju već viđeni i pročitani tekstovi, što znači škola ako dijete ni poslije osam godina učenja ne nauči osnovne norme komunikacije na hrvatskom jeziku, što znači tjednik ako se on ne čita, što znači net stranica ako mjesecima na njoj nema nikakvih promjena ni izmjena, što znači civilna udruga, a što znači manjinska samouprava, koje su sličnosti i razlike, kompetencije jednih i drugih, što je to društveni nadzor, je li on štetan ili potreban u strateškom razvoju Hrvata u Mađarskoj? Što znači rečenica »oni to neće prihvatiti«??? I tako dalje i tako dalje... Što znači to da se prodaje Bajška bunjevačka čitaonica?

Branka Pavić Blažetin

Gospodarski forum radi na jačanju povezivanja gospodarstvenika iz BiH i Hrvatske

Hrvati u inozemstvu imaju veliku važnost za Hrvatsku

»Neovisno o političkoj orijentaciji, svi prepoznaju važnost koju imaju Hrvati u inozemstvu«, rekao je zastupnik u Hrvatskom saboru Ivan Bagarić

Piše: Arijana Beus

Na Gospodarski forum u organizaciji Caritasa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Udruge Presten odazvali su se brojni gospodarstvenici i zvaničnici iz BiH i Hrvatske. Gospodarski forum je održan s ciljem daljnjeg povezivanja hrvatskih gospodarstvenika iz BiH i Hrvatske te osmišljavanja projekata koji bi pomogli značajniji povratak prognanih Hrvata te gospodarski oporavak i kvalitetnije uvjete života za one koji i sada žive u prijeratnim domovima.

Od Vlade Republike Hrvatske je zatraženo da, u sklopu strategije pomoći Hrvatima u BiH, osnuje Agenciju za razvoj i poticaj malog gospodarstva u BiH. Zaključeno je također da se pokrenu i aktivnosti na realizaciji Strategije razvoja poljoprivrede u Federaciji i Republici Srpskoj i u prvi plan se stavlja proizvodnja hrane. Također je predloženo da se u sklopu Caritasa BiH osnuje mikrokreditna financijska fondacija i to sredstvima iz RS-a i dijaspori i njima bi se financirali projekti na cijelom području BiH.

»Hrvatska je spremna kao i do sada nastaviti pomagati Hrvatima u BiH na gospodarskom i razvojnom planu, no oni uz to svakako trebaju veće angažiranje države u kojoj žive«, rekao je u Sarajevu ministar Petar Čobanković

GRUDA JE HRVATU UVIJEK BILA SVETINJA: Vrhbosanski nadbiskup kardinal Vinko Puljić je uputio iskrenu dobrodošlicu svim nazočnim te kazao da je na ovom Forumu naglasak stavljen na selo, odnosno vrednovanje zemlje te istaknuo da je gruda Hrvatima uvijek bila svetinja za koju se borio i ginuo. »Zemlja daje osjećaj sigurnosti kad čovjek pod nogom osjeti svoje vlasništvo. Smatram da je ovaj Forum jedan od načina da se vratimo sebi i prepoznamo na čemu stojimo i od čega živimo te se s ljubavlju tome vratimo«, kazao je kardinal Puljić.

Petar Čobanković, ministar regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva Hrvatske je prenio pozdrave predsjednika Vlade RH dr. Ive Sanadera istaknuvši da u Vladi vrlo pozitivno gledaju na ono što poduzimaju Caritas BK BiH i Udruga Presten. »Hrvatska je spremna kao i do sada nastaviti pomagati Hrvatima u BiH na gospodarskom i razvojnom planu, no oni uz to svakako trebaju veće angažiranje države u kojoj žive na području obnove i održivog razvitka«, rekao je u Sarajevu ministar Čobanković.

Brojni nazočni na Gospodarskom forumu

Uz predsjednika Caritasa BK BiH kardinala Vinka Puljića, nadbiskupa metropolita vrhbosanskog, između ostalih, sudjelovali su: Petar Čobanković, ministar regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva Republike Hrvatske, dr. Josip Vrbošić, veleposlanik Republike Hrvatske u BiH, dr. Ivan Bagarić, zastupnik u Hrvatskom saboru, dr. Dragan Vrankić, ministar financija i trezora BiH, Davor Čorđaš, dopredsjednik Republike Srpske, Damir Ljubić, ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH, dr. Perica Jelečević, ministar rada i socijalne politike FBiH, Dobrica Jonjić, pomoćnik ministra za rad i socijalnu politiku FBiH, Vilim Primorac, zamjenik ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, predstavnici HKD Napredak i Udruge Prsten te veći broj gospodarstvenika iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Spremnost na daljnju skrb o Hrvatima koji žive u BiH prenio je i zastupnik u Hrvatskom saboru Ivan Bagarić. O tome, kako je kazao Bagarić, postoji puna suglasnost i unutar saborskog Odbora za Hrvate izvan Hrvatske. »Neovisno o političkoj orijentaciji, svi prepoznaju važnost koju imaju Hrvati u inozemstvu«, rekao je Bagarić.

PREPOZNATI INTERESE HRVATSKOG NARODA: Dragan Vrankić, ministar financija i trezora BiH je sudjelujući na Gospodarskom forumu istaknuo da se danas u BiH najviše govori o integracijama i Europskoj Uniji, što je zapravo normalno prihvaćanje ambijenta kakav vlada u europskim zemljama i da bi se trebalo ponašati u skladu s tim. »Upravo da bi bili spremni za nadolazeće europske integracije, mi

moramo pomoći našem čovjeku da izgradi opstojnost i uvjete za život. Osnovno ljudsko pravo je pravo na rad. Zbog toga organiziramo ovaj gospodarski skup da vidimo kako možemo pomoći. Činimo sve kroz strukture vlasti da stvaramo ambijent i prepoznamo u tom ambijentu ono što je od interesa hrvatskom narodu«, rekao je ministar Vrankić naglasivši da će institucije BiH učiniti sve da se prepoznaju hrvatski interesi u BiH.

Dopredsjednik Republike Srpske iz reda hrvatskog naroda Davor Čorđaš je zahvalio svima na dosadašnjoj pruženoj pomoći te izrazio nadu za buduću suradnju i dobre odnose. Osvrćući se na stanje Hrvata u RS kazao je da o tome najbolje govori činjenica da je Caritas Banja-lučke biskupije još uvijek najjača gospodarska institucija u Hrvatima u tom entitetu.

Skup u Sarajevu su osim spomenutih nazočili i veleposlanik Hrvatske u BiH dr. Josip Vrbošić, predsjednik HKD Napredak dr. Franjo Topić i dopredsjednik Udruge Prsten Vjekoslav Jeleč.

Kardinal Vinko Puljić je kazao da je na ovom Forumu naglasak stavljen na selo, odnosno vrednovanje zemlje te istaknuo da je gruda Hrvatima uvijek bila svetinja za koju se borio i ginuo

DSHV organizirao izlet u Senj i obilazak njegove okolice

Tragovima predaka

Na put krenulo četrdesetak članova stranke * Izaslanstvo DSHV-a primio zamjenik gradonačelnika Senja * U Krivom Putu nema neuposlenih osoba * Posjećeni: tvrđava Nehaj, selo Krasno – Nacionalni park Sjeverni Velebit, Zavižan

DSHV već drugu godinu organizira putovanje krajevima iz kojih su prije tri stoljeća krenule migracije Bunjevaca. Prošle je godine to bio posjet hercegovačkim Bunjevcima iz okolice Blagaja i rijeke Bune, a ove godine primorsko-ličkim Bunjevcima iz okolice Senja. Na trodnevni put je krenulo četrdesetak članova stranke. Prvog dana izaslanstvo DSHV-a primio je zamjenik gradonačelnika Senja *Nikola Škiljan*. Gostima je ukratko predstavio grad i Općinu Senj, naglasivši da se ponose svojom bogatom poviješću, ali i sadašnjošću. Općina ima oko deset tisuća stanovnika, pretežito se bave turizmom, a Krivi Put jedino je mjesto u Hrvatskoj u kome nema neuposlenih osoba. Gradski proračun je oko deset milijuna eura.

Predsjednik DSHV-a i zastupnik u parlamentu Srbije *Petar Kuntić* upoznao je dogradonačelnika s radom stranke i hrvatske manjinske zajednice i geneze podjele među bačkim Bunjevcima na Hrvate i Bunjevce, naglasivši da se svatko može osjećati i izjašnjavati kako želi, ali da se etnogeneza i povijesne činjenice ne smiju falsificirati, a najveći je problem uplitanje države u te podjele još od dvadesetih godina prošlog stoljeća. Dopredsjednik stranke i pokrajinski zastupnik *Dužo Runje* je govorio o obrazovanju Hrvata u Srbiji, a direktor »Hrvatske riječi« *Ivan Karan* o informiranju s akcentom na radu NIU »Hrvatska riječ«, i tom je prilikom dogradonačelniku uručio na dar knjigu »Dužijanca«. **ŽIVOT PRIMORSKO-LIČKIH BUNJEVACA:** Sutradan, nakon mise koju je predvodio vlč. *Mile Čančar* u crkvi u Krivom Putu, direktorica gradskog muzeja *Blaženka Ljubović* održala je predavanje o primorskim Bunjevcima, podsjetivši da su dio svoje bogate kolekcije prošle godine postavili u muzeju u

Tvrđava Nehaj pokraj Senja

Subotici. Bilo je zanimljivo slušati o načinu života primorsko-ličkih Bunjevaca, migracijama, prezimenima, o tome da u Krivom Putu i sad ljudi govore da su Hrvati-Bunjevci, o nogometnom klubu »Bunjevac« i Bunjevačkoj ulici – kojima su nazivi ove godine zamijenjeni imenom pukovnika Tomljenovića Gavrana. Poslije podne je organiziran posjet muzeju radi razgledanja postava od pretpovijesti pa do Domovinskog rata, a poseban osvrt je dat postavu na trećem katu – o nošnjama, oruđima za rad i dokumentima o primorsko-ličkim Bunjevcima.

Predvečer su obišli tvrđu Nehaj sagrađenu prije 450 godina, koja je služila uskocima za obranu od napada s mora. Sagrađena je na temeljima jedne crkve, a za njenu gradnju je iskorišten materijal dvadeset crkava koje su, s

dozvolom pape, za tu svrhu srušene. Tvrđava ima kvadratni tlocrt, široka je 23 metra, a visoka 18 m, zidine su široke preko tri metra i ima stotinu otvora, pa se pretpostavlja da ju je branila postrojba od stotinjak uskoka oboružanih puškama, kuburama i sabljama. Imali su i dva topa, koji su izbacivali kamene kugle.

NA ZAVIŽANU: Trećeg dana izleta smo posjetili selo Krasno i upravu Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, gdje je inž. *Irena Krušić* priredila multimedijalnu prezentaciju, s akcentom na zaštićenim i endemskim biljnim vrstama.

Iako je bura postajala sve jača i provijavalo je snijeg, poželjeli smo posjetiti botanički vrt i meteorološku postaju na Zavižanu.

Gospođa koja nas je vodila nam je rekla da tako hrabru grupu još nije imala i da će nama ravničarima biti jako teško penjati se po kamenju po tom nevremenu na visini od preko 1500 metara.

Dobila je odgovor da ovi sadašnji bunjevački Hrvati nisu manje hrabri od onih starih, a dokaz je da se *Albe Nemet* prije toga kupao u moru kao »subotički bunjevački morž«. Nakon kratkotrajnog obilaska vrta, promrzli, mokri od znoja i snijega uspjeli smo se popeti do postaje, koja bude po nekoliko mjeseci odsječena od svijeta.

Nakon okrepe krenuli smo put Vojvodine. Na vrijeme. Naime, kad smo se spustili do Ogulina, na radio-postaji smo čuli da je zbog jake bure promet od Krasnog do Senja zatvoren za autobuse i kamione.

I. K.

U selu Krasno

Rješavanje problema otpada

Počelo upravljanje otpadom na Paliću

Stanovnici Palića stvaraju 2000 tona otpada godišnje * Kako bi očuvali životni okoliš počeli su razvrstavati otpad * Tjedno se sakupi oko 300 kilograma boca, kažu u Mjesnoj zajednici »Palić« * Izgradnjom regionalnog deponija, trebao bi se i trajno riješiti ovaj problem

Stanovnici Palića počeli su razvrstavati otpad. U dvorištu Mjesne zajednice »Palić« prije više od dva mjeseca postavljeni su kontejneri za odvajanje papira, stakla i plastične ambalaže. Projekt financira Pokrajinsko tajništvo za zaštitu životnog okoliša i košta tri milijuna dinara.

Na Paliću ima 9000 stanovnika i stvara se 2000 tona otpada godišnje. To znači da se po glavi stanovnika proizvede 222 kilograma smeća. Veći dio ovog otpada završava na divljim deponijima i u okolici jezera Palić i Ludoš.

»Mi smo htjeli očistiti Palić od smeća koje se nalazi pokraj cesta, pa i u samom jezeru. Prvo smo podijelili obavijesti i flajere svim domaćinstvima o samom projektu, pa smo im poslali upitnike – da oni kažu gdje bi trebalo postaviti kontejnere. Plan za selektivno sakupljanje otpada na Paliću je da se kontejneri postave u nekoliko ulica koje će sudjelovati u programu. Za sada su kontejneri samo u dvorištu Mjesne zajednice«, objašnjava predsjednik SMZ »Palić« Gábor Puha.

Projekt se radi dvije godine. U određenom razdoblju otpad će biti sakupljen i predat na reciklažu. U okviru akcije predviđeno je da se papir odlaže u bio-kante i kasnije odnosi na reciklažu.

»Za sada ne zarađujemo na otpadu, jer odvojeno i sakupljeno smeće odnosimo jednom privatniku na preradu. Palićani su jako zainteresirani za ovaj projekt i tjedno sakupimo oko 300 kilograma boca. Imamo problem jedino prilikom praznjenja kontejnera, jer su izuzetno teški i planiramo kupiti nove kada se izgradi regionalni deponij. Na računu imamo još 300.000 dinara, koje ćemo utrošiti u te svrhe. Isto tako, kada se izgradi regionalni deponij, planiramo tamo nositi sav sakupljeni i odvojeni otpad«, kaže Puha.

Kuda s baterijama?

USrbiji ne postoji sustavno rješenje prikupljanja i tretiranja iskorišćenih baterija. Sa stanovišta životnog okoliša, one predstavljaju opasan otpad. Iako ne bi smjeli, građani ih odlažu s komunalnim otpadom. Fundacija »Neven« iz Subotice je s Predškolskom ustanovom »Naša radost« pokrenula akciju sakupljanja i odvajanja baterija. Tako odvojene baterije za sada se nemaju gdje preraditi.

RJEŠENJE: Kako bi se smanjila količina otpada, planirana je izgradnja regionalnog sanitarnog deponija. Studijom prostornog plana date su tri lokacije i to između naselja: Mala Bosna, Verušić, Stari Žednik i Bikovo. Kako bi se odredila točna lokacija neophodno je da zastupnici lokalnog parlamenta usvoje plan izgradnje regionalnog deponija, ali još uvijek nije ni na vidiku izgradnja regionalnog deponija.

Najviše se baca organski otpad

Prema podacima (slično je i u našoj zemlji) ljudi najviše stvaraju organskog otpada u domaćinstvu – 35 do 40 posto; od materijala se najviše baca papir i karton – do 40 posto, pa staklo 6, metal 4, a plastika 12 posto. Opasni otpad čini jedan posto ukupnog otpada, a ostali otpad čini 13 posto.

»U Subotici ne postoji sustavno rješenje odvajanja i razvrstavanja otpada. Mi, kao gradska uprava, uvijek podržavamo inicijative s temom reciklaže od strane građana, mjesnih zajednica ili nevladinog sektora. I mi sami, na drugom katu Gradske kuće odvajamo papir i plastiku i na taj način dajemo svoj doprinos očuvanju planeta«, ističe samostalna stručna suradnica u gradskoj upravi Gordana Gavrilović.

»Aleksandrovačka bara«, odnosno subotički deponij, na »izdisaju« je i, ukoliko se ubrzo ne pronade rješenje za ovaj problem, Subotica bi mogla kao i grad Niš ostati bez mjesta za odlaganje smeća! Naš grad, po mišljenju ljudi koji samo prolaze kroz njega, čist je i uredan. Međutim, postavlja se pitanje – koliko bi Subotica bila urednija, kada ne bi smeće bilo razbacano pokraj cesta, u jarkovima i na ulicama. Mjerodavni trebaju raditi svoj posao i više pažnje posvetiti zaštiti životnog okoliša, ali bi i građani trebali shvatiti kako je smeće mjesto u kantama i kontejnerima, a ne pokraj njih!.

S. I.

Ivan Budinčević, izvršitelj iz Službe za lokalni ekonomski razvoj, privredu, poljoprivredu i turizam u subotičkoj gradskoj upravi

Kategorizacija privatnih smještajnih objekata

Postupak registriranja privatnog smještajnog kapaciteta započinje podnošenjem zahtjeva u gradskom uslužnom centru

Razgovarao: Dražen Prčić

Zbog specifičnosti svog podneblja, ali i brojnih uvjeta nastalih nakon raspada zajedničke države, Subotica i njezina regija postaju sve više zanimljivi za razvoj turizma na ovim prostorima. Uz jezero Palić, kao središnjicu turističke ponude, sve više postoji interes za registraciju smještajnih kapaciteta, osobito u privatnom smještaju. O tome što treba poduzeti u namjeri registriranja ove djelatnosti razgovarali smo s Ivanom Budinčevićem, izvršiteljem za turizam u gradskoj upravi.

»Zakonom o turizmu iz 2005. godine propisan je postupak kategorizacije turističkih objekata u vlasništvu fizičkih osoba«, pojašnjava Ivan Budinčević i dodaje, kako je prilikom postupka registriranja za ovu vrstu djelatnosti potrebnu proći sljedeću proceduru:

»U uslužnom centru, koji se nalazi u prizemlju Gradske kuće u Subotici, potrebno je pokrenuti upravni postupak podnošenjem zahtjeva (uplata 700 dinara administrativne takse i podnošenje osnovnih podataka o vlasniku) za kategorizaciju postojećeg objekta. Slijedi rješavanja zaprimljenog zahtjeva, a zatim komisija za kategorizaciju, u dogovoru s podnositeljem zahtjeva, t.j. vlasnikom objekta, izlazi na lice mjesta i utvrđuje činjenično stanje, sve na temelju postojećeg 'Pravilnika o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata'. Komisija, sagledavši stanje, određuje kategoriju sobe, stana, apartmana ili kuće (t.j. broj zvjezdica), pravi zapisnik, a vlasnik prijavljenog turističkog objekta dužan je jedino prikazati dokaz o njegovom vlasništvu. Nakon provedenog razmatranja donosi se rješenje u roku od 30

Ivan Budinčević

dana, koje je validno sljedećih 5 godina. Nakon pozitivnog rješenja i kad je na osnovu zahtjeva stranke izvršena kategorizacija, vlasnik objekta za pružanje turističkih usluga dužan je regulirati sve potrebne naknadne poslove i obveze potrebne za normalno obavljanje turističke djelatnosti (knjiga domaćih i stranih gostiju, naljepnica s oznakom važeće kategorizacije i broju 'zvjezdica' koje objekat posjeduje). Na koncu, potrebno je sačiniti i ugovor o posredovanju i pružanju ugostiteljskih usluga u domaćoj radinosti s JP 'Palić-Ludaš', preko kojeg se vrši obavljanje turističke djelatnosti, kao i osigurati urednu naplatu boravišne pristojbe, koja u Gradu Subotici iznosi 100 dinara po danu za punoljetne goste.

Tijekom tekuće 2008. godine smo zaprimili oko 60 zahtjeva za kategorizaciju privatnih objekata na teritoriju Subotice i Palića, u najvećoj mjeri su to bile sobe za izdavanje u vlasništvu privatnih osoba, ali vjerujemo kako će, zbog usvajanja Master plana, taj broj biti i znatno veći, kaže Ivan Budinčević, izvršitelj za turizam u subotičkoj gradskoj upravi. ■

Škola bez nasilja

OŠ »Matko Vuković« je u četvrtak, 18. rujna, ušla u program pod nazivom »škola bez nasilja«. U ime škole ugovor s predstavnikom UNICEF-a Darkom Novakovićem potpisala je ravnateljica ove škole Marija Crnković, i tim ugovorom OŠ »Matko Vuković« je treća škola u Subotici koja je krenula u ovaj program. Projekt potpomaže Rajfajzen banka, koja osigurava financijska sredstva za provođenje ovog programa.

Ovaj program pruža djeci i odraslima potrebno znanje za pronalaženje izlaska iz neprijatnih situacija bez nasilja. Program je počeo 2005. godine i postavljen u 127 škola u Srbiji, i od početka

djelovanja donosi rezultate. Tijekom listopada, kako je rekla ravnateljica škole, izvršit će se anketa u kojoj će sudjelovati svi učenici, svakog mjeseca će se održavati razni programi i nakon godinu dana će se sagledati situacija. »Bitno je da na pravi način preventivno djelujemo na nasilje među djecom i ako pronađemo problem da ga riješimo na najbolji način, a ne da bježimo od njega«, rekla je ravnateljica Crnković. Još je spomenula kako se već godinama trude da izbace nasilje iz škole, a od sada će raditi na mnogo bolji način. Ovaj projekt će im pomoći da lakše i brže prepoznaju nasilje i riješe ga na konstruktivan način. Prvi korak u okviru programa »škola

bez nasilja« bit će anketiranje učenika i uposlenih, a nakon toga će se održavati razne radionice u koje će biti uključeni i roditelji. U OŠ »Matko Vuković« ima oko 800 učenika, 40 odjela i 85 uposlenika, radi se trenutačno na dva materinja jezika, a to su srpski i hrvatski.

Ž. V.

»Berbanski dani« na Paliću

Dvodnevna jesenska fešta

U sprkos pro hladnom i kišovitu vremenu, »Berbanski dani« koji su prošlog vikenda (20. i 21. rujna) održani na Paliću, uspjeli su privući posjetitelje iz Subotice i okolice, ali i drugih gradova te susjednih zemalja. Prema procjenama organizatora, 19. po redu manifestacija u povodu svršetka berbe jesenskog voća i povrća te prezentacije proizvoda od njih, u dva dana okupila je oko 14.000 posjetitelja.

Svoje proizvode predstavila su 84 izlagača u nekoliko kategorija. Priređena je izložba voća i povrća, uz dodjelu nagrada najboljim proizvođačima. Vitezovi vina vinskog reda »Arena Zablatiensis« za vinogradara-pudara godine izabrali su proizvođača vina iz Horgoša Nandora Biroa, a za kraljicu berbe Jovanu Milanković.

U sklopu »Berbanskih dana« održana je i manifestacija »Subotičke zlatne ruke«, na kojoj su najvještiji i najtalentiraniji izra-

divači ručnih radova prezentirali svojih ruku djelo.

Drugi dan ove lijepe jesenske manifestacije donio je nastavak službenog programa u vidu nastupa nekoliko folklornih skupina na svečanoj tribini postavljenoj u središnjici palićke šetnice. U obližnjem jedriličarskom klubu završavala se četverodnevna natjecateljska regata, u kojoj su sudjelovali najmlađi natjecatelji

iz cijele države. Mnogobrojni posjetitelji »Berbanskih dana«, iskoristili su vrijeme prije nedjeljnog ručka za ugodnu šetnju uz jezero i svojevrsni estetski užitek u obilasku ukusno uređenih prodajno-izložbenih štandova. Ljepota Berbanskih dana ogleda se upravo u spontanosti kombinacije ugodno provedenog vremena u prirodi i prigodnom programu priređenom od strane organizatora ove lijepe tradicionalne manifestacije. Sljedeće godine, kada budu organizirani jubilarni, 20. po redu, Berbanski dani, vjerujemo da će Palić biti još ljepši i glazurniji u slavljenju nove jeseni.

D. P. / D. B. P

Forsirat ćemo vinare koji su se udružili

Državna tajnica u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Maja Timotijević najavila je ovom prigodom da će to ministarstvo i dalje financijski pomagati voćare i vinogradare. »Forsirat ćemo one koji su se udružili, a ubuduće će se najlakše dolaziti do sredstava udruživanjem u akcionarska društva i ortačke firme«, kazala je ona.

Dragocjena iskustva iz susjednih zemalja

Jednodnevni međunarodni skup pod nazivom »Subotički arhivski dan«, održan 23. rujna, okupio je arhiviste iz Srbije, Mađarske i Hrvatske. Stručnjaci iz Budimpešte, Osijeka, županija Bač Kiškun i Čongrad prenijeli su svoja iskustva iz prikupljanja i obrade arhivske građe kolegama iz Subotice, Zrenjanina, Novog Sada. Arhivisti iz Hrvatske i Mađarske, kao i same njihove države arhivski su posao i odnos prema njemu podigli na višu razinu.

U izjavi za program na hrvatskom Radio Subotice, ravnatelj Historijskog arhiva u Subotici Stevan Mačković kaže kako je subotički arhiv unatoč problemima, uspio sebi zacrtati europski

cilj, a to je osuvremenjivanje i integriranje u europske i svjetske tokove.

»Ne želim biti previše neskroman, ali ne želim ni kritizirati, no ima puno problema za rješavanje. Ne mogu reći da smo u europskom vrhu ali se trudimo što ispravnije i savjesnije uraditi svoje zadaće. To je briga, čuvanje i obrada naše kulturne baštine. Ako bi se uspoređivali, mađarski i hrvatski arhivi su malo ispred nas, ali mi smo im vrlo blizu«.

Subotički Historijski arhiv po prvi put organizira ovakav skup. Slično okupljanje je organizirano prošle godine kada je ova institucija proslavila svoj 60. rođendan, a plan je organizatora da »Subotički arhivski dan« preraste u tradicionalno strukovno okupljanje.

D. B. P.

Festival bunjevački pisama na K23

Glavna festivalska večer VIII. festivala bunjevački pisama bit će održana u petak 26. rujna, u svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« u Subotici. Nastupit će 17 sudionika, među kojima će biti i gosti iz Hrvatske i Mađarske. Subotička televizija K23 izravno će prenositi tijek festivala putem kabelske i satelitske mreže, tako da će slušatelji i gledatelji diljem svijeta moći uživati u najnovijoj produkciji bunjevačkih pjesama.

Izravan televizijski prijenos festivala bit će osiguran na programu Televizije K23, koji se emitira putem kabelske i satelitske mreže.

Program K23 televizije emitira se preko satelita Atlantic Bird 1, a parametri za podešavanje su: 12,5° West, Freq: 11176-H, Symbol rate: 10851, FEC 3/4.

Festival će se moći slušati i putem interneta, na web adresi www.k23tv.com, klikom na poveznicu VIII. festival bunjevački pisama.

Osim publike u dvorani Centra i restoranu »Dukat«, i svi oni koji će festival pratiti putem televizije i interneta, imat će mogućnost glasovati za najbolju pjesmu publike i to na dva načina. Prvi je – glasovanje putem telefona broj +381 24 553 470 u studiju K23 televizije, što preporučamo slušateljima iz inozemstva. Drugi je – glasovanje SMS porukama, a odnosi se isključivo na domaće mreže mobilne telefonije 060, 061, 062, 063, 064 i 065. U SMS poruku potrebno je utipkati GLA (RAZMAK) BROJ PJESME (od 1 do 17) i poslati na broj 3390. Cijena poruke je 15 dinara plus PDV.

Najveći zbroj glasova publike u dvorani HKC, te glasova prispjelih SMS porukama i putem telefona odredit će ovogodišnjeg dobitnika nagrade publike.

Početak prijenosa je u 20 sati.

13 i od 16 do 17 sati, Subotičani će se moći posavjetovati s nutricionistom dr. Živkom Vlakovićem o vrijednostima pčelinjih proizvoda i njihovom optimalnom uporabi. Izložba meda i pčelinjih proizvoda će na uobičajenom mjestu ispred Gradske kuće moći posjetiti zainteresirani i u nedjelju, 28. rujna, od 8 do 18 sati.

T. B

Manje cijene za 95 posto lijekova

Preko 95 posto cijena lijekova niže su od 20. rujna. Cijene lijekova korigiraju se na bazi odluke Vlade Republike Srbije, koja je donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o kriterijima za formiranje cijena lijekova, te na bazi ove Uredbe i Odluku o maksimalno dozvoljenim cijenama lijekova za humanu uporabu. U Zavodu za zdravstveno osiguranje Republike Srbije u tijeku su aktivnosti na pripremi i usvajanju nove Liste lijekova, koji se propisuju i izdaju na teret sredstava zdravstvenog osiguranja. Do objavljivanja nove Liste lijekova s novim cijenama, a u skladu s Odlukom o maksimalno dozvoljenim cijenama lijekova za humanu uporabu, pacijenti će plaćati udio u cijeni lijeka po sada važećem cjeniku.

Z. S.

Padobransko prvenstvo na Bikovu

U sportskoj zračnoj luci Bikovo u razdoblju od 3.-5. listopada održat će se Padobransko prvenstvo Srbije u klasičnim disciplinama, 54. po redu. Prvenstvo se održava u organizaciji Vazduhoplovnog saveza Srbije, a neposredni organizator je AK »Ivan Sarić« iz Subotice.

Program počinje u petak, 3. listopada, u 10 sati, a od 14 sati pa do zalaska sunca trajat će natjecateljski dio – disciplina cilj.

U subotu, 4. listopada, cijelog dana će se održavati natjecanja u skokovima, dok će u nedjelju, 5. listopada, u periodu od 8–12 sati biti natjecateljski dio programa – disciplina cilj, polufinale i finale, a u 13 sati će se proglasiti pobjednici.

Skokovi će se izvoditi iz sportskog zrakoplova Cessna 182. Predviđeno je da zrakoplov ostane u ovoj zračnoj luci još jedan tjedan, te će zainteresirani biti ponudeni panoramski letovi i tandem-skokovi.

Svjetski dan srca

U subotu 27. rujna u atriju hotela Galerija prigodnim programom i različitim akcijama bit će obilježen Svjetski dan srca. Manifestacija se održava u organizaciji Zavoda za javno zdravlje u Subotici, a uz potporu Preventivnog centra Doma zdravlja Subotica, Apotekarske ustanove Subotica, Crvenog križa Subotice ali i uz pomoć nekoliko omladinskih i sportskih udruga koje su aktivne na teritoriju subotičke općine. U subotu, od 10 do 13 sati naši sugrađani će, u Atriju hotela Galerija, moći dobiti savjete o pravilnoj prehrani, zdravom načinu života, potrebama fizičke aktivnosti. Svima koji žele bit će mjereno arterijski krvni tlak, tjelesna visina, tjelesna težina, određivanje BMI (indeksa pretilosti), dok će na pojedinim mjestima biti mjerene vrijednosti šećera u krvi i masnoća u krvi. Organizatori su na ovu manifestaciju posebno pozvali radno stanovništvo srednje dobi, 40-60 godina kako bi se kod njih otkrili eventualno postojeći faktori rizika i na taj način se prevenirao nastanak kardiovaskularnih oboljenja (šloga i infarkta) tih osoba. Paralelno s ovom akcijom bit će održane i sportske priredbe na kojima će našim sugrađanima biti predstavljeni različiti vidovi rekreacije, od aerobika, do tajboa, sportskog plesa i slično. U ljekarni ispod gradske kuće planirano je besplatno određivanje vrijednosti šećera u krvi u nekoliko navrata tijekom cijelog dana.

dr. M. Mandić

Izložba meda

Od 26. do 28. rujna ove godine u središtu Subotice bit će održana 12. po redu izložba meda i pčelinjih proizvoda u organizaciji udruge pčelara »Pčela« iz Subotice.

Prodajna izložba početak će u petak, 26. rujna, trajat će u vremenu od 8 do 18 sati. Svečano otvorenje bit će u subotu, 27. rujna, u 9,30 sati. Otvorenje će početi defileom vitezova pčelarskog reda »Subotička ravnica«, dok će u 10 sati izložba biti službeno otvorena. Istoga dana, od 11 do

Rješavanje problema oko infrastrukture

U petak, 19. rujna, pomoćnik gradonačelnika Jasmin Šečić, ravnatelj JP Direkcije za izgradnju Jožef Jurca i šef Službe za građevinstvo Gradske uprave Zoran Čopić, primili su potencijalne investitore na području Palića. Na sastanku je bilo riječi o mogućnostima rješenja problema realiziranja infrastrukture radi brže realizacije izgradnje turističkih kapaciteta na Paliću.

Sastanku je prisustvovao i Imre Čeke, ravnatelj JKP »Vodovod i kanalizacija«, zbog činjenice da su najviši infrastrukturni nedostaci na ovom području. Zaključeno je kako Grad Subotica i potencijalni investitori moraju više surađivati oko ovog pitanja i kako je ovakav sastanak dobar put za rješavanje ovog problema. Dogovoreni su budući koraci za realizaciju investicija.

Staro radno vrijeme

»Apteka Subotica« obavještava građane kako će od ponedjeljka, 29. rujna, sve ljekarne raditi po starom radnom vremenu, odnosno od 7,30 do 19,30 sati.

Karavana klimatskih promjena

U organizaciji WWF – Svjetskog fonda za zaštitu prirode i Mladih istraživača Srbije u nedjelju, 28. rujna, u Subotici će gostovati »Karavana klimatskih promjena«.

Manifestacija će se održati na Trgu Slobode od 11 do 18 sati. (Preneseno sa sajta Radio Subotice, redakcije na hrvatskom).

Obljetnica kršćanskog braka

TAVANKUT – U župnoj crkvi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu prošle je nedjelje upriličena svečana proslava obljetnice kršćanskog braka. Proslavi jubileja nazočna su bila 23 bračna para, koji su, kao župljani ove župe, primili sakrament svetog braka prije – pet, deset, petnaest, dvadeset i više godina.

U pojedinim subotičkim župama je proslava zahvale Bogu za sakrament ljubavi već godinama ustaljena, dok je u Tavankutu po prvi puta održana ove godine i naišla je na veliki interes i odaziv bračnih parova, koji žive na području tavankutske župe.

Misno slavlje predvodio je preč. *Franjo Ivanković*, istaknuvši u svojoj propovijedi važnost Božje riječi, koja ljude treba poticati na ljubav i izgradnju svoje osobnosti, ali i obitelji i zajednice u kojoj žive. U svom obraćanju slavljenicima preč. Franjo Ivanković je naglasio da trebaju biti svjesni zajedništva u kojem hode istom, vječnom cilju.

Svečanoj misi proslave jubileja braka pridružio se i mr. vlč. *Mirko Štefković*, koji je tijekom svete mise bio vjernicima na raspolaganju za svetu ispovijed.

Bilo je lijepo i poticajno iskustvo vidjeti bračne parove sa svojom djecom, koji su se okupili zahvaliti za dar obitelji.

M. Matković

Festival uličnih svirača

NOVI SAD – Internacionalni festival uličnih svirača održan je, po osmi put sredinom rujna. U pet festivalskih dana, na više lokacija – od Kazališnog trga do Dunavskog parka, u preko stotinu programa nastupilo je tri stotine umjetnika iz – Hrvatske, Italije, Engleske, Portugala, Argentine, Njemačke, Francuske i Srbije. Osim na binama, ulicama i trgovima, sudionici ovogodišnjeg Festivala pojavljivali su se na fasadama zgrada, kaminima i dizalicama. Publika je po prvi puta uživala u velikim spektaklima na otvorenom prostoru.

Ove godine, na otvorenju, ova vesela i raznobojna parada pretvorila se u prvi, pravi novosadski karneval. Glazbeni bendovi svirali su na kaminima,

praćeni brojnim grupama iz zemlje i inozemstva. Među sudionicima u karnevalu pojavili su se: *Dragoljub Đuričić* i bubnjari, Glazbeni orkestar »Novi Sad«, skupina profesionalnih kaskadera »S.P.E. Team«, folklorne sekcije KUD-a »Sonja Marinković«, orkestar »Svirala«, »Bičari« iz Mužlje, grupe »Oquestrada« iz Portugala, »Cosmic sausages« iz Engleske kao i »Trio Cosacco« i »Teatro Necessario« iz Italije. Povorka se kretala od mosta »Duga«, kroz Bulevar Mihajla Pupina da bi se, po dolasku na Trg slobode, nastavila svečanim otvaranjem i koncertom u trajanju od dva sata.

U pet dana festivala publika je imala priliku susresti se s raznolikim kulturama, uživati u različitim glazbenim žanrovima, vidjeti neobične instrumente i biti nazočna nizu uličnih predstava, plesova i akrobacija, koji su staru jezgru grada pretvorili u pravu pozornicu dobre zabave.

I. Kušeta

Pobjeda prijateljstva

TAVANKUT – Protekloga vikenda u Tavankutu odigrani su prijateljski susreti nogometnih ekipa veterana iz Rijeke, Bačkog Monoštora i Tavankuta. Ugodno druženje uz nogomet sada je već tradicija koju su Tavankučani i Riječani započeli 2003. godine. Naime, predstavnici ove dvije ekipe, *Josip Pap* i tavankutski župnik preč. *Franjo Ivanković*, dugogodišnji prijatelji, došli su na ideju svoje momčadi međusobno upoznati i okušati se u malom nogometu. Tako su Tavankučani iste godine ugostili Riječane, te kako se inicijativa za ovakvom vrstom susreta dviju regija pokazala izuzetno uspješnom, Tavankučani su ubrzo potom uzvratili posjet.

Danas između veteranskih ekipa postoji, prije svega, prijateljstvo koje se osvježuje svakim ponovnim susretom. Na ovogodišnji malonogometni turnir došlo je osmero Riječana, od kojih su većina članovi Lige veterana Republike Hrvatske. Prema riječima predstavnika ekipe »Zvonimir«, *Josipa Papa*, nogomet je za njih postala rekreacija radi koje se dva puta tjedno. U proteklih jedanaest godina okupljaju se u zakuplje-

noj sportskoj dvorani, gdje je, nakon igre, jednako važno, kako kaže, i treće poluvrijeme, namijenjeno opuštanju i razgovoru.

Kako su po četvrti puta u Tavankutu, a nekolicina ih je i podrijetlom iz Bačke, željno su iščekivali ovaj susret. Smješteni kod svojih domaćina, momčadi tavankutske ekipe »Braca 2001.«, kažu, osjećali su se kao i uvijek, ugodno i lijepo. Tijekom dvodnevnog boravka u Tavankutu, bilo je vremena za druženje, pjesmu, posjet starim prijateljima, ali ponajviše za ono što ih je prvobitno povežalo – nogomet. Prvog dana Riječani su pobijedili svoje domaćine, dok je sljedećeg dana ishod utakmice bio u korist Tavankučana. Toga dana borbi oko lopte pridružila se i ekipa iz Bačkog Monoštora. Profesor tjelesnog odgoja iz Bačkog Monoštora, *Damir Šimunov*, izrazio je zadovoljstvo što je njihov tim pozvan sudjelovati na ovom prijateljskom susretu.

Riječani i Tavankučani su, osim dobre kondicije i odlične nogometne igre, pokazali i da žele zajedno slaviti Boga. Prije odlaska, riječka je ekipa zajedno sa svojim domaćinima nazočila nedjeljnoj svetoj misi, što je samo još jedan pokazatelj važnosti ovog susreta, koji svjedoči kako smo jedan narod u dvije države i ne možemo se lako odricati potrebe biti blizu jedni drugima.

M. Matković

»Francuski poljubac« u Starom Žedniku

STARI ŽEDNIK – U Domu kulture u Starom Žedniku 21. rujna 2008. »Art teatar« je odigrao predstavu »Francuski poljubac«, koja je rađena po istoimenom romanu *Dianne Diverno*. Pred okupljenim Starožedničanima predstavili su se članovi »Art teatra«: *Pero Peić Tukuljac*, *Predrag Opalić* i *Dianna Diverno*. Uz zvuke prelijepih francuskih šansona i glumu troje glumaca, publika je ovu tragičnu dramu ispratila s iskrenim oduševljenjem.

Sudionici »Lire naive« u HKUD-u »Vladimir Nazor«

Otvorena pjesnička srca

L iterarna sekcija HKUD-a »Vladimir Nazor« u prošlu je nedjelju, 21. rujna, organizirala književnu večer na kojoj su se okupili pjesnici – sudionici »Lire naive« iz Sombora, Lemeša, Čonoplje i Alekse Šantića. Trinaestero pjesnika, koliko je sudjelovalo na ovoj večeri, otvorili su svoja srca, te svojim stihovima nazočne razgalili, ali i izmamili po koju suzu. Somborci su i ovoga puta pokazali da su veliki ljubitelji poezije, jer su se okupili u velikom broju u Velikoj dvorani Hrvatskog doma i burnim aplauzima ispratili pjesnike. Mnogi su zaključili da je ova večer veoma brzo prošla, iako vremenski nije kratko trajala. Za dobar ugođaj pobrinuli su se i tamburaši pod vodstvom profesora Đure Parčetića, čiji je repertoar bio usklađen s pjesmama okupljenih pjesnika, te su pjevali o - salašima, konjima, ravnici, običajima i o nekim ljudima i događajima, koji se spominju još samo u pjesmi.

Voditeljica večeri Marija Šeremešić, predstavila je svakog pjesnika, a pjesnici su čitali po svoje dvije pjesme. Književnu večer otvorila je malena Emina Firanj, koja je pročitala pjesmu svoje bake, a potom su slijedili – Hermina Malković, Vinko Janković, Lucia Knezi, Ivana Petković, Marija Bajić, Marija Šeremešić, Emilija Dorotić, Marija Feher, Antun Kovač, Katarina Firanj, Zlatko Gorjanac i Marica Mikrut.

Na kraju programa Marija Šeremešić je uručila dvije knjige »Lire naive« somborskom poeti, kantautoru i maratoncu Milenku Popiću, voditelju »Poetskog igrališta«, kojeg čine zaljubljenici u lijepu, pisanu riječ. I Milenko Popić i članovi literarne sekcije HKUD-a »Vladimir

Nazor« pokazali su interes za obostranu suradnju.

Za organizaciju ove večeri pobrinuli su se pročelnik literarne sekcije Antun Kovač i Katarina Firanj.

Večer poezije je završena zakuskom, koju su pripremili sami pjesnici, a bila je to i prigoda da se s njima porazgovara.

Z. Gorjanac

Aktivnosti Zdravstvenog centra »dr. Radivoj Simonić«

Prevencijom protiv bolesti prostate

I nformativnom akcijom pod nazivom »Ne-mojte ignorirati svoju prostatu«, koju je organizirao Zdravstveni centar »dr. Radivoj Simonić«, željelo se ukazati na probleme prostate koji nastaju kod muškaraca poslije pedesete godine života. Ovom akcijom, koja je održana na platou ispred Gradske kuće, željelo se upozoriti na sve učestalije probleme i porast oboljelih od bolesti prostate, ali i preventivno djelovati. Građani su dobili prospekte preko kojih su mogli saznati nešto više o prostati, a muškarci su dobili test preko kojeg su mogli utvrditi imaju li funkcionalni poremećaj mokraćnog mjehura i prostate.

Prostata je žlijezda koja se nalazi točno ispod mokraćnog mjehura. Kroz nju prolazi uretra, kanal kroz koji se mokraća izbacuje iz tijela. Tijekom puberteta prostata dostiže veličinu kestena koju zadržava do četrdesete godine čovjekova života, kada se najčešće počinje uvećavati, a ta se promjena naziva benignim uvećanjem (hiperplazijom) prostate.

Oni koji su ispunili upitnik Svjetske zdravstvene organizacije WHO, a koji je dijeljen građanima, zbrajanjem su bodova mogli uvidjeti utječe li bolest prostate ozbiljno, umjereno ili blago.

Z. G.

Ambrozija nad glavama

O voga su ljeta somborske udruge i institucije preko medija željele upoznati građane sa sve većim problemom ambrozije. Organizirane su tribine na ovu temu, te akcije uništavanja, odnosno iskorjenjivanja ove biljke i javnost se redovito obavještavala o količini opasnog polena u zraku. No, ambrozija koja slobodno raste na balkončiću Gradske kuće ispred velikog sata, pa još u središtu grada, baš i nije neka reklama.

Z. G.

Ojačavanje nasipa na Dunavu

Z avršeno je ojačavanje nasipa na obalama Dunava u somborskoj i apatinskoj općini, priopćilo je Javno vodoprivredno poduzeće »Vode Vojvodine«. Na lokalitetu Tovarnik kod Bezdana, u neposrednoj blizini granice s Hrvatskom i Mađarskom, obala je ojačana postavljanjem kamena i pješčanih balasta, dok su u blizini apatinske marine slaba mjesta na nasipu sanirana postavljanjem dva pješčana balasta. Svi radovi su u potpunosti financirani sredstvima Svjetske banke. Poduzeće »Zapadna Bačka« je najavilo kako bi sanacija lijeve obale Dunava kod Apatina trebala početi ovih dana. Sanacija starog keja u Apatinu, koju će izvesti vodoprivredno poduzeće »Dunav i Tisa«, trebala bi biti završena u roku od šest mjeseci.

Z. G.

U Plavni započela berba grožđa

Vinograd treba služiti

U »stara, dobra vremena« berbe grožđa su bile pravi doživljaj i dio kulture i običaja našeg naroda.

U vrijeme sazrijevanja grožđa, stariji članovi domaćinstva, obično muškarci, išli su u vinograd čuvati grožđe, kako se to ovdje kaže – »pudariti«. To su bila i druženja na kojima su često bila i djeca, njihova unučad

Nekada je u Plavni bilo više stotina vinograda, a danas ih je tek petnaestak. Gotovo je svako kućanstvo imalo svoj vinograd. Raseljavanje stanovništva, promjene poljoprivrednih kultura i, zasad, užurban život i nezainteresiranost mladih za ostatak na selu – sve su to razlozi izumiranja vinogradarstva u našem kraju, a vjerojatno ima istine i u narodnoj izreci: »Vinograd hoće slugu, a ne gospodara«.

»STARA DOBRA VREMENA«: U »stara, dobra vremena« berbe grožđa su bile pravi doživljaj i dio kulture i običaja našeg naroda. U vrijeme sazrijevanja grožđa, stariji članovi domaćinstva, obično muškarci, išli su u vinograd čuvati grožđe, kako se to ovdje kaže – »pudariti«. To su bila i druženja na kojima su često bila i djeca, njihova unučad. Pudari su dugo u noć sjedili, pripovijedali i razgovarali, pokatkad ispekli slaninu na ražnju.

Pripreme za berbu grožđa bile su duge i temeljite. Podrum bi se oličio vapnom, pripremila kaca, burad, pipe, vozione, meljarica.

Kućanica bi pozvala unaprijed sve berbaše. U zakazano vrijeme, obično rano ujutro, berbaši bi pristizali u kuću domaćina, ponijevši, svatko za sebe, posudu i nožić ili škare. Zatim bi uslijedio doručak. Domaćica je morala ranije uraniti i umijesiti kruh i kifle. Šunka bi se skuhalo cijela, pa bi se morala ohladiti i narezati na tanke šnite. Sve što se ne bi pojeo, ponijelo bi se u vinograd. Domaćin bi za to vrijeme već upregao konje i natovarao na kola vozione, namjestio meljaricu i sve što je potrebno za branje grožđa. Berbi su se najviše radovala djeca. Ona su jedva čekala da se samelje prvo grožđe i da kroz duge cjevčice od pripremljene trske piju »slatko vino«. Po dolasku u vinograd domaćin bi rasporedio berače u redove, odredio tko će nositi a tko mljeti grožđe, a djeca bi imala zadatak iznositi »lipo grožđe« koje im odrasli odvoje, da bi se to, po završetku berbe, »podililo berbašimac«. Nosili su i »evenjke« do određenih mjesta u zaprežnim kolima.

U svakom je vinogradu bila sagrađena i koliba. Onog dana

Berba nekad...

kada je berba, domaćica bi zadužila žene koje idu u berbu da spreme »jilo« u kolibu, pa da oko podneva svi skupa »užinaju«. Berba je trajala po cijeli dan. Kući se išlo uz pjesmu, a kod kuće bi vrijedna domaćica pripremila bogatu trpezu. Muškarci bi odmah istovarali samljeveno grožđe u veliku kacu, a žene su pomagale domaćici postaviti stol. Dugo se sjedilo i pjevalo. Kako je tko odlazio svojoj kući, domaćica bi mu u njegovu posudu stavljala »lipo grožđe« i bocu »slatkog vina«.

DANAS: Danas je sve drugačije. Malo je vinograda, a berbe se brzo završe. Nakon doručka domaćica isprati berače i ne stigne ni dovršiti ručak, a berači se već vraćaju iz vinograda. Sada se ide traktorima pa se brže i stigne u vinograd i vrati. Više se ne čuje pjesma ni u vinogradu niti u povratku iz berbe. Danas djeca ne žele niti probati »slatko vino«, a poneke je teško i nagovoriti da idu u berbu. Sada su na prikolicama često pla-

stična burad, škafovi i posude, a vrlo malo je pravih drvenih buradi, otvorenih voziona i pletenih košara raznih oblika i dimenzija. Suvremeni vinogradi su postavljeni na klanter, širokog prostora među redovima, kvalitetnih sorti grožđa, a kolibe su, ustvari, vikendice od tvrdog materijala, a ne kao nekada od blata, trske, pruča. U vinogradima nema više starih vrsta grožđa kao što su, primjerice, bijela i plava otela, francuzica, baranka. To je bila tzv. hibrida od koje se pravilo opojno vino, ali od kojega je glava znala dugo boljeti. Tada su vinogradari pravili, uglavnom, dvije vrste vina: »šiljer« i »cvajer« (bijelo i crno). Prvo je bilo za posebne prigode i goste, a drugo je bilo za svakidašnju uporabu. Ta vremena su otišla u povijest, kao i ljudi koji su se time bavili. Sada se vino pravi u vinarijama i lakše ga je kupiti već gotovog u bocama, nego »služiti u vinogradu« – kako kaže jedan naš mještatin.

Z. Pelajić

...i sad

Brežani u Bilju

BAČKI BREG – HKPD »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega bilo je gost »Etnosusreta« Općine Bilje koje je održano protekloga vikenda od 19.-21. rujna u Bilju. Ovaj deveti međunarodni susret održan je pod pokroviteljstvom predsjednika R. Hrvatske Stjepana Mesića i župana Osječko-baranjskog Krešimira Bubala. Program u kome su sudjelovali i Nacionalni orkestar gajdaša, KUD »Bilje« i Kumpanja »Kosirići«, otvorio je načelnik Općine Bilje dr. Žarko Zelić.

HKPD »S. S. Kranjčević« predstavilo se običajem »Kapara« s kojim su se plasirali na Republičku smotru folkloru u Topoli.

Nakon programa upriličen je veličanstveni vatromet, a nakon toga sudionici su uživali u pjesmama najboljih hrvatskih tamburaša »Zlatnih dukata«.

Uz kulturno umjetnički program, na »Etnosusretu« bila je promovirana i eko hrana – med, proizvodi od meda, likeri, te razna voćna vina, itd., kao i turističko predstavljanje Baranje, Općine Bilje i Parka prirode Kopački rit.

M. Tucakov

U Sonti održan 77. Grožđe bal

Slavlje dobre berbe

Po kalendaru ljeto, u stvarnosti vrijeme tmurno, kasnojesensko * Od 1928. godine do danas u Sonti su svega tri ratne godine prošle bez ove manifestacije * Od novog domaćeg filma, preko sajma i »šokačkog« kneza iz Sombora, do vatrometa

Piše: Ivan Andrašić

Prošloga vikenda u Sonti je u organizaciji OKUD-a »Ivo Lola Ribar« održana tradicijska manifestacija u slavu grožđa, veselja i vina, 77. po redu »Grožđe bal«. Ova manifestacija utemeljena je 1928. godine od strane Muškog pjevačkog društva, koje je djelovalo pri crkvi sv. Lovre u Sonti, a od svojega osnutka, prije ravno 40 godina, OKUD »Ivo Lola Ribar« postaje nositelj njezine organizacije. Nisu održane svega tri manifestacije, ratnih 1941., 1944. i 1995. godine. Po tradiciji se »Grožđe bal« održavao svake godine u vrijeme prvoga jesenskoga vikenda.

TRADICIJA: Sudionici bi bili nazočni prijepodnevnj misu zahvalnici, a u poslijepodnevnom satima u mimohodu ulicama sela sudjelovale su, u prvom dijelu povorke svečano okićene zaprege, a drugi su dio tvorile karnevalski priređene zaprege i krinke: skupine »Cigana«, vrag, majmuni, perjaši, lončari – svaka krinka ili svaka skupina imala je svoju simboliku. Biral bi se knez i kneginja i tu laskavu titulu nosili bi do sljedećega »Grožđe bala«. U večernjim satima održavao bi se bal u dvorani omladinskog doma okićenog grozdovima, koje bi posjetitelji nastojali »ukrasti«, ali tako da ih »žandari« ne otkriju, inače bi ih privodili knezu i morali bi platiti globu. Ovogodišnji bal održan je tijekom posljednjega ljetnoga vikenda, ljetnoga samo po kalenda-

ru, vrijeme je bilo oblačno, tmurno i hladno, više podsjećajući na kasnojesensko. Manifestacija je započela u petak, 19. rujna, otvorenjem izložbe narodnih nošnji i rukotvorina u prostorijama sončanske knjižnice i projekcijom domaćeg filma »Čarlston za Ognjenku«. U subotu je gostovao tamburaški orkestar »Ravnica« iz Novog Sada i održana je revija modela modnih kuća »Kvin« iz Apatina i »Donna ladies session« iz Abu Dabija. Dečki iz »Ravnice«, majstori tambure, na pragu su stvaranja estradne karijere, no, upitno je koliko su se i izgledom i repertoarom uklopili u manifestaciju veselja poput »Grožđe bala«. U nedjelju, 21. rujna, u poslijepodnevnom satima uz svirku, ples i pjesmu, selom je prošla okićena povorka zaprega, koju su pratili tmurni oblaci, umanjujući razigranost boja narodnih nošnji i osmjeha sudionika.

VJENČANJE KNEZA I KNEGINJE: Na ljetnoj pozornici u dvorištu Doma kulture simbolično su vjenčani knez i kneginja. Šokačka kneginja ovogodišnjega »Grožđe bala« bila je četrnaestogodišnja učenica osmog razreda OŠ »Ivan Goran Kovačić« iz Sonte *Ljiljana Ham*, a šokački knez, prvi put iz nekog drugog mjesta od utemeljenja ove manifestacije, sedamnaestogodišnji *Bojan Miroslavljević* iz Sombora. Ovim izborom organizator je uspio narušiti tradiciju jedne od sončanskih svetinja,

Knez i kneginja u središtu povorke

dugu »svega« 76 godina. Poslije »vjenčanja« sudionici su, na čelu sa starim pudarom, otišli do sončanske crkve sv. Lovre, u kojoj je slavljen sv. misa zahvalnica. U večernjim satima održana je završna priredba u velikoj dvorani Doma kulture. Uz stotinjak uzvanika, među kojima su bili i predsjednik Općine Apatin dr. *Živorad Smiljanić* sa suradnicima, dopredsjednik Općine Bač *Jan Ralbovsky*, delegacija MZ Vajska, sončanski župnik vlč. Dominik Ralbovsky, večernju priredbu je gledalo i tristotinjak gledatelja. »Grožđe bal« je bio jedna od rijetkih manifestacija na kojoj među uzvanicima nisu viđeni i pozdravljeni predstavnici institucija kulture s kojima organizator surađuje. Program su

otvorili domaćini s modificiranom bunjevačkom pjesmom »Kolo igra, tamburica svira«, a potom je uslijedio tematski blok. Od gostiju smo vidjeli folklorne ansamble domova kulture iz Sivca i Ruskog Krstura, te domaće – KPZH »Šokadiju«, KUD Rumunja i tamburaški orkestar »Tandora« KUD-a »Mažoret«. Zvono od grožđa uručeno je predstavniku generalnog pokrovitelja predsjedniku Općine Apatin dr. *Živoradu Smiljaniću*. Poslije programa uslijedio je i vatromet, prvi put od utemeljenja manifestacije. »Manifestacije poput 'Grožđe bala' moramo čuvati u njihovom izvornom obliku. Ja sam protiv svakog narušavanja tradicije, tako da nisam nimalo zadovoljan dovođenjem 'vašardžija'. Mjesta je trebalo biti za etno-standove, ali ne i za ringišpil i za teze koje vidimo svake subote na tržnici. Mislim da je trebalo ispoštovati i stari termin održavanja, a nikako se ne mogu pomiriti s 'dovođenjem' kneza sa strane. Ima među sončanskim Šokcima dovoljno momaka, trebalo je ispoštovati tradiciju. I u večernjem programu nedostajale su mi pjesme i igre koje su oduvijek bile ritualni dio«, kazao je za »Hrvatsku riječ« Sončanin Marinko Đanić.

Pete u Europi

SONTA – Članice KUD-a »Mažoret« iz Sonte vratile su se s Europskog prvenstva mažoretkinja, održanog u rumunjskom gradu Cluju. Na šampionatu je sudjelovalo oko 1000 mažoretkinja iz deset država. U ekipnom natjecanju Sončanke su zauzele peto mjesto iza ekipa Osijek, Zagreba, Gline i Mostara, a isti uspjeh postigle su *Tea Miloš* i *Valentina Zvonar* u kategoriji duo junior. Sončanske mažoretkinje bile su jedine predstavnice Srbije na EP.

I. Andrašić

Neizbrisiv trag Save Vukosavljeva

Veliki prijatelj rumskih tambura

Zahvaljujući festivalu, a svakako i rumskim amaterima koji su očuvali njegovo trajanje svih ovih godina, Ruma je postala tamburaški grad u kome danas postoje čak četiri velika tamburaška orkestra

Jedan od najzaslužnijih ljudi što je Ruma postala domaćinom Festivala muzičkih društava Vojvodine, sada već davne 1963. godine, jest svakako *Sava Vukosavljev*, tadašnji predsjednik Saveza muzičkih društava Vojvodine i kasniji veliki prijatelj rumskih tamburaša. Zahvaljujući ovom festivalu, a svakako i rumskim amaterima koji su očuvali njegovo trajanje svih ovih godina, Ruma je postala tamburaški grad u kome danas postoje čak četiri velika tamburaška orkestra. Zahvaljujući amaterima Ruma je 1984. godine dobila i velebno zdanje Kulturnog

VRSTAN GLAZBENI PEDAGOG: Sava Vukosavljev je bio i vrstan glazbeni pedagog koji se uvijek trudio muziciranje na tamburi podići na višu razinu i izboriti se da tambura kao instrument dobije zasluženo visoko mjesto u sveukupnoj kulturi Vojvodine. Cijelog je života organizirao brojne tečajeve, seminare, stručne razgovore, a prikupljao je i bilježio glazbenu građu širom Vojvodine. Zahvaljujući njemu još 1948. godine tambura je uvrštena u program glazbene škole u Bečeju a pedesetih godina organizirao je i prvi seminar za voditelje tamburaških orkestara u

Tamburaški orkestar Radio Novog Sada bavio se i sviranjem najpoznatijih skladbi svjetske kulturne baštine a snimio je i sva značajnija djela domaćih autora čime je dokazao i pokazao svu univerzalnost tambure kao instrumenta. Sava Vukosavljev je veliku pozornost posvećivao i dječjim tamburaškim orkestrima a na njegovu se inicijativu iz Festivala muzičkih društava Vojvodine kao posebna manifestacija izdvojio Festival tamburaških orkestara Srbije koji se jednako tako održava u Rumi. Ideja o pokretanju Festivala tamburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku je također potekla od Save Vukosavljeva.

PRIJATELJ GUPCA: Tijekom cijelog svog života Sava Vukosavljev je održavao više nego prisne odnose s tamburašima HKPD »Matija Gubec«, njegovi česti dolasci i pomoć svake vrste koju je uvijek bio spreman pružiti utjecali su da se između Rumljana i Save Vukosavljeva razvije odnos dubokog i iskrenog prijateljstva. Anegdote iz druženja Save Vukosavljeva i Miše Kuna se i dan-danas prepričavaju, a i utjecaj Save Vukosavljeva na glazbeno sazrijevanje brežanskih tamburaša je nemjerljiv. Na repertoaru »Matije Gupca« nalaze se brojne

Sava Vukosavljev

njegove skladbe a i on sam je dvije svoje kompozicije posvetio njima: »U Rumi na Bregu« svom velikom prijatelju Miši Kunu i »Srijemsku rapsodiju« samom tamburaškom orkestru. Posebice je podrška Save Vukosavljeva bila dragocjena u prvim godinama nakon osnivanja Festivala i bez njegovih zasluga festival bi sigurno teško mogao živjeti i postati dijelom lijepe glazbene tradicije grada Rume, Vojvodine...

Nikola Jurca

Osnivač orkestara

Zasluga Save Vukosavljeva je i formiranje dvaju tamburaških orkestara u Školi za vaspitače u Novom Sadu kao i tamburaškog orkestra pri Radio Novom Sadu. Tamburaški orkestar Radio Novog Sada bavio se i sviranjem najpoznatijih skladbi svjetske kulturne baštine a snimio je i sva značajnija djela domaćih autora čime je dokazao i pokazao svu univerzalnost tambure kao instrumenta.

centra čime su stotinama tamburaša osigurani uvjeti za rad, a i sam festival se od tada održava u velikoj dvorani Kulturnog centra. Dolasci Save Vukosavljeva u Rumu i njegovo prijateljstvo s *Mihajlom-Mišom Kunom*, dugogodišnjim predsjednikom HKPD »Matija Gubec« itekako su utjecali da se veliki broj mladih ljudi opredijeli za sviranje tambure.

Srijemskim Karlovcima, kada je nastala i prva škola za tamburu u šest svezaka a predavači na tom prvom seminaru bili su pokraj Save Vukosavljeva i *Branko Čenejac* i *Isidor Hadnađev*.

Zasluga je Save Vukosavljeva i formiranje dvaju tamburaških orkestara u Školi za vaspitače u Novom Sadu kao i tamburaškog orkestra pri Radio Novom Sadu.

Igranka povodom berbe grožđa

RUMA – U prostorijama HKPD »Matija Gubec« u Rumi povodom završetka berbe grožđa održana je tradicionalna igranka gdje su brojne goste na rumskom Bregu zabavljali brežanski tamburaši. Na početku igranke sve goste je pozdravio predsjednik društva *Zlatko Kolarić*

da bi potom svi gosti, u skladu s tradicijom, mogli u dvorištu društva ubrati po koji grozd, jabuku, krušku ili uzeti nešto od peciva, koji simboliziraju bogatu i rodnu godinu a koji su bili privezani za uzice u dvorištu urešenom vinovom lozom....

N. Jurca

Hrvatski političari u BiH razočarani presudom Delića

Zločini nad Hrvatima ostali nekažnjeni

Haški sud je presudio da Delić nije kriv za zločine nad Hrvatima počinjene u selima Maline i Bikoši kraj Travnika u srednjoj Bosni u lipnju 1993., kada su mudžahedini ubili 24 Hrvata, a šest ranili

Piše: Arijana Beus

Rasim Delić

HAAG – Haški sud je bivšeg ratnog zapovjednika Armije Bosne i Hercegovine *Rasima Delića* osudio na tri godine zatvora za okrutno postupanje, koje su počinili muslimanski borci iz inozemstva – odred »El-Mudžahid«, nad

»S pravom sumnjamo, s obzirom na ranija suđenja visokim zapovjednicima Armije BiH, da će odgovorni za zločine nad Hrvatima ostati nekažnjeni«, kažu iz HDZ-a 1990.

zatočenim vojnicima bosanskih Srba, ali ga je oslobodio krivnje za zločine nad 24 hrvatska civila i vojnika u srednjoj Bosni. Haški sud je presudio da Delić nije kriv za zločine počinjene u selima Maline i Bikoši kraj Travnika u srednjoj Bosni u lipnju 1993., kada su mudžahedini ubili 24 Hrvata, a šest ranili. Sud nije utvrdio da je u to vrijeme postojala zapovjedna odgovornost između Delića i počinitelja zločina, pripadnika dragovoljnog korpusa muslimana iz inozemstva »El-Mudžahid«. Sudsko vijeće oslobodilo je Delića odgovornosti i za zločine počinjene u rujnu 1995. u selu Kesten i logoru Kamenica, kada su mudžahedini ubili starijeg bosanskog Srbina te 52 vojnika vojske bosanskih Srba.

OČITA POLITIČKA PORUKA: Nakon izricanja presude odmah su se oglasili hrvatski političari i braniteljske udruge ističući, kako je sramotno da Haški sud donese ovakvu odluku. Iz HDZ-a BiH kažu da su neugodno iznenađeni presudom Haškog suda, koji je na sramotno

nisku kaznu osudio bivšeg načelnika glavnog stožera Armije BiH generala Rasima Delića. »Generalu Rasimu Deliću suđeno je za zločine koje su pripadnici odreda »El-Mudžahid«, kao sastavni dio 3. korpusa Armije BiH, počinili nad hrvatskim civilima od srpnja 1993. do rujna 1995. godine. Razočarani smo činjenicom da u Haškom tribunalu zločini nad Hrvatima u BiH nemaju isti tretman s ostalim zločinima«, navode iz HDZ-a BiH.

Oni napominju da je Tužiteljstvo teretilo Rasima Delića da kao zapovjednik nije poduzeo potrebne i razumne mjere protiv pripadnika odreda »El-Mudžahid«, koji su 1993. mučili, a zatim ubili zarobljene hrvatske civile i vojnike u selima Maline i Bikoši u Općini Travnik. HDZ BiH se pita – što je s procesuiranjem najodgovornijih ljudi za počinjene i dokazane zločine nad nedužnim hrvatskim civilima, koji su se dogodili u selima Grabovica i Uzdoj, te u nizu

Iz HDZ-a BiH kažu da su neugodno iznenađeni presudom Haškog suda, koji je na sramotno nisku kaznu osudio bivšeg načelnika glavnog stožera Armije BiH generala Rasima Delića

mjesta u središnjoj Bosni? »Haški sud je krajnje pristrano, s očitim političkom porukom oslobodio optužbi ili, pak, na kratkotrajne zatvorske kazne osudio nekoliko bošnjačkih generala koji su optuženi za masovne zločine nad Hrvatima u središnjoj Bosni i sjevernoj Hercegovini, pa čak i za stravične zločine mudžahedina«, ističu iz HDZ-a BiH. Napominju kako je Haški sud, vodeći se »zapovjednom odgovornošću«, drakonskim kaznama »nagradilo« hrvatske generale *Tihomira Blaškića*, *Darija Kordića*, *Dragu Josipovića*... »Presudama se očito daje politički pečat proteklome ratu«, naglasili su iz ove stranke.

UPITAN KREDIBILITET HAŠKOG SUDA: Na presudu je reagirao i HDZ 1990. navodeći da, iako načelno ne komentiraju sudske presude, ipak zaključuju da ni general Delić, kao prvi zapovjednik Armije BiH, neće odgovarati po zapovjednoj odgovornosti za brojne zločine, koje je Armija BiH učinila u središnjoj Bosni nad Hrvatima. »S pravom sumnjamo, s obzirom na ranija suđenja visokim zapovjednicima Armije BiH, da će odgovorni za zločine nad Hrvatima ostati nekažnjeni. Za stravične zločine u selima – Maline, Bikoši, Uzdoj, Grabovici itd, nitko više razuman ne poriče da su se dogodili, ali nitko niti ne odgovara za njih razmjerno njihovoj težini«, ističu iz HDZ-a 1990. Prema njihovom mišljenju, dosadašnja praksa suđenja za zločine na sudu u Den Haagu, na žalost, ozbiljno dovodi u pitanje njegov kredibilitet, o čemu bi morali voditi računa njegovi osnivači.

Tužiteljstvo tražilo 15 godina

Haško Tužiteljstvo je za Rasima Delića, jednog od rijetkih Bošnjaka koje je ICTY optužio za ratni zločin, tražilo kaznu od 15 godina, tereteći ga za zločine koje su počinili mudžahedini u tri izdvojena napada između 1993. i 1995. godine. Delić je u pritvoru proveo 488 dana, što će mu se uračunati u služenje kazne. Praksa je Haškog suda da osuđenike pušta na prijevremenu slobodu nakon što odsluže dvije trećine izrečene kazne. Bivši načelnik glavnog stožera Armije BiH jedan je od najviših vojnih dužnosnika kojima Haški sud sudi za takve zločine.

Haškome sudu predao se dragovoljno u veljači 2005. godine i bio ubrzo pušten na privremenu slobodu do početka suđenja. Tada ga je prvostupanjski sud oslobodio optužbe za silovanje, a zadržao je druge točke optužnice za ubojstva i mučenje.

Jesenski međunarodni zagrebački velesajam

Mjesto poslovnih susreta

Na 75.000 četvornih metara izložbenog prostora glavni grad Hrvatske je proteklih šest dana bio mjestom intenzivnih poslovnih aktivnosti, prezentacija i promocija najnovijih proizvoda domaćih i inozemnih ulagača, tehnologija te razmjene iskustava na poslovnim i stručnim skupovima

Zagrebački velesajam otvorio je predsjednik R. Hrvatske Stjepan Mesić

U Zagrebu je od 16. do 21. rujna, pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske *Stjepana Mesića*, održan 84. jesenski međunarodni zagrebački velesajam na kojem je sudjelovalo više od 1500 izlagača, od čega jedna trećina stranih iz 38 zemalja svijeta.

Na 75.000 četvornih metara izložbenog prostora glavni grad Hrvatske je proteklih šest dana bio mjestom intenzivnih poslovnih aktivnosti, prezentacija i promocija najnovijih proizvoda domaćih i inozemnih ulagača, tehnologija te razmjene iskustava na poslovnim i stručnim skupovima, a veliko zanimanje za taj središnji sajamski događaj u ovom dijelu Europe potvrđuje njegove pozicije regionalnog lidera i stalnog regionalnog središta.

Ovogodišnji Jesenski međunarodni zagrebački velesajam, sa sloganom »mjesto poslovnih susreta«, otvorio je predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić, koji je u svom govoru oštro kritizirao gospodarsku politiku Vlade Republike Hrvatske ustvrdivši, kako »živimo od vanjskog duga i prodaje banaka i poduzeća«, te naveo najnoviji primjer prodaje »Ine« i zapitao se: »Čemu? Zašto se odričemo obiteljskog srebra i zlatne koke u vrijeme kada se svi otimaju za izvore energije i nadzor nad njima«. Predsjednik je izrazio i svoju zabrinutost porastom inflacije te podatkom da već dva desetljeća nije sagrađen nijedan novi proizvodni objekt i, pozivajući se na primjer svih država u regiji, upozorio kako se »gospodarski rast može temeljiti samo na izvozu i investicijama za izvoz, a ne na potrošnji i zaduživanju, kao što je sada slučaj«.

ZADRŽATI LIDERSKO MJESTO: Direktorica Zagrebačkog velesajma *Katja Luka Kovačić* rekla je na svečanom otvorenju u Kristalnoj dvorani Kongresnog centra da je ovogodišnji Jesenski velesajam nastavak prošlogodišnje započete transformacije ovog najstarijeg i svjetski najpoznatijeg sajamskog branda, koji iz općeg sajma prerasta u zanimljiv skup međunarodnih specijaliziranih sajmova, s globalno interesantnim temama, uz zadržavanje projekta kolektivnih nastupa stranih zemalja. »Zagrebački velesajam sučeljen je sa stvarnošću u kojoj mora odabrati svoje istinske sajamske brandove, maksimalno ih iskoristiti za ukupnu promidžbu u svjetskim, napose europskim okvirima i kroz novu evaluaciju programa i revitalizaciju izložbenog i poslovno-kongresnog prostora zadržati svoje lidersko mjesto na području jugoistočne Europe«, rekla je

direktorica *Katja Luka Kovačić*, dok je zagrebački gradonačelnik *Milan Bandić* najavio temeljitu obnovu i redizajn Zagrebačkog velesajma, koja počinje polovicom sljedeće godine.

Prvog dana održan je u Kongresnoj dvorani i tradicionalni Hrvatski gospodarski forum o temi »Energetska strategija – temelj gospodarskog razvitka«, koji je potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske *Damir Polančec* »iskoristio« za odgovor na oštru kritiku predsjednika Mesića njegovoj Vladi. »S najvećim dijelom predsjednikova govora se slažem, hrvatsko društvo jest tromo, troši više nego što stvara, ali to je zato što ima malo radno aktivnog stanovništva i puno umirovljenika, te jednu od najnižih stopa zaposlenosti u Europi«, rekao je Polančec i dodao, kako je još cijeli niz razloga za današnju gospodarsku situaciju, te da je lako kritizirati, ali treba ponuditi rješenja.

Jesenski zagrebački velesajam i ove je godine bio koncipiran kao skup međunarodnih specijaliziranih sajmova: »Energetika« (međunarodni specijalizirani sajam energetike, elektronike i automatike), »Contech« (međunarodni sajam građenja, građevinskih tehnologija, mehanizacije i prateće industrije), »Promet i logistika« (međunarodni sajam upravljanja prometnim, transportnim i logističkim sustavima), »Emaet« (međunarodni sajam ekotehnologija, održivog razvoja, komunalne opreme, zaštite i sigurnosti), »Arca« (međunarodni sajam inovacija, novih ideja, proizvoda i tehnologija), »Modernpak« (međunarodni sajam ambalaže i pakiranja), »Dani mode« (sajam odjeće, obuće i modnih detalja), »Ekotno Hrvatska« (sajam proizvoda i usluga ruralnih područja) te kolektivne izložbe stranih zemalja.

KONTINUITET SUDIONIKA: U bogatoj tradiciji Zagrebačkog velesajma je kontinuitet sudjelovanja zemalja koje nastupaju na kolektivnim izložbama, a ove godine to su bile – Albanija, Austrija, Bosna i Hercegovina, Brazil, Crna Gora, Češka, Italija, Indonezija, Kanada, Mađarska, Pakistan, Poljska, Rumunjska, SAD, Srbija, Slovačka, i Slovenija. Za razliku od Crne Gore, koja se ove godine prvi put pojavila u Zagrebu, Srbija je već osmi put na Zagrebačkom velesajmu, a ove je godine u sklopu kolektivne izložbe nastupila s devet poduzeća na ukupno 126 četvornih metara izložbenog prostora, ne računajući tvrtke koje su samostalno izlagale u okviru specijaliziranih sajmova. Tako su u paviljonu sedam, u organizaciji Privredne komore Srbije, svoje proizvode i poslovnu politiku prezentirale tvrtke – »Carbo concept« iz Pančeva,

Prvog dana Velesajma održan je i Hrvatski gospodarski forum o temu »Energetska strategija – temelj gospodarskog razvitka«

Sudjelovalo je više od 1500 izlagača

»Micro business« iz Niša, »Krušik akumulatori« iz Valjeva, »Magna coop« iz Pančeva, »Polymit B« iz Šapca, »Sinex Co« iz Beograda, »Tehnomarket« iz Pančeva i »Tehnosam« iz Subotice.

Na Velesajmu su kroz specijalizirane programe predstavljeni i najnoviji graditeljski i industrijski trendovi, hotelska i ugostiteljska oprema, proizvodi za kućanstvo te bogata ponuda odjeće. Primjerice, na štandu »Made in Vukovar« brojne su posjetitelje svojim veselim bojama »doživale« startasice, modni bum u svijetu, pa tako i u nas, a vukovarska tvrtka »Borovo« je, osim tih trendovskih tenisica, predstavila i ostalu paletu svojih proizvoda, među kojima i gumene čizme te vječne »borosane«. Po drugi put je održana i »Arca«, međunarodna izložba inovacija, novih ideja, proizvoda i tehnologija, čiji je organizator Udruga inovatora Hrvatske. Televizijske kamere i objektivni fotoreportera posebno su se zadržavali oko »Sigue«, udruge studenata FER-a, koji su do sada pokrenuli devet projekata. »Prva smo udruga u Hrvatskoj koja je u inovacijski rad uključila znanstvena istraživanja, studentske projekte i poduzetništvo. Sada predstavljamo gospodarske projekte obnovljivih izvora energije, solarni sustav za elektrane, projekte za proizvodnju biodizela i projekte inovacijske infrastrukture Hrvatske«, kaže nam Tomislav Marjanović, lani proglašen najboljim mladim inovatorom, koji već ima dvije svjetske i četiri nacionalne zlatne medalje kao inovator.

»EKO-ETNO HRVATSKA«: Za posjetitelje željne ležernijih sadržaja, najatraktivnija je bila priredba »Eko-etno Hrvatska«, spoj tradicije i održivog razvoja, vrijedan pokušaj čuvanja autentičnosti proizvoda i ruralnih područja, a Zagrebački velesajam je upravo idealno mjesto za prezentaciju takve baštine. To je bogata riznica naše tradicije što nam u današnjoj globalizaciji daje komparativnu prednost u rangiranju pojedinih dijelova naših područja kao i cijele Hrvatske.

U okviru ove izložbe, održane po šesti put u sklopu Jesenskog međunarodnog zagrebačkog velesajma, predstavile su se hrvatske županije: Ličko-senjska, Osječko-baranjska, Virovitičko-podravska, Dubrovačko-neretvanska, Karlovačka, Krapinsko-zagorska, Šibensko-

Najviše posjetitelja privukla je izložba »Eko-etno Hrvatska«

kninska, Vukovarsko-srijemska, Splitsko-dalmatinska, Zadarska, Koprivničko-križevačka, Sisačko-moslavačka i Zagrebačka, te gradovi: Nova Gradiška, Slavonski Brod, Zagreb i Samobor, uz stručno-popratni program o održivom razvitku ruralnog prostora. Poseban gost ove tradicionalne izložbe bila je Federacija Bosne i Hercegovine, a po prvi put je svoje ruralne posebnosti predstavila i Republika Srpska.

»Hercegovina je povijesna i zemljopisna regija u južnom dijelu Bosne i Hercegovine, odnosno mediteranskom dijelu te države, a zahvaljujući svojim prirodnim raznolikostima, ugodnoj klimi s obiljem sunca i vode, ubraja se u jednu od najpoželjnijih regija jugoistočne Europe, pa je mnogi nazivaju i njezinom »Kaliifornijom«. Smještena je u zaleđu Jadranskog mora, »zagrljena« je s južnom Dalmacijom i prostire se na 10 tisuća četvornih kilometara, sve do bosanskih planina na sjeveru i Crne Gore na istoku«, ukratko je kraj iz kojeg dolazi predstavio *Andrija Stojić*, dopredsjednik Udruge za regionalni i ruralni razvoj »Hercegovački STAP«, koja je organizator nastupa na »Eko-etnu«, te dodao da su ove godine nastupili s 30 izlagača i to na 200 četvornih metara izložbenog prostora, i ponosno naglasio kako su prošle godine dobili čak četiri priznanja za najoriginalniju i najuređeniju prezentaciju na Zagrebačkom velesajmu. Ovogodišnji naglasak izložbe »Eko-etno Hrvatska« stavljen je na ekološki način proizvodnje, pa je po prvi put organiziran izložbeno-prodajni program »Ekotržnica«, na kojoj su se mogli kupiti brojni ekološki proizvodi, ali i dobiti informacije o ekološkom načinu proizvodnje.

Ovogodišnji 84. jesenski međunarodni zagrebački velesajam zatvorio je svoja vrata u nedjelju, 21. rujna, i odmah počeo s pripremama za sljedeću godinu i svoje stoto, obljetničko izdanje. Naime, Zagrebački velesajam nastao je osnutkom Zagrebačkog zbora 1909. godine i vremenom izrastao u današnji moderan, najveći međunarodni velesajam u ovom dijelu Europe.

Zlatko Žužić

»Tehnosam« iz Subotice na Velesajmu

»Na Zagrebačkom velesajmu smo prvi put, a nastupamo u organizaciji Privredne komore Srbije, interesne, samostalne i poslovne stručne organizacije koja okuplja poduzeća, poduzetnike i druge oblike privredivanja koji obavljaju privrednu djelatnost na teritoriju Republike Srbije i koje povezuje zajednički poslovni interes«, rekao je naš list Slavko Radovanović, direktor tvrtke »Tehnosam« iz Subotice i dodao, kako se njegova tvrtka bavi proizvodnjom uređaja za tretman voda, u što spada filtracija, deferizacija, demanganizacija, dekloriranje, dezodorizacija, demineralizacija, omekšavanje,

dekarbonizacija, ultrafiltracija, nanofiltracija, reversosmoza, dozir tehnika, antiskalanti te priprema vode za piće u domaćinstvima, a cilj im je bio prezentirati svoj proizvodni program te uspostavljanje novih poslovnih kontakata.

U Subotici predstavljena knjiga »Grael« Lazara Franciškovića

Prožimanje slika svakodnevice s evanđeoskim motivima

Nakon Zagreba, Tavankuta i Đurđina, knjiga »Grael« Lazara Franciškovića predstavljena je prošloga petka, 19. rujna, u Subotici. Objavljena u ožujku ove godine u izdanju kuće Tusculum iz Zagreba, poema Graal je nastala prije jednog desetljeća, a svoje je objavljivanje doživjela već ranije na stranicama književnog časopisa »Rukovet«.

Iako u »Graelu« piše o religijskim temama, poezija Lazara Franciškovića se, kako je ocijenio književnik i publicist Tomislav Žigmanov, bitno razlikuje od one drugih autora. »Zavičajne slike, imena, predjeli, okoliš, toponimi bit će često korišteni u njegovim pjesama. No, ono što će ga od velike većine njih odvajati jest suvremeni pjesnički diskurs. Druga odlika koja ga odvaja jest tematski okvir njegova religijskog pjesništva. Ta motivska raritetnost jest ono što ga najsnažnije odvaja od čitave lepeze pjesnika koji pišu i o religijskim temama. Ono što je također karakteristika ove njegove knjige jest da je to jedna knjiga blage nade putnika, čovjeka krhkog i slabog, čovjeka koji iskušava patnju i bol. Ova knjiga nema snažniju gorljivost, nije snažnije opremljena radostima što bi možda išlo uz neku kršćansku sliku svijeta, knjiga u sebi nosi neku vrstu iskustva tragike koja je ipak uokvirena jednom nadom. U tom smislu, njegova religijska poezija ima snažne egzistencijalne nanose«, rekao je Žigmanov.

O knjizi »Grael« govorila je i profesorica književnosti Judit Plankos. »Kao i za ranije Franciškovićeve knjige i za ovu je karakteristično međusobno prožimanje doživljenog i misaonog, prepletanje prizora i slika svakodnevice s evanđeoskim motivima i onim drugim što je nagoviješteno nazivom, koji svakako nose simboličko i metaforičko značenje. Knjiga o graalu okrenuta je ovom svijetu: salašu, pijesku, bagremu, neizostavnom galebu i nebu, fontani, pritoni i drugim atributima varoši, koja je uvijek zagonetka nagovještajima silnih osjećanja nepoznatom beskrajnom svemira,

Ivana Rudić, Lazar Francišković, Judit Plankoš, Tomislav Žigmanov, Slaven Bačić

i od svega toga naravno još više tajnama sakralnog svijeta ili svijeta od kojeg nam se prilikom svakog čitanja biblijskih tekstova otkriva nova tajna«, rekla je ona.

Stihove ovoga pjesnika kazivala je Ivana Rudić, učenica 2. razreda Gimnazije »Svetožar Marković« na hrvatskom jeziku.

Predstavljanje knjige »Grael« upriličeno je u organizaciji Hrvatskog akademskog društva iz Subotice.

D. B. P.

Uskoro nova poema

Judit Plankoš je ovom prigodom najavila i novi uradak ovog književnika, poemu čiji je radni naziv »Di čuje pisma divojačka i pokoja suza«. I ova bi poema, prema riječima autora, trebala uskoro biti objavljena u Zagrebu.

O autoru

Lazar Francišković objavio je više knjiga poezije, kao i jedan roman u dva dijela »Hodočasnik I i II«. Prošle godine izdao je zbirku eseja »Prelistali smo za vas« objavljivanih u istoimenoj kolumni u »Subotičkim novinama«. Radi kao knjižničar u subotičkoj Gradskoj knjižnici.

Europski dan jezika 26. rujna

Cilj promovirati višejezičnost

Europski dan jezika bit će obilježen danas (petak, 26. rujna) u čitavoj Europskoj Uniji kako bi se javnost senzibilizirala na lingvističko bogatstvo u Europi te kako bi se potaklo građane na učenje stranih jezika, piše Hina.

Cilj toga dana je staviti naglasak na »kulturnu raznolikost i višejezičnost«, što je jedan od prioriteta francuskog predsjedništva Unije, naglasila je u utorak francuska ministrica kulture i komunikacija Christine Albanel.

Dvije će manifestacije biti organizirane u samom Parizu, u okviru francuskog predsjedništva EU, od kojih će jedna okupiti gotovo tisuću osoba na Sveučilištu Sorbonne, a druga će Parižanima pokušati približiti strane jezike.

Europska unija broji 27 zemalja članica i 23 službena jezika. Po nedavnom istraživanju Eurobarometra, 56 posto građana EU kaže da je sposobno sudjelovati u razgovoru na jeziku koji nije njihov materinji, što je 9 posto više nego 2001.

Europski dan jezika će danas po prvi put biti obilježen i u Novom Sadu. Tim povodom Centar za omladinski rad, Omladinska nevladina organizacija i Centar za edukativni turizam raspisali su nagradni natječaj za najbolji kratki film u trajanju od jedne minute. Autor najboljeg filma bit će nagrađen tečajem stranog jezika u inostranstvu koji dodjeljuje Centar za edukativni turizam Egida. Presentacija filmo-

va i proglašenje pobjednika bit će održano u Omladinskom klubu »Crna kuća« (Vojvode Bojovića 13).

U Zagrebu će Europski dan jezika biti obilježen u subotu 27. rujna, manifestacijom na Trgu Petra Preradovića.

D. B. P.

Drugo izdanje knjiga »U izmučenim riječima« i »Divani iz Sonte«

Nakon što je rasprodana prva naklada, u izdanju NIU »Hrvatska riječ« ovih se dana pojavilo drugo izdanje dviju knjiga – zbirke pjesama »U izmučenim riječima« Vojislava Sekelja i zbirke pripovijesti pisanih na šokačkom dijalektu »Divani iz Sonte« Ruže Silađev.

Knjige se po cijeni od 300, odnosno 400 dinara, mogu kupiti u subotičkim knjižarama ili naručiti poštom.

Augustinčićeva skulptura u prtljažniku

Srbijanski su carinici prošloga tjedna na graničnom prijelazu u Batrovcima spriječili iznošenje mramornog poprsja »Portret djevojčice«, rad kipara Antuna Augustinčića, koja se nalazila u prtljažniku automobila francuskih registarskih oznaka, bez urednih isprava i dozvole srbijanskog Ministarstva kulture, piše Hina.

Vozač automobila priložio je uz skulpturu nevjerodostojnu dokumentaciju, dozvolu Pokrajinskog tajništva za kulturu i izvješće Muzeja Vojvodine. U tom se izvješću tvrdi kako je riječ o »radu nepoznata autora bez kulturno-povijesne vrijednosti i nije u kategoriji zaštićena kulturnog spomenika«.

Pregledom skulpture i ovlasti koje je putnik posjedovao utvrđeno je da je to djelo poznatog kipara, koje se kao kulturno-povijesna vrijednost ne može iznijeti iz zemlje bez dozvole Ministarstva kulture Republike Srbije.

Vozač je izjavio kako ga je neka N. B., Zagrepčanka koja živi u Rimu, ovlastila da »od poznatog beogradskog odvjetnika preuzme bistu, djelo Antuna Augustinčića, koja je njezino vlasništvo i koja predstavlja nju kao dijete« i dostavi je na njezinu kućnu adresu«, navodi se u priopćenju srbijanske Carinske uprave. Ističe se kako je protiv svih odgovornih pokrenut prekršajni postupak.

Tjedan hrvatskih manjina u Zagrebu

Organizaciji Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu će od 6. do 10. listopada biti održan 14. tjedan hrvatskih manjina. Na višednevnoj manifestaciji, koja se održava pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, bit će predstavljeno kulturno stvaralaštvo Hrvata iz Srbije, Mađarske, Austrije i Slovačke. Programi podrazumijevaju promocije knjiga, koncerte i kazališne predstave.

Vojvođanski će se Hrvati predstaviti u utorak 7. rujna. Dramski odjel HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice nastupit će predstavom »Ljubavno pismo« Koste Trifkovića u Zagrebačkom kazalištu lutaka (17 sati), dok će koncert pjevačkoga zbora KUDH »Bodrog« iz Bačkog Monoštora biti održan u crkvi sv. Katarine (19,30 sati).

Koncert VIS-a »Vita Nova« na Tekijama

U svrhu veće afirmacije Tekijskog svetišta, te promicanja ideje o važnosti pjevanja u kršćanskim zajednicama, uprava svetišta Majke Božje Tekijske (Petrovaradin) organizira u tekijskoj crkvi kon-

cert vokalno-instrumentalnog sastava »Vita Nova« iz Pakraca. Nastup ove glazbene skupine bit će održan u subotu 27. rujna. Početak je u 19 sati i 30 minuta.

Književna večer o šokačkom govoru

Druga građana »Urbani Šokci« organizator je književne večeri o šokačkom govoru, koja će biti održana u subotu 27. rujna u prostorijama HKUD »Vladimir Nazor« u Somboru. Početak književne večeri je u 20 sati, a na njoj će govoriti: prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić, prof. dr. sc. Goran Rem, prof. dr. sc. Helena Sablić-Tomić i mr. sc. Vera Erl.

Ova književna večer organizira se u sklopu manifestacije »Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688.-2008.«. Večer će biti otvorena šokačkom himnom »Šokadija« autorice Božane Vidaković, a otpjevati će je članovi KPZH »Šokadija« iz Sonte uz pomoć članova šokačkih kulturno-umjetničkih udruga. U sklopu ove književne večeri bit će recitirane i pjesme pisane na šokačkoj ikavici.

Z. G.

»Duh u močvari« na festivalima u Grčkoj i Cipru

Dugometražni igrani film za djecu »Duh u močvari« redateljica Branka Ištvančića, snimljen 2006. godine u produkciji »Interfilma« i HRT-a, izabran je u selekciju i pozvan u službeni natjecateljski program na 1. Corinthian International Film Festival, koji će biti održan u Grčkoj od 29. listopada do 1. studenog.

Ovaj festival je sestrinski festival ovogodišnjeg »3. Cyprus film festivala« gdje će »Duh u močvari« također biti prikazan u službenom programu, a koji će biti održan od 20. do 25. listopada.

Sporazum o kulturnoj suradnji

Crnogorski i hrvatski ministri kulture Branimir Mićunović i Božo Biškupić potpisali su u utorak na Cetinju Sporazum o suradnji dviju država u području kulture, koji predviđa izravnu suradnju državnih tijela, umjetničkih zajednica i umjetnika u svim dijelovima suvremenog stvaralaštva i zaštite kulturne baštine, javila je Hina.

Ministri Biškupić i Mićunović su ocijenili da je tim dokumentom počelo novo razdoblje kulturne suradnje između Hrvatske i Crne Gore.

Audicija za nove članove

Folklorni odjel HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice organizira i ove godine audiciju za upis novih članova. Učlanjujemo djecu uzrasta od 5 godina, pa na više. Zainteresirani se mogu javiti svakog dana u ured na brojeve telefona: 555-589 i 063/10-30-580, ili osobno u prostorijama HKC »Bunjevačko kolo« (Preradovićeve 4), u vremenskom razdoblju od 9 do 14 sati ili navečer od 18.30 do 20 sati.

Pozivnica

Likovni odjel HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice poziva sve zainteresirane učenike osnovnoškolskog uzrasta da se učlane u Dječju sekciju Likovnog odjela. Zainteresirani se mogu javiti svakog radnog dana u prostorijama Centra (Preradovićeve 4.) ili na telefone: 555-589, 600-188, 063/518-218.

Nastava će se održavati subotom u prostorijama Hrvatske čitaonice (Ulica Bele Gabrića 22.), a početak je zakazan za subotu 4. listopada u 9 sati.

Uz 500. godišnjicu rođenja Marina Držića

Književnik nemirna i pustolovna duha

Njegov je život pun proturječja; bio je pjesnik, dramatičar, svećenik, sveučilišni rektor, političar i urotnik koji je pismima toskanskome knezu Mediciju želio srušiti dubrovački vlastelu

Priredila: Miranda Glavaš- Kul

Talentom uspio nadilći ograničenja svojega vremena:
Marin Držić (1508. - 1567.)

Vlada Republike Hrvatske posvetila je 2008. godinu svećeniku, pjesniku i komediografu *Marinu Držiću-Vidri*. Hrvatska se kulturna scena na ovaj način odužuje ovoj osobnoj pojavi svoje književnosti. Marin je Držić velikan hrvatske književnosti i to je ono što je neupitno, a o svemu ostalome može se polemizirati. Njegov je život pun proturječja; bio je pjesnik, dramatičar, svećenik, sveučilišni rektor, političar i urotnik koji je pismima toskanskome knezu Mediciju želio srušiti dubrovački vlastelu. Držić je bio iznimno nemirna i pustolovna duha, izraženog osjećaja za okolnu zbilju i nepotkupljive sposobnosti da ono što ga okružuje pretvori u poeziju teatra. Pretpostavlja se da je rođen 1508. godine, iako se to ne može sa sigurnošću tvrditi jer ne postoji pisani trag. Ova se tvrdnja temelji na činjenici da je godine 1526. imenovan na mjesto jednoga od dvojice rektora crkve Svih svetih u Dubrovniku pa se smatra da je upravo te godine postao punoljetan.

MLADOST: Rođen je u uglednoj dubrovačkoj pučanskoj obitelji kao dvanaesto dijete *Marina* i *Anuhle Držić*, osim njega imali su još pet sinova i šest kćeri. Prije njegova rođenja obitelj je izgubila sav svoj imetak pa je mladi pjesnik bio prisiljen snalaziti se na različite načine. Iako je kod njega zov svjetovnoga života bio uvijek izražen, zaredio se. Pretpostavlja se da je to bio jedini način da zadovolji svoju želju za naobrazbom. Neko se vrijeme izdržavao svirajući orgulje u dubrovačkoj katedrali, prema nekim podatcima znao je svirati čak jedanaest instrumenata. Vijeće umoljenih Dubrovačke Republike dodijelilo mu je 1538. pomoć za odlazak na studij u Italiju gdje će studirati crkveno pravo. Već 1541. Senat toskanskoga grada Siene izabrao je Marina Držića Dubrovčanina za vicerektora Sveučilišta, no u vrijeme Držićeva mandata nije bilo rektora pa je obavljao i tu dužnost. Boravak u Sieni bio mu je višestruko koristan jer se u Italiji upoznao kretanja u suvremenoj literaturi te

je došao u dodir s tada aktualnom i cijenjenom plautovskom komedijom. Čak je glumio u jednoj predstavi u privatnoj kući igrajući ulogu ljubavnika. Kako je to u ono vrijeme bilo strogo zabranjeno svi su sudionici strogo kažnjeni, jedino su vlasti bile blage prema rektoru Držiću zbog njegova društvenoga položaja. Godine 1545. vraća se u rodni Dubrovnik u kojemu obavlja funkciju rektora crkve Svih svetih, upravljajući istodobno svojim skromnim imanjem i obavljajući sitne državne poslove. Ondje se susreće s austrijskim grofom Regendorfom kojemu je određen za pratitelja na njegovu putu u Carigrad. Pretpostavlja se da je to bilo zbog njegova poznavanja turskoga jezika. Stigao s njim do Carigrada te se ondje zapleo u političke razmirice s nekim Dubrovčanima.

PRVA IZVOĐENJA: Najvažnije razdoblje njegova života počinje 1548. s izvođenjem njegove, danas izgubljene, drame *Pomet* u Dubrovniku. Osim dvadesetak pjesama u stilu tadašnjeg petrarkiz-

ma i prijevoda Euripidove hekube s talijanskog, Držić se s velikim uspjehom posvetio pastirskoj igri i komediji nasmijavajući dubrovačku renesansnu publiku cijelo desetljeće. Piše kazališna djela, ali i glumi u njima. Dubrovčani su brzo zavoljeli ove dekorirane igre s pastirima, vilama, satirima popraćene glazbom i plesom. Međutim, zasigurno osjeća stanovitu skučenost jer koliko god da u Dubrovniku postoji jaka i slavna literarna tradicija, toliko je književnost ipak strogo nadzirana. Kazališne su predstave vezane samo uz određeno doba godine, a to su poklade ili pirovi, no i tada treba dobiti dopuštenje vlasti. A on, vođen histrijskim demonom, kao da je ljude samo premještao s velike pozornice koja se zove Dubrovnik, Italija ili svijet, na svoju intimnu, kojoj je bio suverenim gospodarom. Tu počinju nevolje kojima je bio žrtvom, jer je scenski oblik literature od svih najneposredniji, a time ponekad i najneugodniji, jer se ljudi prepoznaju na sceni. Zasigurno su se i Dubrovčani prepoznavali u dojednoj komediji dum Marinovoj. Držić je, kao svjetski putnik i trgovac, orguljaš u crkvi, čak u Sieni i bučan sudionik u njezinu studentskom životu, spretan priređivač zabava i maskarata, povratnik u rodni grad, tajnik grofa Rogendorfa i, konačno, kapelan mletačke nadbiskupije, potencijalni urotnik protiv vlastitoga grada, imao što promatrati i o čemu pisati.

Dom Marina Držića u Dubrovniku

Po tome je Držić jedinstvena pojava u starijoj hrvatskoj književnosti, pisac koji ne prihvaća »dubravu« kao apsolutno ostvarenje sretnoga života, pisac koji se usuđuje dati kritiku vlastitoga grada.

DRAME: Najstarije sačuvano Držićevo djelo je pastirska drama »Tirena«, izvedena 1549. na otvorenom pred Kneževim dvorom. Suvremenici i sugrađani napadaju ga za plagijat, brani se, a uz njega je i ugledni književnik *Mavro Vetranović*. U sljedećih deset godina izvedena su i ostala njegova djela. »Novela od Stanca« dramska je šala koju su sa Stancem, seljakom s rijeke Pive, izvela trojica mladih Dubrovčana prikazujući različitost seoskog i gradskog mentaliteta. Nevelika je to drama, ali jedna od najmoćnijih i najkonzistentnijih hrvatskih drama svih vremena. Objavljena je, zajedno s malenim kanconi-

jerom petrarkističkih pjesama, 1551. Najslavnije je Držićevo djelo komedija »Dundo Maroje« temeljena na sukobu »ljudi nazbilj« i »ljudi nahva«. »Skup« je posljednja velika Držićeva komedija koju je Njarnjas družina izvela 1555. na piru u Saba Gajčina. Držić u njoj još izravnije razdvaja prostor scene i prostor grada – u prologu satir Stijepo govori o prostoru scene kao o Njarnjas gradu, kao o scenskom gradu kojega su Njarnjasi zidali, gdje gospoduju i u kojemu su oni zakone dali. Ujedno najavljuju pastirsku igru »Grižula« koja se izvodi 1556. na piru *Vlaha Sorkočevića*. Vlasti se 1558. protiv izvođenju tragedije »Hekuba« (adaptacija Euripidove tragedije na temelju talijanske preradbe L. Dolcea).

UROTA: Godine 1562. Držić odlazi u Veneciju, ali se povremeno vraća u Dubrovnik, a četiri godine

kasnije dolazi u Firenzu i upućuje firentinskom vojvodi Cosmu I i njegovom sinu Francescu pet važnih pisama u kojima je tražio da se u dubrovačkom Senatu izjednači broj pučana i vlastele. U tim pismima Držić teško optužuje dubrovačku Vladu predlažući vojvodi da uz medijsku novčanu i vojnu pomoć podigne ustanak u Dubrovniku. Plan je bio smušen, nepromišljen i

nerealan, pa se vlasti u Firenzi nisu ni trudile odgovoriti Držić koji je smatrao kako Dubrovnikom vlada »dvadeset ludih nakaza« i dvadeset »škrtaca smiješnih u očima suvremenika«. Ova su mu pisma, iako pisana u dobroj namjeri, zauvijek osigurala naziv pjesnika urotnika.

Ugledni hrvatski anglist, vrsni poznavatelj Shakespeareova opusa *Josip Torbarina* iznio je zanimljivu misao: »Kad bi bila realna nemoguća hipoteza da je Shakespeare poznao naš jezik i čitao Držićeva djela mogli bismo napisati učenu doktorsku disertaciju o Držićevu utjecaju na njega. A da je kojim slučajem Shakespeare živio prije Držića disertacija o njegovu utjecaju na Marina Držića zacijelo bi već postojala.« Ova primjedba dovoljno govori o značenju i veličini najvećeg hrvatskog komediografa i intelektualca svoga vremena čiji je talent uspio nadići sva ograničenja vremena kojemu je svjedok i sva proturječja koja su okarakterizirala njegov život i djelo, a koja je svojom genijalnošću uspio ugraditi u bit i smisao svojih tekstova.

Držić umire iznenada u 59. godini života, 1567. godine, u Veneciji. Pokopan je u zajedničkoj grobnici Bazilike svetih Ivana i Pavla. ■

Najpoznatija djela

Najpoznatija djela Marina Držića su pastorele *Tirena*; *Venera* i *Adon*; *Plakir* (*Grižula*) te komedije *Novela od Stanca* (*Pokladna šala*); *Dundo Maroje*; *Skup*; *Mande*; *Arkulin*; *Pomet* (sačuvano u fragmentima); *Pijerin* (izgubljeno) i *Đuho Krpeta* (izgubljeno). Njegova se riječ prevodila i prevodi te izgovara na mnogim svjetskim jezicima: finskom, mađarskom, slovačkom, nizozemskom, slovenskom, ruskom, rumunjskom, bugarskom, talijanskom, makedonskom, njemačkom, engleskom, češkom, francuskom, poljskom... sve do kineskoga i esperanta. Držićeva su se djela igrala na više od dvije stotine pozornica europskih gradova te na svim kontinentima.

Posveta velikanu: Meštrovićeva skulptura Držića u rodnom Dubrovniku

Stjepan Tomaš, »Gudački kvartet iz Bostona«, Matica hrvatska Ogranak Osijek, 2008.

Knjiga priča za osnovce i srednjoškolce

Snažan kontrast u doživljaju stvarnosti, poimanju životnih i inih konstanti, ljestvice vrijednosti koje formiraju današnju mladež, mnoge će ponukati da se zamisle

Piše: Đurđica Stuhlreiter

Stjepan Tomaš

Stjepan Tomaš jedan je od književnika koji podjednako uspješno pišu i za djecu i za odrasle. S njegovim se djelima mladi čitatelji susreću već pri čitanju obvezne lektire – »Dobar dan, tata« ili »Moj tata spava s anđelima«, dok odrasli u njegovu bogatom opusu zasigurno mogu pronaći štivo po svojoj mjeri.

Autor je rođen u Novoj Bukovici 1947. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a živi i radi u Osijeku. Do sada je objavio dvadesetak knjiga, među kojima se ističu pripovijetke – »Sveti bunar«, »Smrtna ura«, »Anđeli na vrhu igle«, »Odněkud dolaze sanjari« i »Židovski spomenik« te romani – »Gračani u prvom koljenu«, »Taninska četvrt«, »Zlatousti« i »Emigranti«. Dobitnik je više književnih nagrada (Nagrade Grigor Vitez 1987., Nagrade Večernjeg lista za kratku priču 1997. te Nagrade K.Š. Đalski za zbirku priča 2001.).

Njegova najnovija knjiga zanimljiva naslova »Gudački kvartet iz Bostona« određena je kao knjiga priča za osnovce i srednjoškolce. Već tom odrednicom nastoji se približiti onim skupinama čitatelja za koje je Tomaš i do sada pisao. Na neki bi način ove priče mogle biti poveznica dva svijeta i dvije vrste književnosti, jer komuniciraju i s mladim čitateljima, ali i s onima koji čine prve korake prema književnosti za odrasle ili tek trebaju postati Tomaševi čitatelji.

VEDRE PRIČE: Knjiga je podijeljena u dvije cjeline, suprotne po svojem pristupu temi i ozračju koje prati doživljaj naizgled istih svjetova. Prvi je dio naslovljen kao »Vedre priče« i oživljava svijet prepun boja i mirisa idiličnog djetinjstva. Prebirući po sjećanjima na doba koje u svakom od nas budi posebne osjećaje i Tomaševi će djetinji dani u ovim pričama odasati vedrinom i blagom sjetom. Prizori, koji se u sjećanjima na dječji svijet uspijevaju izboriti za svoje mjesto na stranicama knjige, obilježeni su detaljima što lako mogu dozvati uspomene na slične doživljaje kod svakog čitatelja.

Priče su to o dječacima kakvih su i danas prepune školske klupe, igrališta ali i kojekakva zabranjena mjesta. U otkrivanju svijeta, novo i nepoznato mamac je što određuje i Tomaševe likove, a ponajviše samog pripovjedača. Svoje kazivanje o skrivenim tajnama, o crnčicu ili Bimbu, koji je »prestaio pušiti već u ranoj mladosti«, i pisanju školskih zadaća, Tomaš isprepliće s onima o Badnjoj večeri i »mačkama«, o sretnim nesporazumima iz školskih klupa te onoj o gudačkom kvartetu iz Bostona,

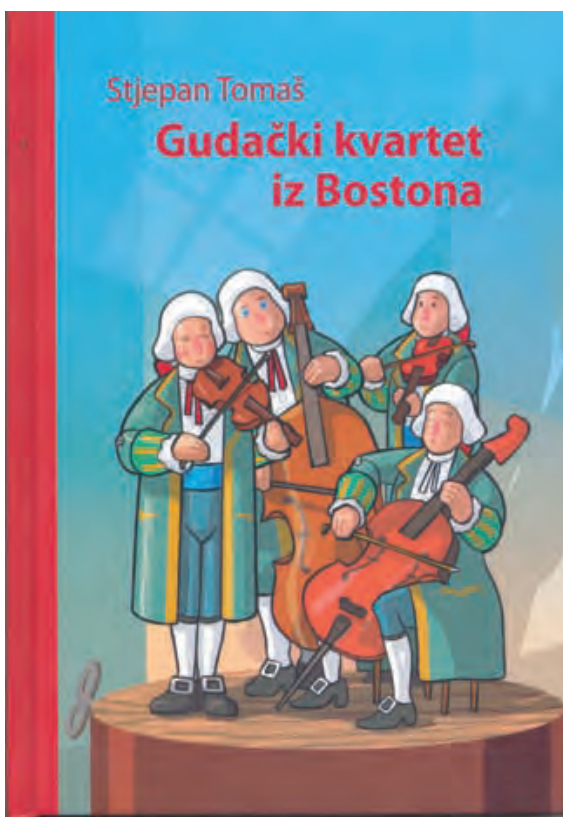
po kojoj je ova zbirka priča i naslovljena. Jedina koja odudara iz ove cjeline i ne nosi predznak »vedrih priča« jest priča »Na Grobniku«. Napuštajući dotadašnje motrište, pisac tako čini uvod u drugu cjelinu.

RAZOTKRIVANJE: Drugi je dio naslovljen kao »Razotkrivanje« i u njemu se pristup stvarnosti bitno mijenja. Na svijet se i dalje gleda očima onih koji više nisu djeca, ali ni odrasli ljudi, a piščevu pozornost privlače teme što ne obećavaju vedrinu kakvom je obilovao prvi dio. Priče su to o onome o čemu se može čitati na stranicama crne kronike bilo kojih novina, o svakidašnjici pred kojom se idilično djetinjstvo može samo posramljeno sakriti. Svijet u kojem žive junaci ovih priča okrutan je i žestok, ne ostavlja previše mjesta za sanjarenje ili nade, a uobičajene dječje nestašluke pretvara u životno opasne.

U njima, kao na pokretnoj vrpci, oživljava sve ono s čim se svakog dana susrećemo. Izloženi svakidašnjoj navali loših vijesti na njih smo vjerojatno već postali imuni, pa nas malo što može iznenaditi. Priče su to o prizorima

od kojih mnogi vode u smrt, bilo da je riječ o dječjačkim skokovima s mosta, prometnim nesrećama u kojima stradavaju mladi vozači ili autostopisticama koje pronalaze mrtve u obližnjem grmlju. Okvir za neke priče je škola u kojoj također svjedočimo pojavama koje se često prešućuju (primjerice – veza profesorice i učenika ili pokušaj silovanja u školskom dvorištu). Pročitat ćemo tu još i o sudbini branitelja, o Gay Prideu te još ponekim »velikim skandalima u malim mjestima«.

Snažan kontrast u doživljaju stvarnosti, poimanju životnih i inih konstanti, ljestvice vrijednosti koje formiraju današnju mladež, mnoge će ponukati da se zamisle. Iako će to razmišljanje vjerojatno najčešće rezultirati slijeganjem ramenima i zaključkom da mi tu ne možemo učiniti ništa, već sama spoznaja da su nam oči bile širom otvorene dok smo čitali Tomaševu knjigu – dobar je znak. Bilo bi dobro da ove »priče za osnovce i srednjoškolce« svakako pročitaju i odrasli.

Jezični savjetnik

Jesu li nam prodavaonice dobro snabdjevene ili su opskrbljene?

Piše: Miranda Glavaš-Kul

Pod utjecajem sveprisutne globalizacije zatvaraju se tvornice, opada proizvodnja, ali se zato otvara sve više velikih, moćnih trgovačkih lanaca koji nas svojom snažnom promidžbom mame da i ono malo novca iz naših sve tanjih listnica ostavimo u njihovim dobro opskrbljenim centrima. No često nam, na istim tim letcima, piše kako su njihove prodavaonice jako dobro snabdjevene. Jesu li snabdjevene

ili su opskrbljene?

Riječ snabdijeti je, kao i mnoge druge riječi, pod utjecajem srpskoga jezika ušla u hrvatski. Ova je riječ ruskoga podrijetla. Neki tvrde da je teško taj ruski srbizam izbjeći ili ga u potpunosti zamijeniti nekom hrvatskom riječju.

Pogledajmo što o tome kažu jezični priručnici. U »Pravopisnom rječniku« autora Babića-Finke i Mogušića riječi *snabdijevati*, *snabdjevač*, *snabdjevenost*, *snabdjeti* označene su zvjezdicom koja nam kazuje kako navedene riječi ne pripadaju leksičkome fondu hrvatskoga književnoga jezika. Isti nas tim autora upućuje na uporabu hrvatskih riječi *opskrbljivati*, *opskrbljivač*, *opskrbljenost* i *opskrba*. I u ovoj rubrici često navođeni autor, Vladimir Brodnjak, u svome »Razlikovnome rječniku hrvatskoga i srpskoga jezika« iz 1991. navodi kao hrvatsku inačicu riječi

opskrba, uz nju donosi još neke dobre zamjene uključujući i riječ dostava. Potkrijepit ćemo ove navode primjerima.

Nije:

Naše su *prodavnice* svakim danom sve bolje *snabdjevene* različitim proizvodima.

Nego:

Naše su *prodavaonice* svakim danom sve bolje *opskrbljene* različitim proizvodima.

Dostavna vozila koja vrše opskrbu često imaju rezervirana mjesta ispred prodavaonica, nerijetko ćemo ostati zatečeni natpisom »Samo za snabdijevanje«. Ovaj je natpis potrebno zamijeniti natpisima: »Samo za dostavu« ili »Samo za opskrbu«. Ponekad je sporni glagol moguće izbjeći drukčijim rečeničnim ustrojem.

Nije:

Naše su škole snabdjevene knjigama iz Republike Hrvatske.

Nego:

U našim školama učenici rabe knjige iz Republike Hrvatske.

Ponekad nam uopće ne treba zamjena za glagol *snabdijeti*, nego je dostatno uporabiti prijedlog s/sa s instrumentalom, na primjer:

Nije:

Učenici snabdjeveni znanjem hrvatskoga jezika lakše se upisuju na fakultete u domovini.

Nego:

Učenici sa znanjem hrvatskoga jezika lakše se upisuju na fakultete u domovini.

Glagolskoj imenici snabdijevanje, glagolu snabdijeti, imenici sanabdjevač i glagolskom pridjevu trpnom snabdjeven nema mjesta u hrvatskome jeziku, tim više što smo na primjerima vidjeli da možemo upotrijebiti starije hrvatske riječi ili se drukčije izraziti i prijeneti potpunu obavijest.

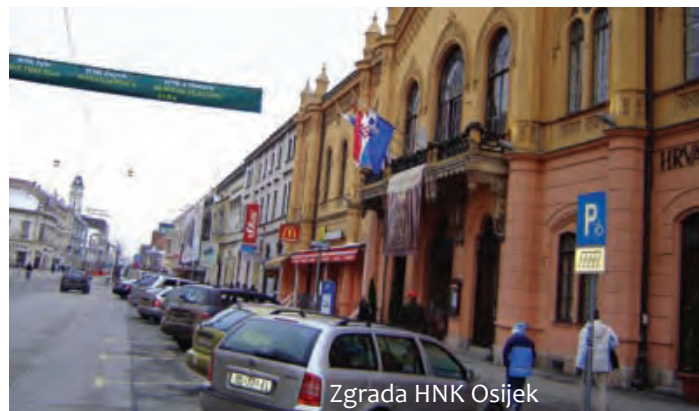
Četiri dramske i tri operne premijere u novoj sezoni HNK Osijek

Okругićeva »Šokica« početkom listopada na sceni

Prošle je godine bogato obilježena stota obljetnica Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku, ustanove koja je u stoljeću trajanja ostavila dubokoga traga i dala trajan doprinos hrvatskoj kulturi i umjetnosti. I kako je naglasio intendant Vlaho Ljutić, prošlogodišnji je repertoar odisao nekom ozbiljnošću što i priliči takvom

slavljeniku, a 102. kazališnu sezonu najavio je Vladimir Ham, savjetnik za odnose s javnošću, i to kao pitkiju, lakšu i lepršaviju.

I u novoj sezoni predviđeno je 7 premijera, četiri dramske i tri operne, a već za početak listopada najavljena je »Šokica« Ilije Okrugića Srijemca, književnika i župnika, pjesnika i opata, glazbenika i putopisca iz Srijemskih Karlovaca i Petrovardina, čiji roditelji vuku podrijetlo iz Morovića. »Šokica« je igrokaz u 5 činova a radnja je smještena u 1848. i 1849. u šokački dio Slavonije. Priča je to o nesretnoj ljubavi lijepe Janje u vrijeme borbe protiv Mađara i Madarona, pa je time Šokica, osim literarnog i zanimljiv povijesni dokument ovoga kraja. Do konca godine na scenu će biti postavljena i drama *Pam Gems*, »Duša, fichtas i vi«, koja tematizira položaj žene u današnjem društvu. Za proljeće se sprema »Pidžama za šestero« *Marca Camoletija*, teatar čiste zabave i komedija »Budala za

večer« *Francisa Vebera*.

Glazbeni program započet će »Seviljskim brijačem« *Gioacchina Rossinija*, osječkoj publici već dobro poznatom komičnom operom, možda i jednom od najboljih. Glazbeni intermezzo popunit će »Orfej u podzemlju« *Jacquesa Offenbacha*, burleskna opera u 2 čina, a treća je »La boheme« *Giacoma Puccinija*, koja je više puta igrana u Osijeku i uvijek je bila uspješnica.

I to nije sve. Nepravедno bi bilo

ne spomenuti posebne programe, kakvi su »Krlježini dani«, tradicionalna manifestacija koju prate kazališna gostovanja, ali i znanstveno savjetovanje dramaturga i teatrologa, zatim Novogodišnji koncert opernog orkestra HNK, također već tradicionalni Koncert ljubavnih arija za Valentinovo i Dani otvorenog kazališta, u kasno proljeće, kada je osječkoj publici na raspolaganju najsvježiji naslovi tekuće sezone i to besplatno.

S. Žebić

Gostovanja u Somboru i Subotici

Na upit kako stoje s gostovanjima u susjedstvu, Vladimir Ham je naglasio vrlo dobru suradnju s Nacionalnim teatrom iz Pečuha, ali i programom predviđena tri gostovanja u Vojvodini, jedno u Subotici i dva u Somboru. Naravno da to znači i uzvratna gostovanja kazališnih kuća iz spomenuta dva grada u Osijeku.

Katolički martirologij u Vojvodini (8.)

Morali su kopati vlastite grobove

Donosimo popis nakon Drugog svjetskog rata ubijenih biskupijskih i redovničkih svećenika, redovničke časne braće, te po jednog bogoslova i redovnice, koji su rođeni u Vojvodini ili su djelovali u njoj. Popis je rađen prema knjizi don Ante Bakovića »Hrvatski martirologij u XX. stoljeću« s određenim nadopunama i ispravkama.

Piše: Tomislav Vuković

45. István Tszofsky – Subotička biskupija. Jedini koji ga spominje je Hetényi s dodatnim podacima da je rođen 1884. i da je bio župnik u Bečeju u župi Donji grad.

46. Stjepan Tomašev – Subotička biskupija. Rođen je 21. prosinca u Bačkom Bregu, gimnaziju je poha-

Stjepan Tomašev

đao u Travniku a filozofsko-teološki studij u Sarajevu i Zagrebu. I on pripada onima koji su iz Subotičke biskupije zbog pomanjkanja svećenika prešli u druge biskupije, pa je tako zaređen za svećenika Dubrovačke biskupije 17. listopada 1937. Pastoralno je djelovao u župama Smokovljani i Ošlje, odakle mu se u ratnome vihoru gubi svaki trag. Najvjerojatnije je bježao prema Austriji i tamo negdje ubijen.

47. Adalbert (Albe) Tumbas – Subotička biskupija. Rođen je 26. veljače u Subotici a nakon školovanja zaređen je u veljači 1934. za svećenika, najvjerojatni-

je Dubrovačke biskupije, jer je u Dubrovniku radio kao kateheta u realnoj gimnaziji. Zbog nekakvog crkvenog spora prelazi 1940. u Zagrebačku nadbiskupiju, preuzevši dužnost katehete u podravske mjestu Virje. Nije se slagao s ustaškom ideologijom te je za vrijeme NDH jedno vrijeme proveo u zatvoru u Koprivnici. Nekako je pobjegao iz zatvora i otišao partizanima ali su ga oni odmah strijeljali 1944. nepoznatoga datuma i na nepoznatom mjestu.

48. Karl Unterreiner – Subotička biskupija. Rođen je 25. ožujka u Filipovu a teologiju je studirao u Kaloči, gdje je 12. lipnja 1921. i zaređen za svećenika. Kao kapelan djelovao je u župama u današnjoj Mađarskoj: Kaloči, Bačalmašu (Bácsalmás), Barački (Baracska) i Baji, kao župnik u Bačkom Boršodu (Bácsborsód) i kao kateheta u Kunbaji i Bačkoj Palanci. Uhićen je navjerojatnije 26. listopada 1944. i odveden u zatvor u Bačku Palanku gdje je sutradan 27. listopada 1944. nakon mučenja strijeljan.

49. Andás Varga – Zrenjaninska biskupija. Spominje ga i Gruber: »Andreas Varga, Kaplan«, što je izgleda krivo jer je ubijen kao župnik, a ne kao kapelan, u Tobi. Rođen je 16. veljače 1913. u Sečnju a za svećenika je zaređen 29. lipnja 1936. u Zrenjaninu. Bio je kapelan u Vršcu i Beloj Crkvi a župnik u Tobi postao je 1942. Tamo su ga partizanske vlasti i uhitile, zatvorile u općinsku zgradu i ubile u tamošnjem podrumu.

50. Lajos Varga – Subotička biskupija. Rođen je u Segedinu

Lajos Varga

(Szeged) u današnjoj Mađarskoj, teologiju je završio u Kaloči, gdje je i zaređen za svećenika 28. prosinca 1914. Baković navodi da je bio kapelan u Brodu (?), pa je potrebno odgonetnuti o kojoj je župi riječ, i u Molu. Bio je župnik u Kanjiži a 1929. postaje župnik u Molu. Ruski i partizanski vojnici su ga uhitili s povećom skupinom sunarodnjaka i ubili ga negdje u listopadu 1944. u Molu.

51. István Virág – Subotička biskupija. Rođen je 28. ožujka 1861. u Subotici a za svećenika je zaređen 26. lipnja 1884. Nakon nekoliko službi postao je župnik u Horgošu gdje su ga partizani uhitili sa šesdesetak osoba. Vezali su ih žicom i izvan mjesta strijeljali i bacili u zajedničku grobnicu, koju su osuđenici sami morali iskopati.

52. Antun Vrančić – Srijemski vikarijat Đakovačke biskupije. Rođen je u Tovarniku 13. listopada 1913. za svećenika je zaređen 1938. a za vrijeme NDH bio je kapelan u Srijemskim Karlovcima.

Pri kraju rata bježao je prema Austriji i predao se engleskoj vojsci koja ga je s mnoštvom drugih vratila partizanima. Kao zarobljenik doveden je 1945. u Zagreb, gdje mu se gubi svaki trag.

53. Peter Weber – Zrenjaninska biskupija. Spominje ga Gruber navodeći da je bio dekan-župnik u Banatskom karlovcu. Rođen je 20. travnja 1884. u Kikindi, studirao je u Temišvaru i Budimpešti, a svećenik je postao 29. lipnja 1907. Kao kapelan služio je u Beloj Crkvi, Malom Bečkerek u rumunjskom

Peter Weber

dijelu Banata (Becicherecu Mic) i, Baković navodi, Molu (?). Župnikom u Banatskom Karlovcu imenovan je 1929. u koji je 8. studenog 1944. ušla sovjetska i partizanska vojska. Crkvu su odmah oštetili, porazbijali sve prozore, namještaj i kipove a župne matice uništili. Sa skupinom vjernika je odveden u Belu Crkvu, gdje su ga zlostavljali i 8. studenoga 1944. ubili.

(Nastavlja se)

Prešao u partizane, ali ipak strijeljan

Adalbert (Albe) Tumbas nije se slagao s ustaškom ideologijom te je za vrijeme NDH jedno vrijeme proveo u zatvoru u Koprivnici. Nekako je pobjegao iz zatvora i otišao partizanima ali su ga oni odmah strijeljali 1944. nepoznatoga datuma i na nepoznatom mjestu.

Šaljite podatke

Mole se svi zainteresirani da nove podatke, dokumente, sjećanja, slike, ispravke, dopune, prijedloge i dr. u vezi feljtona pošalju na e-mail adresu: tvukovic@glas-koncila.hr
Autor se javno obvezuje sav središni materijal, koji će biti zajedničko djelo svih katoličkih vjernika, poslati u hrvatskome i mađarskom katoličkom izdavaču u Vojvodini.

Piše:

mons. dr. Andrija Kopilović

Ljubiti i biti ljubljen

Lijepa igra

Sve se uputilo svojim normalnim tokovima. Prošli su raspusti, godišnji odmori, vrijeme je rada i učenja. Stara je poslovice da čovjek uči dok je živ i jednako tako poznata poslovice da čovjek uči na svojim pogreškama. U želji da u nekoliko brojeva našega lista malo i sustavno učimo, odlučio sam s Vama, poštovani čitatelji, prelistati Dekalog – Deset zapovijedi. Ponajprije zato što su one upisane u našu narav, a onda i u ploče Zakona koji je normativ našega ponašanja. Sve češće susrećemo nasilje, provalu, krađu, a da o nemoralu i ne govorimo. Zasigurno je istina, da ima i vrlo vrijednih događaja i lijepih primjera, ali jednako tako je istina da se nikako ne možemo osloboditi dojma da i naše – pa i kršćansko društvo – klizi prema dolje.

ŠTO ČINITI: U siječnju jubilarne 2000. godine bijaše emisija na programu N3 televizije iz nekadašnje Istočne Njemačke. Novinar i kameraman pošli su ulicama jednoga grada i zaustavljaju se kod slučajnih prolaznika samo s jednim znatiželjnim pitanjem: »Oprostite, molim Vas, je li Vam poznato Deset Božjih zapovijedi?« Jedan prolaznik saže ramenima: prvi glas! Drugi se začudi i zatraži da mu ponovi pitanje, da nije dobro čuo. Treći reče da su mu govorili kao djetetu, ali se više ne sjeća. Davno bilo, sad se spominjalo. Jedna žena pita novinara: Je li to ono: »Ne ubij!« »Kakve su te to Božje zapovijedi spopale?« To su mene moji roditelji učili, da zabavljaju i uspavljaju djecu, ali sam kroz život zaboravio svih deset, dječjih priča«, govori jedan sam sa sobom. Deset prolaznika, deset neprolaznih ocjena. Kada bi netko prošao kamerom našim gradom bojim se da bi prošao slično. Činjenica je da je vraćanjem vjerske nastave u državne škole daj postotak smanjen, makar se susrećemo s češćim i većim prekršajima. Djeluje apsurdno, pretpostavljamo da nam je poznato, ali nas praktično vršenje Zapovijedi razočarava. Što činiti?

IMATI CILJA ISPRED SEBE: Pogledajmo koliko nam je Bog blizu ne samo po Deset zapovijedi nego i u našoj naravi. Kada se radi o naravnom Božjem Zakonu, sigurni smo samo jedno: on je nepromjenljiv. Svi ljudski zakoni, i oni pozitivni, mogu se mijenjati. Čovjek odlučio, čovjek zaključio, čovjek promijenio. On odgovara. Kod vječnog Božjeg zakona, Bog odlučuje, Bog stvara, Bog upisuje u narav čovjeka, a Bog se ne mijenja. Neka

Kriva je pretpostavka da je Dekalog nametnuta »priča«, da je zakon koji sputava, da je zabrana ili naredba. Ne! Dekalog je riječima oblikovana i izrečena naša narav da bi živjela u granicama normalnoga i postigla sreću: ljubiti i biti ljubljen! Stoga je važan aksiom koji se provlači kroz svu Objavu: što ne želiš da tebi drugi čine, ne čini ni ti drugome. I drugi aksiom: Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim umom svojim, a bližnjega kao sebe samoga. To je sav Zakon i proroci. Bio tko vjernik ili nevjernik, ti su mu aksiomi upisani u narav. Da bi, dakle, ostao naravan, treba se poštivati ono što tu narav definira.

se mijenjaju vremena, smjenjuju civilizacije, Bog se ne mijenja. Stoga je važno shvatiti prvu poruku, a ta je čovjek je planirano biće. Nije nitko od nas slučajno stvoren, slučajno rođen. Možda je neželjen od vlastitih roditelja, ali nije od Boga. Bog ne stvara slučajno i Bog ne stvara ološ. Za njega je svatko od nas željeno biće, planirano, prihvaćeno i ljubljeno. Da bi ostvarili svoju narav koja je prije svakog vremena, oduvijek, postojala u Bogu, Bog je samim činom stvaranja utkao u našu narav i cilj, ali je podario i sredstva da taj cilj postignemo. Stoga je ova poruka o čovjeku kao željenom biću bitna. Susrećemo danas sve više mlade »siročadi« unatoč živih roditelja, jer se djeca ne osjećaju ljubljena, pa stoga niti mogu vidjeti cilj, a pogotovo ostvariti ljubav. To je druga poruka ovoga razmišljanja: čovjek je stvoren iz ljubavi i za ljubav. Ljubiti i biti ljubljen dvije su »noge« na kojima hoda zdravo ljudsko biće. Međutim, ostvariti taj hod ne možemo ako nemamo ispred sebe cilja i spomenutih sredstava da ga ostvarimo. Odstupanje od cilja ili nepoznavanje sredstava čovjeka čine sakatim. To je problem s kojim se danas susrećemo. Kriva je pretpostavka da je Dekalog nametnuta »priča«, da je zakon koji sputava, da je zabrana ili naredba. Ne! Dekalog je riječima oblikovana i izrečena naša narav da bi živjela u granicama normalnoga i postigla sreću: ljubiti i biti ljubljen! Stoga je važan aksiom koji se provlači kroz svu Objavu: što ne želiš da tebi drugi čine, ne čini ni ti drugome. I drugi aksiom: Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim umom svojim, a bližnjega kao sebe samoga. To je sav Zakon i proroci. Bio tko vjernik ili nevjernik, ti su mu aksiomi upisani u narav. Da bi, dakle, ostao naravan, treba se poštivati ono što tu narav definira.

Imam pred sobom sliku igrališta. Ono je označeno. Ima znakova zabrane, znakova ograničenja, ali i jasne znakove cilja. Zna se pravilo igre. Ima i sudaca. Ima i publike. Pozvan sam na to igralište odigrati svoju životnu utakmicu. I sudac – koji je moja savjest, i znakovi koji su Božje zapovijedi i cilj koji mi je zadan, pa i publika, svi su oni meni pomoć da odigram dobro utakmicu. Bez tih znakova, zakona, sudaca, ne bih mogao »igrati lijepo«. Stoga je želja i ovih nekoliko nastavaka razmišljanja: zajednički podijeliti radost igrajući lijepu igru.

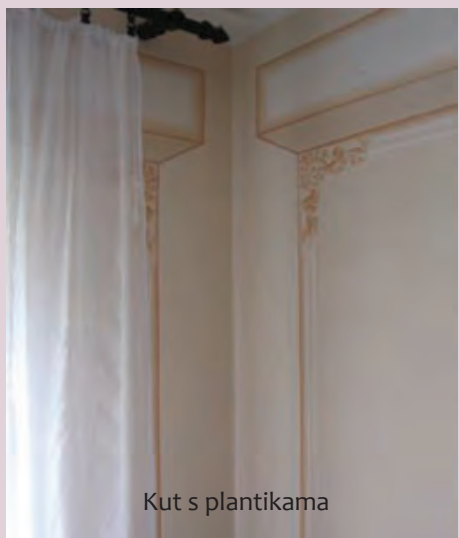
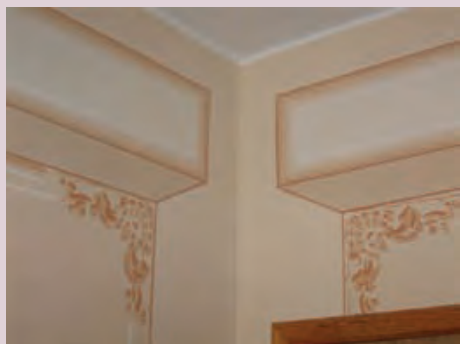
Posljednji Mohikanac Vicmanove škole moleraja

Plantike su bile glavne

Posljednji izdanak Vicmanove škole moleraja Marinko Đanić i danas je aktivan * Više se cijenio onaj majstor koji je znao izvući ljepše »plantike« i bolje iznijansirati boju * Prava je umjetnost bilo »molovanje papirima« * Marinko i danas, onako za svoju dušu voli otići kakvoj baki sobicu »omolovat po starovinski«

Piše: Ivan Andrašić

U vremenima s konca starije i početka novije faze gradnje kuća nabijača u Sontise, paralelno s njima gradile i zidane, tzv. švapske kuće. Njih svakako nije mogla graditi sirotinja, gradili su ih imućni ljudi, mahom Švabe, koji su bili i poznati zemljoposjednici. Takve kuće ukrašavali su i ne samo ukrašavali, nego i »krečali« moleri. Sončani i danas spominju poznatoga molera *Vicmana*, koji je bio nadaleko poznat kao umjetnik svojega zanata.

Kut s plantikama

Vicman je imao i svoje šegrte, koji su poslije bili izuzetno dobri majstori, a jedan izdanak ove škole, *Marinko Đanić* (1951.) aktivan je i danas u ovom poslu.

UČENIK POZNATIH MAJSTORA: »U nestabilnom i čestim promjenama izloženom školskom sustavu, izučavao sam molerski zanat od 1967. godine. Za obavljanje prakse morali smo se sami osigurati. Izbor mogega oca bio je tada poznati majstor Isa, kako sam kasnije doznao bivši šegrt majstor Babe, a ovaj je bio izravni učenik majstor Vicmana. Koliko znam, ja sam danas jedini aktivni izdanak Vicmanove linije ovoga meni dragoga zanata. Za razliku od mnogih pripadnika mojih generacija, ja sam svoj zanat odista odabrao iz ljubavi«, pripovijeda majstor Marinko dok sjedi na podu i miješa boju. »Boju volim miješati ručno, nijansirati je po želji gazdarice. Danas se uglavnom radi temperom, postoji veliki izbor boja svih nijansi, tako da je samo stvar tehnike izmiješati boju mikserom, najbrže moguće je nanijeti na zid i gotovo. Nema tu duše, nema onoga finoga nijansiranja, sve je to industrija. A tek rad valjcima, papirnim šablonima, izvlačenje plantika po željama gazdarice... to je već prava mora za moje mlade kolege. Mene, opet zamara njihov način rada. Sebe nalazim u prošlim vremenima, u kojima je u mojem zanatu dolazio do izražaja osjećaj za boju, osjećaj za prostor, za podlogu, a pomalo i poznavanje psihologije poručitelja posla« sjetno pripovijeda Marinko.

KREČENJE KAOLINOM: U mlađim danima majstor Marinko je sa svojim majstorom, a kasnije i samostalno, obožavao krečenje kaolinom. Dosta je radio u bogatim kućama, kako sončanskim, tako i u apatinskim i somborskim. »U bogatijim kućama radili smo bez grča, nije se trebalo štedjeti. Te kuće u pravilu su bile zidane, ili, eventualno, nabijane pa podzidivane opekom. Takav se zid žbukao, a onda smo nastupali mi moleri. Prvo bi na redu bilo gletovanje. Nisu postojale glet-mase, pravili smo ih sami od vapna, u koje se u određenom odnosu dodavao gips i firnajz«, objašnjava nam majstor Marinko. Urađena smješa četkom bi se nanosila na dio zida površine oko jednoga četvornoga metra. Špahlama bi se upeglavala, a postupak bi se ponavljao po potrebi. Kad bi se na taj način dobila idealno ravna površina, zidovi bi se šmirglali, a potom presapunali kalijevim sapunom rastvorenim u mlakoj vodi. Tu je bio potreban istančan osjećaj majstora, jer ukoliko bi rastvor sapuna bio preslab, nije bilo potrebnog

Majstor Marinko Đanić miješa boju

dejstva, a ukoliko bi bio prejak, skidao bi glet sa zidova i moralo bi se ponoviti postupak. Tako pripremljen zid krečio bi se kaolinom. Priprema kaolina bila je najbitnija. Kaolin bi se prvo namočio u potrebnoj količini vode, u kojoj je morao ostati jedan dan bez miješanja i tako bi se rastvorio. Sutradan bi se miješao, obvezno rukom, gustina bi se regulirala dodavanjem vode. Po želji gazdarice, dodavale su se boje u prahu. Ova smješa morala se i lajmovati, ali ne, poput ranije opisanih mljekom ili jajima, nego vrućim, kuhanim tutkalom. »Prva ruka« bi se na zid nanijela krečenjem, a druga špricanjem. Tako obrađene zidove neki su ukrašavali valjcima, neki šablonima, a neki bi samo izvukli plantike i ostavili glatke površine. Majstor Marinko nam pojašnjava i kako je nastao poznati vic o molerima. »Kad bi se na kaolinom okrečenom zidu izvukla plantika, zbog strukture materijala boja se pomalo »otimala«, pa bi ostajao dojam kao da plantika »visi«, odnosno da je blago iskrivljena. Sušenjem, boja bi se »vratila«, tako da bi se plantika izravnila. Osobno sam bio prisutan nastanku vica. Radio sam u Apatinu s jednim majstorom Mađarom. Po završetku posla, na primjedbu gazdarice da mu plantika visi, a kako, osim na mađarskom, nije baš bio elokventan, umjesto mučnog objašnjavanja, samo je ispalio: 'Hat nemoj ništa sekiraš, gazdarica, kad osuši, oma zategne!' i nastavio s pranjem alata. Taj vic brzo se proširio među molerima, a prepričava se i danas.«

Bolesti ovisnosti (VI. dio)

Pušenje, trudnoća i kako ostaviti cigarete

Piše: dr. Marija Mandić

Prema podacima temeljenim na više ispitivanja provedenim širom svijeta, pušenje tijekom trudnoće (kako aktivno tako u manjem stupnju i pasivno) odgovorno je za embrio i *fetotoksične učinke*, pri čemu ne izaziva nastanak urođenih anomalija ploda. Težina novorođene bebe u trudnica koje su tijekom trudnoće pušile u prosjeku je za oko 200 grama manja. Kod trudnica koje puše povećana je učestalost prijevremenog poroda, a rizik javljanja spontanih pobačaja je dvostruko viši u odnosu na trudnice koje ne puše. Perinatalna smrtnost novorođenčadi (*iznenadna smrt novorođenčeta ili smrt u kolijevci*) također je učestalija u djece majki koje puše.

Pušenje oštećuje ljudski embrij i fetus tijekom cjelokupnog razvitka u tijelu žene, kao i kasnije nakon poroda za vrijeme dojenja. Najnovije spoznaje upućuju da pušenje ometa intelektualno sazrijevanje djeteta. U dobi od 16 godina ova su djeca, u odnosu na vršnjake, pokazivala zaostatke kod računanja, čitanja i u govoru. Opasnost od hiperaktivnosti kao i odstupanja u ponašanju registriraju se kod 22 posto djece žena koje su pušile u trudnoći, i samo kod 8 posto djece čije su majke nepušačice. Pušenje u trudnoći je osim toga značajan čimbenik rizika za kasniji razvitak alergije i *astme* u djeteta. U ove djece se također učestalo registrira agresivno i tvrdoglavo ponašanje. Oko 12 posto budućih majki nastavlja pušiti i za vrijeme trudnoće. Pri tome sa svakom popušenom cigaretom raste rizik ometanja pravilnog razvitka djeteta.

Ukoliko sve što smo do sada govorili nije dovoljan razlog da se odlučite prekinuti pušenje, onda barem to učinite ako ste i dok ste trudni. Na taj način pomažete ne samo sebi nego i tom nerođenom djetetu i dajete mu pravu šansu da stupi na ovaj svijet zdrav i da takav ostane dugo, dugo.

KAKO OSTAVITI PUŠENJE: Ako ste odlučili riješiti navike pušenja, trebali biste se pripremiti na više uzastopnih pokušaja, sve dok ne uspijete. Ako ponovno počnete pušiti, ne smatrajte to porazom! Gledajte na to kao na poučno iskustvo, kao mali korak unatrag u nečemu što može postati uspješan plan. Evo nekih prijedloga koji su kod drugih bili djelotvorni.

PSIHIČKI SE PRIPREMITE NA PRESTAJANJE PUŠENJA! Kao prvo, sami sebe morate uvjeriti da se isplati prestati pušiti. Napravite popis razloga zašto želite prestati, uključujući i sve koristi. Nakon što prestanete pušiti, čitanje tog popisa ojačat će vašu odlučnost. Ukoliko ste trudnica ili planirate trudnoću, svome popisu svakako pridodajte korist koju će vaša beba imati od prestanka pušenja.

ANALIZIRAJTE SVOJE NAVIKE PUŠENJA!

Na ovaj biste način uvidjeli kada i zašto pušite. Možda će vam koristiti ako zapišete na papir kada i gdje ste tijekom uobičajenog dana popušili pojedinu cigaretu. Tako ćete si moći uplanirati što više aktivnosti tijekom dana koje nisu izravno povezane s pušenjem cigarete. Možete ići negdje gdje

pušenje nije dopušteno, recimo u muzej ili kazalište. Jednako tako, možete vježbati, plivati ili otići u dugu šetnju.

PLANIRAJTE KOJEG ĆETE DATUMA PRESTATI!

Odredite kojeg ćete datuma prestati pušiti i obilježite ga na kalendaru. Najbolje je izabrati dan kada nećete biti pod pretjeranim stresom uzrokovanim nekim vanjskim čimbenicima. Kad stigne taj dan, sasvim prestanite pušiti – naglo i potpuno. Prije nego što stigne datum kada trebate prestati pušiti, riješite se pepeljara, žigica i upaljača. Očistite svu svoju odjeću koja ima miris po duhanu.

Kolege s posla, prijatelje i članove obitelji zamolite za potporu vašim nastojanjima da prestanete pušiti. Nemojte se ustezati zamoliti druge da ne puše u vašem prisustvu.

IZAĆI NA KRAJ S APSTINENCIJOM...

Ako ste strastveni pušač, vjerojatno ćete imati apstinencijske simptome koji počinju nekoliko sati nakon što popušite zadnju cigaretu. Mogu se pojaviti u obliku iziritiranosti, nestrpljivosti, netrpeljivosti, tjeskobe, depresije, nesanice, nemira, povećanog apetita i želje za cigaretama. Nema razloga da uz snažnu volju iz ove bitke ne izađete kao pobjednik.

KAKO SE TADA HRANITI?

Tijekom prvih nekoliko teških tjedana jedite niskokaloričnu hranu i pijte puno vode. Neki su uvidjeli kako im pomaže grickanje sirovog povrća, naprimjer mrkve ili celera. Nikako nemojte grickati grickalice,

čipseve i slično jer je zapaženo da je ovo osnovni razlog zbog čega osobe koje prestanu pušiti dobivaju na težini. Ako ste gladni, ili ne znate što ćete sa sobom, pojedite neko voće, uzмите u ruke neki ručni rad ili jednostavno popijte čašu vode, prošećite po kući pet minuta i tada se vratite prethodnom poslu.

JOŠ SAMO JEDNU...

Borite se protiv negativnog razmišljanja koje vas može dovesti u iskušenje da počnete pušiti. Neke od uobičajenih misli tijekom apstinencije su sljedeće: »Zapalit ću još samo danas da proguram ovo teško razdoblje!« »Pušenje je moj jedini porok!« »Duhan ne može biti baš toliko štetan; neki strastveni pušači živjeli su preko 90 godina.« »Ionako ću kad-tad umrijeti.« »Život nije zabavan bez cigareta.« Ako osjećate da ne možete izdržati, *sačekajte!* Ako pričekate samo deset minuta, neizdrživa želja može proći. Ponekad pomisao na to da nikada više nećete zapaliti može djelovati prezahtjevno. Ako to osjećate, koncentrirajte se na misao da prestajete samo za danas. Oduprite se iskušenju zapaliti »samo još jednu cigaretu«. Međutim, ako pokleknete i zapalite još jednu cigaretu, nema razloga da ne posegnete za još jednom. Ako opet zapalite, ponovno prestanite. Milijuni pušača uspjeli su prestati pušiti. Ako ste odlučni i uporni, možete i vi.

OSTANITE BIVŠI PUŠAČ!

Najteža su prva tri mjeseca, ali čak i nakon toga trebali biste, kad god je to moguće, izbjegavati pušače i situacije koje vas mogu dovesti u iskušenje da pušite. Ne zavaravajte se misleći da možete biti povremeni pušač, čak i ako ste prestali pušiti prije godinu ili više.

OČNA KUĆA

optika i ordinacija
na jednom mjestu

 551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20
KOD GLAVNE POŠTE

Poštovani čitatelji,
U želji unapređivanja medicinske strane u našem tjedniku, možete slati svoja pitanja na koja će odgovarati naši liječnici-suradnici. Pisma možete slati poštom na adresu redakcije ili mailom na: hrvatskarijec@tippnet.rs

Susret djece iz OŠ »Matko Vuković«

Druženje na salašu

U subotu 20. rujna održan je susret djece koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u OŠ »Matko Vuković«. Djeca su se skupa s roditeljima susrela na Bikovu, gdje je susret započet sv. misom u mjesnoj crkvi Uznesenje Blažene Djevice Marije na nebo. Predvoditelj misnog slavlja bio je gost pater *Vjenceslav Mihetec* koji je trenutačno na službi u Somboru, uz koncelebraciju preč. *Andrije Anišića* i domaćina vlč. *Julija Bašića*. Pod svetom misom ministrirali su učenici, a kao gosti prisustvovali su i VIS »Proroci« koji su predvodili pjevanje na misi.

Nakon misnog slavlja djeca su nastavila druženje na salašu kod obitelji *Gabrijele* i *Grge Tikvicki*, koji su i ovoga puta svesrdno primili sve nazočne. Glavni cilj ovoga susreta je zajedništvo, djece i roditelja, ali i obitelji međusobno. Kako je rekla i *Ana Čavrgov*, učiteljica u ovoj školi »Inicijativa za ovakve susrete i obiteljska ljetovanja je potekla od strane roditelja, oni su se sami organizirali. Susreti zajedništva sadrže odmor za dušu i za tijelo, te smo ove godine smo bili na Krku i na Velom Lošinj, gdje je kruna našeg svakidašnjeg druženja bila sv. misa. Ono što je urodilo plodom je zajedništvo koje se nastavilo i nakon susreta, roditelji i djeca se međusobno poznaju, te skupa organiziraju radne akcije, mobe, kao i humanitarne akcije za pomoć u nevolji. Ovakvo sijanje u odgoju djece mora uroditi plodom, vjerujem kako to mora biti blagoslovljeno, jer djeca gledajući svoje roditelje uče cijeniti zajedništvo«. Na susretima su uvijek prisutni i svećenici koji su podrška organizatorima i djeci.

»Danas je ovakav susret prvi puta održan u našoj župnoj crkvi, sretan sam da sam bio domaćin. Obogaćen sam kako interesom roditelja, tako i odazivom naše hrvatske djece i mladeži, kao i s braćom svećenicima koji su prvi nositelji Božje riječi i tumači našega nacionalnog identiteta bunjevačko-šokačkoga roda, hrvatskoga naroda« rekao je župnik s Bikova vlč. *Julije Bašić*.

Na susret je bio pozvan i preč. *Andrija Anišić* koji je rekao: »Ovi susreti su najljepše što se može dogoditi našoj zajednici, a to je zajedništvo. Skup gdje se djeca, roditelji, odgojitelji i svećenici susreću na jednom mjestu je najbolji način borbe protiv svega onoga lošeg. Zajedništvo je snaga iz koje se može roditi puno dobrog i lijepoga. I u drugim školama ima hrvatskih odjeljenja, pa zašto ne prenijeti ovo iskustvo drugima, osjećam se prozvanim da u dogovoru s organizatorima to i pokušam. S dobrim djelima trebamo zaraziti i ljude oko nas. Ovdje se razvija nacionalna svijet i međusobna ljubav, a to je snaga koja razara zlo«.

Ž. Vukov

HRCKOVE VIJESTI

Sati hrvatskog jezika u Somboru

Nastavnica:
Monika Vekonj

Osnovna škola »Bratstvo-jedinstvo« u Somboru jedina je škola u Somboru u kojoj djeca mogu pohađati sate hrvatskog jezika. Nastavnica hrvatskog jezika *Monika Vekonj* rekla nam je kako je ovo treća godina izučavanja hrvatskog jezika u ovoj školi, a po prvi put ove godine nije upisana nova generacija učenika. Sate hrvatskog jezika pohađa mali broj učenika, dva učenika drugog razreda, tri učenika trećeg razreda i jedan učenik petog razreda. Kako učenici u školu dolaze u različitim smjenama, ne postoji ustaljen raspored sati, već se za svaki idući sat nastavnica dogovori s učenicima.

Nastavnica inzistira da učenici dobro upoznaju hrvatski jezik, Republiku Hrvatsku i njene znamenitosti, poznate osobe, te da zavole hrvatski jezik. Iako ih je malo, pokazali su veliku zainteresiranost i zadovoljstvo za sate hrvatskog jezika koji su obogaćeni igrama, slušanjem glazbe, gledanjem crtanih filmova i drugim zanimljivim aktivnostima.

Kako nam je rekla Monika Vekonj, od velikog su značaja bila ljetovanja koja su se dva puta organizirala u Selcu. Djeca su imala prigodu posjetiti svoju matičnu zemlju, zemlju o kojoj uče i uz razgovor s drugom djecom poboljšati svoj hrvatski govor, jer u Somboru nemaju prigodu govoriti ovaj jezik osim na satu hrvatskog. Za listopad je predviđena ekskurzija do Zagreba pod pokroviteljstvom Crvenog križa iz Ivanić Grada.

Postoji i zainteresiranost u drugim školama, ali je mali broj učenika, te nije odobren ovaj predmet. Uzrok za slabu zainteresiranost bi, po mišljenju nastavnice Vekonj, mogao biti strah roditelja od dodatnog opterećenja djece, budući da djeca imaju previše obveza. Po njezinim riječima svaki drugi strah je neosnovan, jer djeca koja već pohađaju hrvatski jezik nikada nisu imala problema zbog toga.

Ono što bi, po mišljenju nastavnice, moglo privući roditelje da upišu svoju djecu na hrvatski jezik, trebala bi biti bolja suradnja mjerodavnih hrvatskih institucija s roditeljima u Somboru.

Sate hrvatskog jezika u Somboru je prošle godine pomogla donacija Republike Hrvatske knjigama za knjižnicu, kolaž papirima, CD-ima s glazbom i animiranim filmovima i drugim materijalom koji je od velike koristi u radu sa djecom. Također, djeca su primala i časopis »Zvrk«.

Monika Vekonj je izrazila žaljenje što ih je samo prve godine posjetio konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici i smatra kako bi češće, barem jedanput godišnje netko mogao doći, razgovarati s djecom, pa bi i na taj način roditelji osjetili kako netko brine o njima i da je nekome važno što se i u Somboru uči hrvatski jezik.

Nastavnica Vekonj je ovim putem željela zahvaliti gospođi *Mariji Šeremešić*, koja joj je velika podrška i pomoć i bez koje bi sve bilo teže raditi.

Što se tiče seminara, Monika kaže kako su oni od velikog značaja i do sada je sudjelovala na tri seminara za nastavnike hrvatskog jezika. Time postaje sigurnija u svome radu, a to je i prigoda za suradnju s drugim kolegama i međusobno razmjenjivanje iskustava.

Zlatko Gorjanac

Ljuti feferoni

Sastojci

- 1 kg ljutih feferona
- 300 ml bijelog vinskog octa
- 150 ml hladne vode
- 2 žlice soli
- 5 g papra u zrnu
- 1 kavena žličica vinobrana
- 1 kavena žličica gorušice

Priprava

Feferone kupiti na tržnici, najbolje na "kvantašu", jer su tamo jeftinije. Ne platiti

više od 100 dinara po kilogramu. Paziti da su papričice zdrave i lijepe žute boje. Zaprijetiti prodavaču da ćete mu kupljene feferone vratiti, i novac tražiti natrag, ukoliko papričice nisu ljute tako da se konzumentu

puši iz ušiju.

Kod kuće feferone oprati, obrisati i gusto složiti u sterilizirane staklenke. Ocat, vodu, sol, vinobran i gorušicu pomiješati u gore navedenom razmjeru. Staviti na štednjak i kuhati dok ne prokuha, nakon toga ostaviti da se hladi. Kada se tekućina potpuno ohladi, njome do vrha preliti feferone u staklenkama. Dodati papar u zrnu. Tako napunjene staklenke prekriti čistom krpom i ostaviti da prenoće. Do jutra feferoni će upiti određenu količinu tečnosti, pa staklenke treba dopuniti do vrha i onda zatvoriti hermetičkim zatvaračima. Ostaviti na hladno mjesto i mjesec i pol dana ne dirati. A onda...

Kada počinje grejna sezona?

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji, Subotica – Zagreb, važe cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.225 din.)
- studenti uz prikaz studentske legitimacije (koja se dobiva na autobusnoj stanici) uživaju popust od 20% (povratna karta je 3.332 din., a u jednom smjeru 1.960 din.)

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA IZRAVNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA SMJERA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

**MILENIJUM
OSIGURANJE**

- Registracija i osiguranje motornih vozila
- Najpovoljnije osiguranje imovine, tvrtke, kasko osiguranja motornih vozila i radnih strojeva plaćanjem na 12 rata
- Osiguranje transporta
- Osiguranje nezgoda, obvezna i sva imovinska osiguranja
- Sigurna i brza isplata štete
- Postanite i Vi član velike obitelji "Croatia osiguranja" D.D. iz Zagreba

"Milenijum osiguranje" A.D. Beograd - Filijala Subotica
 24000 Subotica, Karađorđev put 38, telefon: +381 (24) 555-867 i 552-406
 E-mail: mios@tippnet.co.yu
 Radno vrijeme: od 8 do 16 sati

Aleksandar Trajer, knjižar

Dublja dimenzija

U knjižari »Izis« postignut je spoj knjiga i slika

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Nepuno desetljeće *Aleksandar Trajer* (1967.) bavi se akvizicijskom prodajom knjiga na teritoriju Subotice i okolice, a od svibnja ove godine svoju profesionalnu djelatnost upotpunio je i otvaranjem knjižare u samom središtu grada. O knjigama i »knjižnom životu« porazgovarali smo jednog jutra u ugodnom ambijentu knjižare »Izis«.

Kada je knjižara »Izis« službeno započela svoj rad i otvorila vrata potencijalnim ljubiteljima pisane riječi?

Ideja o otvaranju jedne prigodne knjižare postojala je u meni nekoliko godina, ali sam u njezinu realizaciju ušao tek prošle godine, kada su i započeli radovi u odabranom poslovnom prostoru. Nakon nekoliko mjeseci potrebnog uređivanja »Izis« je 30. svibnja 2008. godine i službeno započela rad.

Gdje se »Izis« nalazi?

Knjižara se nalazi u Ulici Dimitrija Tucovića, poznatijoj kao »Borovo ulica«, u pasažu s desne strane, kada se ide od Gradske kuće prema Radijalcu.

Kako biste u najkraćem predstavili ponudu Vaše knjižare?

»Izis« u najvećoj mjeri sadrži bogati fundus knjiga duhovnog sadržaja, jer sam iz dugogodišnjeg akvizicijskog iskustva zamijetio kako za ovu vrstu literature postoji ozbiljniji interes na tržištu knjiga. Također, nastojao sam dati suštinu jednom specifičnijem mjestu i nešto dubljoj dimenziji kombinacije knjiga i slika, koje se nalaze izložene na galeriji.

Ponuda

U knjižari »Izis« mogu se naručiti svi naslovi koji postoje na tržištu, a postoji mogućnost i antikvarne nabave starijih knjiga, razne stručne i nastavne literature.

Što biste mogli preporučiti u ponudi hrvatskih naslova knjiga koje se mogu naći na policama?

Imamo solidnu ponudu hrvatskih knjiga. U mogućnosti smo poručiti gotovo svaki naslov prema želji potencijalnog kupca. Glede preporuke nekih naslova izdvojio bih, recimo, »Patologiju organskih sustava«, »Atlas jezika«, »Unesco baština«, »Uređenje kamenom«, »Dizajn stanovanja«...

Mogu li se knjige kupovati i na kredit?

Naravno, sve se knjige mogu dobiti i na odloženo plaćanje u obliku nekoliko obročnih otplata, što je već odavno uobičajeni oblik kupovine na našim prostorima.

Kupuju li se, ponovno, knjige?

Kupuju. Primjetan je osjetan pomak na tržištu knjiga, a ovisno o osobnim afinitetima kupci biraju literaturu i naslove koji ih najviše privlače.

Planirate li možda ući i u nakladničke vode, što je čest slučaj kod ljudi koji se dugo vremena profesionalno bave prometom knjiga?

Upravo je pokrenuta i naša nakladnička kuća istog naziva »Izis«, a prvi uradak, koji je u procesu nastajanja, je poznata knjiga »Vještice«, koja će se prvi puta, ekskluzivno, pojaviti na našem tržištu na budućem Sajmu knjiga u Beogradu. Knjiga se, što je zanimljivo spomenuti, tiska u Hrvatskoj.

Što biste još mogli odati glede ponude knjiga u Vašoj knjižari?

Želio bih skrenuti pozornost na tematiku prostornog uređenja i načina razmišljanja Vastu, koji je, inače, prethodnik popularnog Feng shuia, a čeka nas i predavanje i promocija knjige *Dalibora Purhmayera*.

Na koncu, kakva bi bila Vaša poruka ljubiteljima knjige?

Knjiga ima svoju »specifičnu dušu« i tajnovitu snagu da uvijek može privući svoga čitatelja, ne dopuštajući mu da je napusti prije nego je pročitao. Ljubitelji knjiga i pasionirani čitatelji to dobro znaju, a svi oni koji to još nisu »otkrili« mogu to iskustvo započeti već s prvom knjigom...

Uređuje: Dražen Prčić

Velika pobjeda u derbiju Hajduk slavio u Maksimiru

Nakon pet dugih godina nogometaši splitskog Hajduka uspjeli su pobijediti Dinamo (2-0) na njegovom travnjaku u Maksimiru. Prvo poluvrijeme nije donijelo nešto više od ispitivanja snaga i taktičkog kalkuliranja, ali je zato nastavak susreta obilježila potpuna dominacija Hajduka, koja je rezultirala s dva lijepa pogotka Gabrića i Ibričića. U svom prvom velikom hrvatskom derbiju strateg Splitskana Goran Vučević

potpuno je nadigrao i nadmudrio svog znatno iskusnijeg rivala na plavoj klupi – Branka Ivankovića. Ovom pobjedom Hajduk se približio vodećem Dinamu na svega tri boda zaostatka i učinio natjecanje u 1. HNL ponovno zanimljivim.

Davis cup

Hrvatska i Srbija u Svjetskoj skupini

Pobjedom protiv reprezentacije Brazila (4-1) hrvatska teniska vrsta izborila je ekspresni povratak u Svjetsku skupinu Davisova čupa. Najbolji hrvatski tenisač današnjice Ivo Karlović donio je dva boda pobjedama u pojedinačnim partijama, dok se za treći poen »pobrinuo« povratnik Mario Ančić, također trijumfom u pojedinačnom susretu prvoga dana. Posljednji, revijalni četvrti poen donio je svojom prvom pobjedom u nastupima u Davisovom cupu Roko Karanušić. Zadar i dvorana Višnjik pokazali su se kao odlični organizatori ovoga iznimno važnoga duela, koji je vratio Hrvatsku među najbolje svjetske momčadi, gdje joj je objektivno i mjesto. Teniska reprezentacija Srbije, čiji je savjetnik Nikola Pilić, uspjela je pobjedom protiv Slovačke osigurati ostanak u Svjetskoj skupini Davisova čupa.

Ždrijeb

Hrvatska - Čile, Španjolska - Srbija

U sezoni 2009 Davisova kupa u prvom kolu Svjetske skupine Hrvatska će biti domaćin reprezentaciji Čilea, dok će Srbija gostovati u Španjolskoj.

Nagrada »Dražen Petrović«

Martina Zubčić i Marin Premeru

U organizaciji Hrvatskog olimpijskog odbora (HOO) u ponedjeljak, 22. rujna, dodijeljene su godišnje nagrade »Dražen Petrović« namijenjene najperspektivnijim mladim hrvatskim sportašima. U ženskoj konkurenciji slavonska je taekwondošica Martina Zubčić, osvajačica brončane medalje na proteklom OI u Pekingu, a najbolji mladi hrvatski sportaš je atletičar Marin Premeru, osvajač srebra (disk) i bronce (kugla) na Svjetskom juniorskom prvenstvu u Poljskoj.

Ljiljana i Marija Baljkas, džudistice

Prvakinje u tri države

U obiteljskoj sportskoj riznici nalazi se više od 300 medalja

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Ljiljana Baljkas

Dvije sestre *Baljkas*, *Ljiljana* (1992.) i *Marija* (1990.), žive i treniraju džudo u Stanišiću, bačkom mjestu pokraj Sombora, a rezultati koje su u proteklih nekoliko godina postigle na borilačkoj stručnjači zbilja su vrijedni sportskog respekta. Naime, obje sestre su u svojim disciplinama višestruke prvakinje nekadašnjih država Jugoslavije i SiCG, te aktualne prvakinje Srbije. Razgovor smo vodili s mlađom sestrom Ljiljanom Baljkas, koja je govorila i u ime svoje dvije godine starije sestre Marije

Otkud izbor džudoa, pomalo neobičnog sporta za djevojke?

Kada se u Stanišiću svojevremeno otvorio Centar borilačkih vještina mnoga »nemirnija« djeca iz mjesta su se odlučila okušati u sportskoj borbnoj vještini, a među njima je bila i moja starija sestra Marija. Na njezin nagovor i sama sam se 1997. godina odlučila oprobati na sportskoj strunjači i ubrzo započela s treninzima džudoa.

Pojasnite nam kako izgleda džudo na ženski način?

U biti, ova dalekoistočna borilačka vještina se, u ženskoj disciplini ovoga borilačkoga sporta,

oslanja više na razvijanje vještine i tehnike, a u znatno manjoj mjeri na snagu. Normalno, zbog toga je potrebno znatno više vježbanja i rada na uvježbavanju savršenstva vještine.

Kakvi su uvjeti za trening u Stanišiću?

Nažalost, uvjeti za rad su znatno ispod potrebnih kriterija za ostvarivanje kvalitetnijih, vrhunskih rezultata. Također, s obzirom na to kako smo obje još uvijek učenice srednje škole, a treninzi se održavaju isključivo u poslijepodnevnom terminu, kada imamo popodnevnu nastavu onda možemo trenirati samo preko vikenda. Ukoliko smo prijedopodnevna smjena, onda prakticiramo 3 treninga tjedno po jedan i pol sat.

I u takvim uvjetima uspjele ste zabilježiti izvanredne rezultate. Što ste sve u tekućoj natjecateljskoj godini uspjele osvojiti?

Tijekom ove godine Marija je postala prvakinja države i Vojvodine u sambou (disciplina slična džudou), juniorska viceprvakinja države i prvakinja Vojvodine u džudou, prvakinja Vojvodine i druga u Srbiji na Školskoj olimpijadi, dok sam ja u 2008. godini postala kadetskom prvakinjom Vojvodine, osvojila sam treće mjesto u Srbiji u istoj konkurenciji, postala prvakinjom Vojvodine i viceprvakinjom države u sambou, a obje smo izborile mjesto u državnoj reprezentaciji.

Kakva je vaša zajednička ukupna dosadašnja sportska bilanca?

Marija je, tijekom proteklih godina, uspjela postati prvakinjom u svim državama proisteklim na ovim prostorima, te je šesterostruka uzastopna prvakinja Vojvodine. U mom sportskom kartonu upisane su također titule prvaka u svim navedenim državama, a sedmerostruka sam prvakinja Vojvodine.

Džudo je, ipak, borilačka vještina koja počiva na izravnoj borbi dviju suparnica. U koliko ste borbi dosad izlazile na sportski »megdan«?

Sestra se borila u više od 260 službenih borbi i ostvarila preko 220 pobjeda, dok je moj skor više od 300 borbi i oko 270 pobjeda.

Kada se podvuče crta ispod brojnih sportskih uspjeha, koliko se medalja nalazi ispod nje?

Prema našoj evidenciji imamo oko 330 osvojenih medalja.

Samo jednom

Usvojoj dosadašnjoj sportskoj karijeri Ljiljana Baljkas se, s turnira na kojemu je sudjelovala, samo jednom vratila bez osvojenog odličja.

Namjeravate li ostati u džudou i nakon završetka srednje škole?

Obje se i u budućnosti vidimo na džudaškoj strunjači, ali se nadamo kako ćemo imati i znatno bolje uvjete za daljnji trening. Mene još čeka u siječnju iduće godine polaganje za crni pojas, dok je starija sestra Marija već nositeljica najprestižnijeg pojasa u ovome sportu.

Kako provodite slobodno vrijeme između školskih i sportskih obveza?

Ja idem u prvi razred poljoprivredne škole, a sestra u treći razred srednje tekstilne, te uz naporne treninge zbilja nemamo previše slobodnoga vremena. No, u tim rijetkim trenucima izvan škole i strunjače volimo biti u društvu naših prijatelja, i ići na mjesta gdje se skupa zabavljamo.

Marija Baljkas

© 2000 Blackwell Science Ltd, *Journal of Internal Medicine* 247: 399–406

**PETAK
26.9.2008.**

06.40 - Najava programa
07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
07.05 - Vijesti
07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
07.35 - Vijesti
07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
09.10 - Sve će biti dobro
10.00 - Vijesti
10.15 - Obožavamo cigarete, dokumentarni film
11.10 - Oprah show
12.00 - Dnevnik
12.30 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Dan za danom, mozaično-zabavna emisija
14.30 - Vijesti
14.45 - Ubojstvo, napisala je - serija

15.35 - Glas domovine
16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
16.15 - Hrvatska uživo
17.40 - Danas na Zagrebačkoj burzi
17.55 - Iza ekrana
18.35 - Sve će biti dobro
19.30 - Dnevnik
20.15 - Heroji Vukovara: Turbo vod, dokumentarni serijal
21.15 - Povratak ubojice mekog srca, film
23.00 - Lica nacije
23.40 - Poslovne vijesti
23.50 - Dnevnik 3
00.05 - Vijesti iz kulture
00.15 - 24 (6.), serija
01.00 - Filmski maraton: Mirni dani u Hollywoodu, njemački film
02.30 - Filmski maraton: Oštrica ludila, kanadsko-američki film
04.05 - Reprizni program
04.20 - Oprah show
05.05 - Opijeni ljubavlju
05.50 - McLeodove kćeri 7.
06.35 - Glas domovine
07.00 - Iza ekrana

06.55 - Najava programa
07.00 - Pčelica Maja
07.25 - Tarzan, crtana serija
07.50 - Žutokljunac
08.20 - Nove pustolovine: Lucky Luke
08.45 - Ranč kod Pikove sedmice, serija za djecu
09.10 - Veliki odmor
10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
13.35 - O.C. 4., serija

14.20 - O.C. 4., serija
15.10 - Prijatelji 8., serija
15.35 - Dragi Johnie, serija
16.05 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
16.50 - McLeodove kćeri 7.
17.40 - Županijske panorame
18.15 - Vijesti na Drugom
18.35 - Srednjovjekovna inkvizicija - šibenske vještice, dok. film
19.05 - Beverly Hills 5., serija
19.55 - HNL: Slaven Belupo - Dinamo, prijenos
21.55 - Sedam razdoblja rocka, dok. serija
22.50 - Nabrijani, serija
23.40 - Inspektor Lynley
01.10 - TV raspored

05.30 Ružna ljepotica, serija
06.20 Iggy Arbuckle
06.45 Power rangers, serija
07.10 Pepa prašćić
07.25 Roary, crtana serija
07.35 Beba Felix
08.00 Nova lova
10.10 Kralj Queensa, serija
10.40 Svi vole Raymonda
11.10 Naši najbolji dani, serija
12.00 Zakon ljubavi, serija
12.50 Vijesti
13.05 Euvar pravde, serija
13.55 Nikita, serija
14.45 Inspektor Rex, serija
15.35 Magičan par, igrani film
17.05 Vijesti
17.20 Bumerang, serija
18.15 Zakon ljubavi, serija
19.15 Dnevnik Nove TV
19.50 10 do 8, informativna emisija
20.00 Moj tata je bolji od tvog tate, serija
21.20 Policajac iz vrtića, igrani film
23.10 Vijesti
23.25 Uski prolaz, igrani film
01.05 Kuća pijeska i magle, igrani film
03.05 Tajni agent, igrani film
04.35 Nikita, serija
05.20 Kraj programa

05.05 Big Brother, show
07.00 Magnum, akcijska serija (R)
07.50 Spužva Bob Skockani
08.40 Sam svoj majstor, serija
09.20 Kunolovac, kviz
10.05 Korak po korak, humoristična serija (R)
10.30 Puna kuća, humoristična serija (R)

11.00 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
11.25 Dadilja, serija (R)
11.50 Reba, humoristična serija (R)
12.20 Vijesti
12.30 Ekkluziv, magazin (R)
12.40 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
13.10 Punom parom, kulinarski izazov (R)
13.35 Za istim stolom, dramska serija
14.30 Magnum, akcijska serija
15.20 Cobra 11, kriminalistička serija
16.15 Korak po korak, humoristična serija
16.40 Puna kuća, humoristična serija
17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija

17.30 Dadilja, serija
18.00 Reba, serija
18.30 Vijesti
18.55 Ekkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 Big Brother, show
22.05 Kuglački snovi, igrani film, komedija
23.50 Vijesti
00.00 Bijeg iz Absoloma, igrani film
02.05 Kunolovac, kviz
04.05 Kuglački snovi, igrani film, komedija (R)

**SUBOTA
27.9.2008.**

07.30 - Najava programa
07.35 - TV kalendar
07.50 - Vijesti
08.00 - Kinoteka - ciklus Johna Forda: Tragači, američki film
10.00 - Vijesti
10.20 - Kućni ljubimci
11.00 - Veterani mira, emisija za branitelje
12.00 - Dnevnik
12.35 - Opijeni ljubavlju
13.25 - Svirci moji, zabavno-glazbena emisija
13.55 - Prizma, multinalacionalni magazin
14.40 - Duhovni izazovi
15.05 - Reporter
16.10 - Euromagazin
16.45 - Vijesti
17.00 - Iznad oblaka, serija
18.35 - TV Bingo show
19.15 - Loto 7/39
19.30 - Dnevnik
20.15 - Noć gutača reklama

22.10 - Zanimanje: Špijun, britansko-američki film
00.15 - Dnevnik 3
00.30 - Vijesti iz kulture
00.40 - Filmski maraton - filmovi Takeshija Kitana: Nasilni policajac, japanski film
02.25 - Filmski maraton - filmovi Takeshija Kitana: Vrelište, japanski film
04.00 - Filmski maraton - filmovi Takeshija Kitana: Sonatina, japanski film
05.35 - Opijeni ljubavlju
06.20 - Reporter
07.20 - Euromagazin

07.55 - Najava programa
08.00 - Christinin vrt 2., dokumentarna serija
08.30 - Žutokljunac
09.00 - Disneyjevi crtići: Miki i prijatelji
09.20 - Disneyjevi crtići: Kuzco - careva nova škola
09.50 - Doctor Who 2., serija
10.35 - Sportske igre mladih
10.55 - Briljanteen
11.50 - Garaža
12.20 - Mijenjam svijet
12.55 - Divlja Kina: Šangri-La, dok. serija
13.50 - Filmski klasici - ciklus Elizabeth Taylor: Male žene, američki film
15.55 - Singapur: Formula 1, VN Singapura - prijenos kvalifikacijske utrke
17.15 - Sportski prijenos i li snimka
19.10 - Beverly Hills 5., serija
20.00 - Šangajsko podne, film
21.50 - Spašavanje blaga, dokumentarna serija
22.25 - Blues rapsodija - Jan Akkerman i Vlatko Stefanovski
23.50 - Sportske vijesti
00.00 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
00.45 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
01.30 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
02.15 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
03.00 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
03.45 - TV raspored

06.05 Tomica i prijatelji
06.25 Yu-Gi-Oh GX
06.50 Iron Kid

07.10 Dora istražuje
07.35 Bratz, crtana serija
08.00 Nova lova
10.00 Zakon ljubavi, srija
11.55 U semom nebu, srija
12.45 Kućanice iz visokog društva
13.40 Policajac iz vrtića, film
15.40 Nad lipom 35, show
17.00 Vijesti
17.10 Hitna 94, serija
18.10 Trenutak istine, game show
19.15 Dnevnik Nove TV
19.55 Vrijeme Nove TV
20.00 Čovjek bez lica, film
22.15 Dvostruka vizija, film
00.10 Kobna privlačnost, film
02.05 Uski prolaz, igrani film
03.40 Dvostruka vizija, film
05.30 Kraj programa

07.05 Exploziv, magazin (R)
07.30 Look, zabavna emisija (R)
08.00 Moderni dečki, humoristična serija
08.25 Bikeri s Marsa
08.45 Ulica Sezame
09.45 Di-gata, crtana serija
10.10 Bijeg, dramska serija
11.00 Otočna ekipa, reality drama
11.55 Mišolovka, igrani film, obiteljska komedija
13.40 Vijesti uz ručak
13.45 Big Brother, show (R)
15.55 Premier league: Manchester United - Bolton Wanderers, prijenos
17.50 Zvezde Ekstra: Jessica i Ashlee Simpson, zabavna emisija
18.30 Vijesti
19.05 Exploziv, magazin
19.30 Look, zabavna emisija
20.00 Phoenixov let, film
22.00 Big Brother, show
23.00 Glava iznad vode, film, triler komedija
00.35 Muha, igrani film
02.10 Kunolovac, kviz
04.10 Bijeg iz Absoloma, igrani film, (R)

**NEDJELJA
28.9.2008.**

07.40 - Najava programa
08.00 - Vijesti
08.10 - Koncert - ciklus Gustava Mahlera: Simfonijski orkestar HRT-a i Nikša Bareza izvode Prvu simfoniju

10.00 - Vijesti
 10.20 - Cadfael 1., serija
 12.00 - Dnevnik
 12.25 - Plodovi zemlje
 13.25 - Split: More
 14.00 - Nedjeljom u dva
 15.05 - Mir i dobro
 15.40 - Ljepom našom: Kraljevica (2/2)
 16.35 - Vijesti
 16.50 - Volim nevolje, film
 18.50 - Lastovski fumari, dokumentarni film
 19.15 - Loto 6/45
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - 1 protiv 100, kviz
 21.15 - Ciklus filmova Jamesa Bonda: Dozvola za ubojstvo, britanski film
 23.35 - Rizzi-bizzi
 00.35 - Dnevnik 3
 00.55 - Ciklus horora: Saw 2, američki film
 02.25 - Filmski maraton: Oko, hongkonško-britansko-singapurski film
 03.55 - Filmski maraton: Strah od mraka, kanadski film
 05.25 - Reprizni program
 05.50 - Plodovi zemlje

07.00 - TV vodič
 07.25 - Najava programa
 07.30 - Miki i prijatelji
 07.55 - Mala sirena
 08.20 - Dinosapien, serija
 08.50 - Na prvi pogled, serija za djecu
 09.20 - Nora Fora, igra za djecu
 10.05 - Dječje filmsko jutro: Mlakarova ljubav, serija
 10.40 - Biblija
 10.50 - Portret Crkve i mjesta
 11.00 - Podgora: Misa - izravni prijenos
 12.00 - Parlaonica
 12.55 - HAKS specijal, reportaža
 13.30 - Studio F1
 13.50 - Singapur: Formula 1, VN Singapura, prijenos
 15.50 - Studio F1
 16.00 - Volim nogomet
 19.20 - Magazin Lige prvaka
 19.55 - HNL: Hajduk - Inter, prijenos
 22.20 - Sportske vijesti
 22.30 - Zašto demokracija?, dokumentarna serija
 23.25 - Statisti 2., serija
 23.55 - Kineska plaža 4.
 00.40 - TV raspored

06:45 Tomica i prijatelji

07:10 Yu-Gi-Oh GX
 07:35 Iron Kid, crtana serija
 08:00 Dora istražuje
 08:25 Bratz, crtana serija
 08:50 Automotiv, automoto magazin
 09:20 Novac, business magazin
 09:50 Zakon ljubavi, serija
 10:40 Zakon ljubavi, serija
 11:30 Zakon ljubavi, serija
 12:20 Banditi, igrani film
 14:20 Lud, zbunjen, normalan
 15:00 Bračne vode, serija
 15:40 Moj tata je bolji od tvog tate, game show
 17:00 Vijesti
 17:10 Ne zaboravi stihove, glazbeni kviz
 18:10 Pazi zid!, game show
 19:15 Dnevnik Nove TV
 19:55 Vrijeme Nove TV
 20:00 Nad lipom 35, show
 21:10 Charlievi anđeli 2: Punom brzinom, film
 22:45 Red carpet, showbiz magazin
 00:00 Svi mrže Chrisa, serija
 00:50 Mladi Adam, film
 02:25 Red carpet, showbiz magazin
 03:30 Svi mrže Chrisa, showbiz magazin
 04:20 Kraj programa

06.15 Otočna ekipa, reality drama (R)
 07.00 Blizanke, serija
 07.20 Bikeri s Marsa
 07.45 Ulica Sezam
 08.45 Di-gata, crtana serija (R)
 09.10 Lijepe žene, dramska serija
 10.00 Žena sokol, igrani film, ljubavni/avanturistički
 12.10 Worthov dobitak, igrani film, komedija
 14.05 Vijesti
 14.10 Phoenixov let, igrani film, akcijski (R)
 16.10 Odred za čistoću, zabavna emisija
 16.45 Discovery: Lov na tornado, dokumentarna serija
 17.35 Ekkluziv, magazin
 18.30 Vijesti
 19.05 Kraljevi leda, dokumentarna serija
 20.00 Big Brother, show
 21.05 Igra skrivača, igrani film, triler
 22.50 Izvan kontrole, film, akcijski triler
 01.00 Kunolovac, kviz
 03.00 Glava iznad vode, film, triler komedija (R)
 04.30 Muha, igrani film, (R)

PONEDJELJAK 29.9.2008.

06.40 - Najava programa
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Rat protiv znanosti, dokumentarni film
 11.10 - Treća dob, emisija
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Opijeni ljubavlju
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.25 - Vijesti
 14.35 - Ubojstvo, napisala je - serija
 15.20 - Normalan život - emisija o osobama s invaliditetom
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.40 - Danas na Zagrebačkoj burzi
 17.50 - Luda kuća 3., serija
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - Latinica
 21.55 - Potrošački kod
 22.25 - Poslovne vijesti
 22.40 - Otvoreno
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - 24 (6.), serija
 00.55 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
 01.40 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
 02.25 - Južnjačka dinastija, serija
 03.10 - Potrošački kod
 03.40 - Latinica
 05.10 - Opijeni ljubavlju
 05.55 - McLeodove kćeri 7.

06.55 - Najava programa
 07.00 - Pčelica Maja
 07.25 - Tarzan, crtana serija
 07.50 - Žutokljunac
 08.20 - Nove pustolovine: Lucky Luke
 08.45 - Ranč kod Pikove sedmice, serija za djecu
 09.10 - Veliki odmor
 10.00 - Antologija hrvatskog glumišta: Mjesec Alabame
 11.00 - Mali ovisnik o brzini, njemačko-kanadski film
 12.35 - O.C. 4., serija
 13.20 - O.C. 4., serija
 14.05 - Direkt

14.40 - TOP 40
 15.25 - Prijatelji 8., serija
 15.45 - Dragi John 1., serija
 16.15 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
 17.00 - McLeodove kćeri 7.
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom
 18.35 - Dokumentarni film
 19.10 - Beverly Hills 5., serija
 20.00 - Bitange i princeze 3.
 20.40 - Južnjačka dinastija, serija
 21.30 - Vijesti na Drugom
 21.45 - Hotel Babylon 2.
 22.40 - Garaža
 23.15 - Ciklus europskog filma: Djeca svog stoljeća, francuski film
 01.40 - Kineska plaža 4.
 02.25 - TV raspored

05:30 Ružna ljepotica, serija
 06:20 Iggy Arbuckle
 06:45 Power rangers, serija
 07:10 Pepa prašćić
 07:25 Roary, crtana serija
 07:35 Beba Felix
 08:00 Nova lova
 10:00 Kralj Queensa, serija
 10:20 Svi vole Raymonda
 10:45 Naši najbolji dani
 11:35 Zakon ljubavi, serija
 12:25 Vijesti
 12:40 Čuvav pravde, serija
 13:30 Nikita, serija
 14:20 Inspektor Rex, serija
 15:10 Charliejevi anđeli 2: Punom brzinom, film
 17:00 Vijesti
 17:15 Red Carpet Light, showbiz magazin
 18:15 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Ne zaboravi stihove, glazbeni kviz
 21:00 Operacija Trijumf, reality show
 23:30 Vijesti
 23:45 Seks i grag, serija
 00:15 Život na sjeveru, serija
 01:15 Operacija Trijumf, reality show
 03:30 Nikita, serija
 04:15 Čuvav pravde, serija
 05:00 Kraj programa

05.15 Big Brother, show
 06.15 Magnum, serija (R)
 07.05 Spužva Bob Skockani
 07.55 Sam svoj majstor, serija
 08.25 Korak po korak, (R)
 08.50 Puna kuća, serija (R)
 09.35 Kunolovac, kviz
 10.20 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)

10.45 Dadija, humoristična serija (R)
 11.15 Reba, humoristična serija (R)
 11.45 Vijesti
 11.50 Ekkluziv, magazin (R)
 12.30 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
 13.00 Punom parom, kulinarski izazov (R)
 13.30 Za istim stolom, dramska serija
 14.20 Magnum, akcijska serija
 15.10 Cobra 11, kriminalistička serija
 16.05 Korak po korak, humoristična serija
 16.35 Puna kuća, humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
 17.30 Dadija, humoristična serija
 18.00 Reba, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.05 CSI, kriminalistička serija
 22.00 Robocop 2, igrani film
 00.00 CSI: New York, kriminalistička serija
 00.55 Vijesti
 01.05 Kunolovac, kviz
 03.05 CSI, serija (R)
 03.50 CSI: New York, kriminalistička serija (R)
 04.35 Big Brother, show

UTORAK 30.9.2008.

06.40 - Najava programa
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Svemirski turisti, dokumentarni film
 11.10 - Oprah show
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Opijeni ljubavlju
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Ubojstvo, napisala je - serija
 15.35 - Mihaljski dani u Lovasu, emisija pučke i predajne kulture
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti

16.15 - Hrvatska uživo
17.50 - Luda kuća 3., serija
18.35 - Sve će biti dobro
19.30 - Dnevnik
20.15 - Globalno sijelo
20.50 - Dokumentarni strani film
21.55 - Poslovni klub
22.25 - Poslovne vijesti
22.40 - Otvoreno
23.45 - Dnevnik 3
00.10 - 24 (6.), serija
00.55 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
01.40 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
02.25 - CSI: Las Vegas 8.
03.10 - Kineska plaža 4.
03.55 - Globalno sijelo
04.25 - Oprah show
05.10 - Opijeni ljubavlju
05.55 - McLeodove kćeri 7.

06.10 - Ramazanski bajram, prijenos
08.10 - Crtani film
08.15 - Žutokljunac
08.40 - Nove pustolovine: Lucky Luke, crtana serija
09.05 - Ranč kod Pikove sedmice, serija za djecu
09.35 - Antologija hrvatskog glumišta: Dvostruka nevjera
11.25 - Izbrljivi izjelica, film
13.00 - O.C. 4., serija
13.45 - O.C. 4., serija
14.30 - TOP 40
15.15 - Prijatelji 8., humoristična serija
15.35 - Dragi John 1., humoristična serija
16.00 - Zvezdane staze: Nova generacija 7., serija
16.45 - McLeodove kćeri 7.
17.30 - Županijske panorame
17.55 - Nogometni Kup UEFA: CSKA Moskva - Slaven Belupo, 1. poluvrijeme
18.50 - Vijesti na Drugom
19.00 - Nogometni Kup UEFA: CSKA Moskva - Slaven Belupo, 2. poluvrijeme
20.00 - Nogometna Liga prvaka - emisija
20.35 - Nogometna Liga prvaka, 1. poluvrijeme
21.40 - Nogometna Liga prvaka, 2. poluvrijeme
22.35 - Nogometna Liga prvaka - emisija i sažeci
23.25 - Vijesti na Drugom
23.45 - CSI: Las Vegas 8.
00.35 - Kineska plaža 4.
01.20 - TV raspored

05.30 Ružna ljepotica, serija
06.20 Iggy Arbuckle
06.45 Power rangers, serija
07.10 Pepa prašćić
07.15 Pepa prašćić
07.25 Roary, crtana serija
07.35 Beba Felix
08.00 Nova lova
10.00 Kralj Queensa, serija
10.30 Svi vole Raymonda
10.55 Naši najbolji dani, serija
11.45 Zakon ljubavi, serija
12.35 Vijesti
12.50 Čuvar pravde, serija
13.40 Nikita, serija
14.30 Inspektor Rex, serija
15.20 Cijena slave, igrani film
17.00 Vijesti
17.15 Operacija Trijumf, reality show
18.15 Zakon ljubavi, serija
19.15 Dnevnik Nove TV
20.00 Trenutak istine, game show
21.00 Muške sestre, film
22.45 Pod nož, serija
23.45 Vijesti
00.00 Seks i grad, serija
00.30 Život na sjeveru, serija
01.30 Operacija Trijumf, reality show
02.25 Otmica, igrani film
03.50 Nikita, serija
04.35 Čuvar pravde, serija
05.20 Kraj programa

06.45 Magnum, serija (R)
07.35 Spužva Bob Skockani,
08.25 Sam svoj majstor, humoristična serija
08.50 Korak po korak, humoristična serija (R)
09.35 Kunolovac, kviz
10.20 Puna kuća, humoristična serija (R)
10.50 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
11.15 Dadilja, humoristična serija (R)
11.45 Reba, humoristična serija (R)
12.10 Vijesti
12.20 Ekkluziv, magazin (R)
12.30 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
13.00 Punom parom, kulinarski izazov (R)
13.30 Za istim stolom, dramska serija
14.20 Magnum, akcijska serija
15.10 Cobra 11, kriminalistička serija
16.05 Korak po korak, humoristična serija
16.35 Puna kuća, serija
17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija

17.30 Dadilja, humoristična serija
18.00 Reba, humoristična serija
18.30 Vijesti
18.55 Ekkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 Big Brother, show
21.05 Put do zrelosti, igrani film, komedija
22.50 CSI: New York, kriminalistička serija
23.45 Vijesti
23.55 Kunolovac, kviz
01.55 Robocop 2, igrani film, akcijski (R)
03.50 CSI: New York, (R)
04.35 Big Brother, show

**SRIJEDA
1.10.2008.**

06.40 - Najava programa
07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
07.05 - Vijesti
07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
07.35 - Vijesti
07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
09.10 - Sve će biti dobro
10.00 - Vijesti
10.15 - Titan - kao kod kuće?, dokumentarni film
11.10 - Oprah show
12.00 - Dnevnik
12.30 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Dan za danom, emisija
14.30 - Vijesti
14.45 - Ubojstvo, napisala je - serija
15.35 - Eko zona
16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
16.15 - Hrvatska uživo
17.45 - Luda kuća 3., serija
18.30 - Sve će biti dobro
19.15 - Loto 7/39
19.30 - Dnevnik
20.15 - Strani igrani film
21.55 - Proces
22.25 - Poslovne vijesti
22.40 - Otvoreno
23.45 - Dnevnik 3
00.10 - 24 (6.), serija
00.55 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
01.40 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
02.25 - E-Ring, serija
03.10 - Kineska plaža 4.
03.55 - Proces
04.25 - Oprah show
05.10 - Opijeni ljubavlju
05.55 - McLeodove kćeri 7.

06.55 - Najava programa
07.00 - Pčelica Maja
07.25 - Tarzan, crtana serija
07.50 - Žutokljunac
08.20 - Nove pustolovine: Lucky Luke, crtana serija
08.45 - Ranč kod Pikove sedmice, serija
09.10 - Veliki odmor
10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
13.35 - O.C. 4., serija
14.20 - O.C. 4., serija
15.05 - Crtani film
15.25 - Prijatelji 8., serija
15.45 - Dragi John 1., serija
16.15 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
17.00 - McLeodove kćeri 7.
17.50 - Županijske panorame
18.15 - Vijesti na Drugom
18.40 - Dokumentarni film
19.45 - Bitange i princeze 3.
20.25 - Nogometna Liga prvaka - emisija
20.35 - Nogometna Liga prvaka, 1. poluvrijeme
21.40 - Nogometna Liga prvaka, 2. poluvrijeme
22.35 - Nogometna Liga prvaka - emisija i sažeci
23.25 - Vijesti na Drugom
23.45 - E-Ring, serija
00.35 - Kineska plaža 4.
01.20 - TV raspored

05.30 Ružna ljepotica, serija
06.20 Iggy Arbuckle
06.45 Power rangers, serija
07.10 Pepa prašćić
07.25 Roary, crtana serija
07.35 Beba Felix
08.00 Nova lova
10.00 Kralj Queensa, serija
10.25 Svi vole Raymonda
10.50 Naši najbolji dani
11.40 Zakon ljubavi, serija
12.30 Vijesti
12.45 Čuvar pravde, serija
13.35 Nikita, serija
14.25 Inspektor Rex, serija
15.15 Simbol izdaje, film
17.00 Vijesti
17.15 Operacija Trijumf, reality show
18.15 Zakon ljubavi, serija
19.15 Dnevnik Nove TV
20.00 Pazi zid!, game show
20.55 Lud, zbunjen, normalan
21.30 Bračne vode, serija
22.05 Crni osvetnik, film
23.45 Vijesti
00.00 Seks i grad, serija
00.30 Život na sjeveru, serija
01.25 Operacija Trijumf
02.20 Časna riječ, igrani film
03.50 Nikita, serija
04.35 Čuvar pravde, serija
05.20 Kraj programa

06.45 Magnum, serija (R)
07.35 Spužva Bob Skockani
08.25 Sam svoj majstor, humoristična serija
08.50 Korak po korak, humoristična serija (R)
09.35 Kunolovac, kviz
10.20 Puna kuća, humoristična serija (R)
10.50 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
11.15 Dadilja, serija (R)
11.45 Reba, serija (R)
12.10 Vijesti
12.20 Ekkluziv, magazin (R)
12.30 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
13.00 Punom parom, kulinarski izazov (R)
13.30 Za istim stolom, serija
14.20 Magnum, serija
15.10 Cobra 11, serija
16.05 Korak po korak, serija
16.35 Puna kuća, serija
17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
17.30 Dadilja, serija
18.00 Reba, serija
18.30 Vijesti
18.55 Ekkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 Big Brother, show
21.05 Sarah Connor: Kronike, serija
22.00 Kost, serija
22.55 Vatrene dečki, serija
23.55 Vijesti
00.05 Zaboravljeni slučaj
00.55 Kunolovac, kviz
02.55 Put do zrelosti, igrani film, komedija (R)
04.25 Big Brother, show

**ČETVRTAK
2.10.2008.**

06.40 - Najava programa
07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
07.05 - Vijesti
07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
09.10 - Sve će biti dobro
10.00 - Vijesti
10.15 - Pristajanje u Havani: Stopama Hemingwayja, dokumentarni film
11.10 - Oprah show
12.00 - Dnevnik
12.30 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Dan za danom, emisija
14.30 - Vijesti
14.45 - Serija
15.35 - Bombay-Mumbai, dokumentarni film

16.15 - Hrvatska uživo
 17.50 - Luda kuća 3., serija
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - 1 protiv 100, kviz
 21.20 - Dossier.Hr
 22.10 - Pola ure kulture
 22.40 - Poslovne vijesti
 22.55 - Otvoreno
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - 24 (6.), serija
 00.55 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
 01.40 - Zakon i red: Odjel za žrtve 8., serija
 02.25 - Kineska plaža 4.
 03.10 - Reprizni program
 03.25 - Pola ure kulture
 03.55 - Dossier.Hr
 04.25 - Oprah show
 05.10 - Opijeni ljubavlju
 05.55 - McLeodove kćeri 7.

07.00 - Pčelica Maja
 07.25 - Tarzan, crtana serija
 07.50 - Žutokljunac
 08.20 - Nove pustolovine:
 Lucky Luke
 08.45 - Ranč kod Pikove
 sedmice, serija za djecu
 09.10 - Veliki odmor
 10.00 - Prijenos sjednica
 Hrvatskog sabora
 13.35 - O.C. 4., serija
 14.20 - O.C. 4., serija
 15.05 - Crtani film
 15.25 - Prijatelji 8., serija
 15.45 - Dragi Johnie 1.
 16.15 - Zvezdane staze: Deep
 Space Nine 1., serija
 17.00 - McLeodove kćeri 7.
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom
 18.35 - Indeks
 19.05 - Crtani film
 19.20 - Beverly Hills 5., serija
 20.10 - Nogometni Kup UEFA:
 Sparta - Dinamo,
 1. poluvrijeme
 21.05 - Vijesti na Drugom
 21.15 - Nogometni Kup UEFA:
 Sparta - Dinamo,
 2. poluvrijeme
 22.20 - Garaža
 22.55 - Šljam 1., serija
 23.30 - Film
 01.40 - Kineska plaža 4.

05:30 Ružna ljepotica, serija
 06:20 Iggy Arbuckle
 06:45 Power rangers, serija
 07:10 Pepa prašćić
 07:25 Roary, crtana serija
 07:35 Beba Felix, crtana serija
 08:00 Nova lova
 10:00 Kralj Queensa, serija

10:30 Svi vole Raymonda
 10:55 Naši najbolji dani, srija
 11:45 Zakon ljubavi, srija
 12:35 Vijesti
 12:50 Čuvar pravde, srija
 13:45 Nikita, srija
 14:40 Inspektor Rex, srija
 15:35 Savršena meta, film
 17:00 Vijesti
 17:15 Operacija Trijumf,
 reality show
 18:15 Zakon ljubavi, srija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Hitna 94, srija
 21:00 Istraga, magazin
 22:35 Provjereno,
 informativni magazin
 23:35 Vijesti
 23:50 Vratit će se rode, srija
 00:50 Seks i grad, srija
 01:20 Operacija Trijumf,
 reality show
 02:15 Savršena meta, film
 003:30 Nikita, serija
 04:15 Čuvar pravde, serija
 05:00 Kraj programa

06.45 Magnum, serija (R)
 07.35 Bikeri s Marsa
 08.00 Spužva Bob Skockani
 08.25 Sam svoj majstor, serija
 08.50 Korak po korak, (R)
 09.35 Kunolovac, kviz
 10.20 Puna kuća, serija (R)
 10.50 Malcolm u sredini, (R)
 11.15 Dadilja, serija (R)
 11.45 Reba, serija (R)
 12.10 Vijesti
 12.20 Ekkluziv, magazin (R)
 12.30 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 13.00 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.30 Za istim stolom, serija
 14.20 Magnum, akcijska serija
 15.10 Cobra 11, serija
 16.05 Korak po korak, serija
 16.35 Puna kuća, serija
 17.05 Malcolm u sredini, serija
 17.30 Dadilja, serija
 18.00 Reba, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija
 19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.05 Uvod u anatomiju,
 dramska serija
 22.00 Kućanice, serija
 23.55 Vijesti
 00.05 Zaboravljeni slučaj
 00.55 Kunolovac, kviz
 02.55 Sarah Connor:
 Kronike, serija (R)
 03.40 Kosti, serija (R)
 04.25 Vatrene dečki, serija (R)
 05.10 Big Brother, kviz

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 19 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

HRVATSKA KRONIKA

Program o hrvatskoj nacionalnoj manjini u Mađarskoj na hrvatskom jeziku uz mađarski prijevod emitira se srijedom s početkom u 12 i 30 sati na programu MTV 1.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH
- Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
- Jezični savjetnik 'Govorimo hrvatski'

19,00 - 19,30

- Poetski predah
- 'Popularne melodije' - zabavna glazba (ponedjeljkom)
- 'Na valovima hrvatske glazbene tradicije' - narodna glazba (utorkom)
- 'Veliki majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom)
- 'Rock vremeplov' (četvrtkom)
- 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

- 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom)
- 'Kulturna povijest' (utorkom)
- 'Putokazi' (srijedom)
- 'Iz hrvatske književne baštine' (četvrtkom)
- 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

- 'Aktualije' (ponedjeljkom)
- 'DW Puls' - regionalni magazin Radija Deutsche Welle (utorkom)
- 'Otvoreni studio' (srijedom)
- 'Kultur café' - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom)
- Emisija za mlade (petkom)

20,30 - 21,00

- Narodna glazba
- Blic vijesti i odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:

Subota

- 18,00 Najava programa, Vijesti dana, Kronologija, zabavna glazba
- 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle
- 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba
- 20,00 'Razgovor s povodom', narodna glazba
- 20,55 Odjava programa

Nedjelja

- 18,00 Najava programa, Vijesti dana
- 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, komentar, zanimljivosti, zabavna glazba)
- 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle
- 19,30 Emisija za djecu
- 20,00 'Ljudi nizine' - talk show Bele Franciskovića
- 20,30 Narodna glazba
- 20,55 Odjava programa

Prodajem kuću u Rovinju 160 m², P+1, plac 660 m², 50 m od obale, sva infrastruktura.
Tel.: +381/24/527-213

Tražim u Zagrebu praznu garsonijeru ili jednosoban stan u novogradnji.
Tel.: +381/24/527-213

Izdajem apartmane na najljepšem dijelu Čiova, Trogir, Hrvatska.
Tel.: 063/7161-760 ili +385/91/5823-775

Izdajem namještenu sobu s kuhinjom i kupao-
nicom za učenicu ili radnicu, isključivo nepu-
šača, blizu Medicinske škole, KTC-a i IDEA-e.
Centralno grijanje i kablovska TV.
Tel.: 024/566-898

Prodajem crpku – dvoklipnu 30 atm i prikoli-
cu za moto-kultivator »IMT-506-DELUXE« i
peć »KREKA VESO« 12T. Informacije od 17
sati. Tel.: 022/591-264.

Prodajem staru kuću u Cabuni kod Virovitice
(Hrvatska), zemlju za malu industriju i šumu.
Tel.: +385/33/673-076 i 063/766-8808. Boris

Izdajem uhodan poslovni prostor od 110 m² u
središtu Subotice, pogodan za sve namjene.
Tel.: 024/555-072 ili 063/518-218.

Prodaje se očuvana ležuća kada, umivaonik sa
slavinom, toalet školjka s poklopcem, velika
plafonjerka i tegle za med.
Cijena po dogovoru. Zvati na 064/587-9790

Izdajem namještenu sobu na Radijalcu uče-
nici/ku ili studentici/u, s CG, s korištenjem
kuhinje i kupaonice, za nepušače.
Tel.: 024/558-227 ili 063/597-021

Profesor elektrotehnike daje sate fizike i mate-
matike učenicima osnovnih i srednjih škola.
Tel.: 064/292-1043 ili 024/524-844

Hitno potrebno 10 konobara na otoku Cresu.
Potrebno je imati hrvatsku putovnicu. Starosna
granica je do 35 godina.
Tel.: 063/110-7751.

Prodajem staru kuću u Čačincima kod
Slavonske Orahovice, pet jutara zemlje i jedno
jutro šume kod Voćina (sve u Hrvatskoj), ili
sve to mijenjamo za Vojvodinu (Irig, Ruma,
Srijemska Kamenica...).

Tel.: 063/714-6545 ili +385/33/673-076.

Prenočište na Paliću. Dvokrevetne sobe sa
zasebnom kupao-
nicom. Kanjiški put 58/b
Tel.: 024/754-543

Prodajem veliko stablo limuna s plodovima,
pogodno za veće prostore, cijena: 5.000,00 dina-
ra.
Tel.: 024/561-321

Izdajem u Zagrebu dvosoban namješten stan
(3 kreveta) od 1. srpnja, Folnegovićevo naselje
(treća postaja od Autobusnog kolodvora prema
Savi, blizina tramvaja, 300 eura.
Tel.: u Srbiji +381/63/882-0654, u Hrvatskoj
+385/91/177-7700

Izdajem dvosobni apartman u Poreču.
Tel.: +385/5242-5035, +385/989-1627

Molim dobre prema invalidu suosjećajne ljude koji
su u mogućnosti omogućiti da nabavim natkoljenu
protezu koja mi je hitno potrebna da bih se mogla
normalno kretati.
Tel.: +381/25-29-030

Traži se obitelj s puno razumjevanja prema sta-
rijoj osobi za skrb, uz novčanu nadoknadu. Iz
Našica, Bjelovara, Daruvara, Krapine, Ivanić
grada, Koprivnice ili smještaj u jednosobnom
stanu 30m² u istim gradovima.
Tel.: +381/25-39-030

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2,

telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,

telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprova i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Mogućnost odloženog plaćanja

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

"URNA"

A.D.-d.o.o.

Trg žrtava fašizma br. 1

PODUZEĆE ZA PRODAJU
POGREBNE OPREME
PRIJVOZ I CEREEMONIJAL
POKOPA

Tel.: 024-558-011

Cyjećara:
Tel.: 024/557-130

Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi«

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika,

I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon koji ćemo objavljivati u svakom broju »Hrvatske riječi«.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKARIJEČ